በአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ
የቋንቋዎች ጥናት ተቋም
ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

በሲዳምኛ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የአማርኛን ቃላት ሲማሩ የሚጠቀሙባቸው ቃላትን የመማር ብልሃቶች ምርመራ

በ

ንጋቱ አሰፋ

ሰኔ፣ 2000 ዓ.ም.

በሲዳምኛ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የአማርኛን ቃላት ሲማሩ የሚጠቀሙባቸው ቃላትን የመማር ብልሃቶች ምርመራ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ
የቋንቋዎች ጥናት ተቋም
ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ለአማርኛ ማስተማር (TEAM)ኤም. ኤ..ዲግሪ
በከፊል ማሟያነት የቀረበ ጥናት

በ
ንጋቱ አሰፋ

ሰኔ፣ 2000 ዓ.ም.

በሲዳምኛ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የአማርኛን ቃላት ሲማሩ የሚጠቀሙባቸው ቃላትን የመማር ብልሃቶች ምርመራ

በአዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ
የቋንቋዎች ጥናት ተቋም
ድህረ ምረቃ መርሀ ግብር

ለአማርኛ ማስተማር(TEAM) ኤም. ኤ. ዲግሪ

በከፊል ማሟያነት የቀረበ ጥናት

በ

ንጋቱ አሰፋ

የፈተና ቦርድ አባላት ማረጋገጫ

አክሊሉ ይልማ ------------------------------
አማካሪ ፊርማ

አበበ ገ/ፃዳቅ ------------------------------
ፈታኝ ፊርማ

አለም እሸቱ ------------------------------
ፈታኝ ፊርማ

ምስጋና

ይህንን ጥናታዊ ጽሑፍ በማዘጋጀት ሂደት ውስጥ፣ ረቂቁን በማንበብ፣ ሙያዊ እርማት እና እገዛ በመስጠት ውድ ጊዜያቸውን ለሰዉልኝ አማካሪዬ፣ ለተባባሪ ኘሮፌሰር አክሊሉ ይልማ ከልብ የመነጨ ምስጋናዬን አቀርባለሁ፡፡

የትምህርት ጊዜያቸውን ሰውተው የጽሑፍ መጠይቅ በመሙላትና ለቃለመጠይቅ ፈቃደኛ ሆነው ለተባበሩኝ ለአዋሳ ታቦር እና ለይርጋዓለም አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት ለ11ኛ ክፍል ተማሪዎች፣ የጽሑፍ መጠይቁን በማስሞላት ሂደት ለተባበሩኝ ለመምህር ጌታቸው አየለ፣ ለመምህርት ሸዋዬ ተፈራ፣ ለመምህርት መነን እሸቴ፣ ለመምህር ሰለሞን ፀጋዬና ለመምህር ተስፋዬ አለማየሁ ጥልቅ የሆነ ምስጋናዬን አቀርባለሁ፡፡

በጥናቱ ሂደት መረጃዎችን በማጠናቀር ጥናታዊ ጽሑፉን በመተየብ፣ በማረም ለተባበረችኝ ለወ/ሮ ሰብለ፣ እንዲሁም የሃሳብና የማቴሪያል እገዛቸው ላልተለየኝ ለአቶ አሳየ ቦጋለ፣ ለአቶ አየለ ስሜ፣ ለአቶ መሠለ አሰፋ፣ ለአቶ አሰግድ አሰፋ፣ ለአቶ ምሥራቀፀሐይ መሠለ፣ ከልብ የመነጨ ምሥጋናዬ ይድረሳቸው፡፡

ለዚህ ጥናት ዝግጅት ቀጥተኛና ያላሰለሰ ድጋፍ በማድረግ ከጕኔ እስከ መጨረሻው ላልተለዩኝ ለወ/ሮ አልማዝ ጥላሁን፣ ለባለቤቴ ለወ/ሮ እመቤት በላቸው፣ ለወ/ሮ የትናየት ጥላሁን፣ ለልጄ ፍላጎት ንጋቱ፣ ለብሩክ ንጋቱ ምስጋናዬ ወሰን የለውም፡፡

አጠቃሎ

የዚህ ጥናት ዋና አላማ በሲዳምኛ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛን ቃላት ሲማሩ የሚጠቀሙባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች መመርመር ነው፡፡ ጥናቱ ሲዳማ ዞን ውስጥ የመሰናዶ ትምህርት (11ኛ እና 12ኛ) ከሚሰጥባቸው አራት የመንግስት ትምህርት ቤቶች መካከል በቀላል የእጣ ናሙና ዘዴ በተመረጡ ሁለት ትምህርት ቤቶች (በአዋሳ ታቦርና በይርጋዓለም) በ11ኛ ክፍል የሚማሩ፣ በሲዳምኛ አፋቸውን የፈቱ 80 ተማሪዎችን በተመጣጣኝ ናሙና ዘዴ በመውሰድ በአይነታዊ የምርምር ዘዴ የካሄደ ገላጭ ጥናት ነው፡፡ በዚህም መሠረት የሁለተኛን ቋንቋ ቃላት በቀላሉ ለመማር በተለያየ መንገድ እገዛ በሚያደርጉ (የትውስታ፣ አዕምሮታዊ፣ አካካሽ ልዕለ አዕምሮታዊ፣ ስሜት ነኪ ቁጥጥር፣ እና ማህበራዊ) ብልሃቶች ስር በተካተቱ ዝርዝር ብልሃቶች ላይ በማተኮር ተጠኚ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ የተጠቀሱትን የመማር ብልሃቶች ምን ያህል እንደሚገለገሉባቸው ለመፈተሽ ተሞክሯል፡፡

ለጥናቱ አስፈላጊ የሆኑ መረጃዎች በጽሑፍ መጠይቅና በቃለ መጠይቅ የተሰበሰቡ ሲሆን፣ በጽሑፍ መጠይቅ አማካይነት የተገኙ መረጃዎችም በስድስት ንኡሳን የመማር ብልሃቶች ስር በሠንጠረዥ ተደራጅተው፣ በቁጥርና በመቶኛ ተጠቃልለው እንዲታዩ በማድረግ በቃለ መጠይቅ ከተገኙ መረጃዎች ጋር እየተደጋገፉ ተተንትነዋል፡፡

በሁለቱም የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች በተገኙ መረጃዎች ትንተና ውጤት መሠረትም፣ ተማሪዎቹ የአማርኛ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ የሁለተኛን ቋንቋ ቃላት በቀላሉ ለመማር በተለያየ መንገድ እገዛ የሚያደርጉ ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ ሆኖ አልተገኘም፡፡ አብዛኞቹ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ አዳዲስ ቃላት በአዕምሯቸው መዝግበው የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር የሚያግዟቸውን የትውስታ ብልሃቶች፣ በትምህርቱ ሂደት የሚሰማቸውን የፍርሃት፣ የጭንቀት፣ አሉታዊ አመለካከትና ዝንባሌ ለመቆጣጠር የሚረዷቸውን ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶችን፣ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እየተረዳዱ፣ መምህሮቻቸውን እየጠየቁ የመማር፣ ማህበራዊ ብልሃቶችንና ለቃላት ትምህርት የክንውን ዕቅድ በማዘጋጀት፣ ዓላማና ግብ በመንደፍ፣ ስህተታቸውን በራሳቸው በመለየትና በመገምገም እንዲማሩ የሚያግዟቸውን ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶችን አብዛኞቹ ተማሪዎች አልፎ አልፎ እንደሚገለገሉባቸው የተገኘው መረጃ ትንተና ውጤት ያመለክታል፡፡

የሠንጠረዥ ማውጫ

ገጽ

ሠንጠረዥ 1. የትውስታ ብልሃቶች ጥልቅ መረጃ 39

ሠንጠረዥ 2. የአዕምሮታዊ ብልሃቶች ጥልቅ መረጃ 47

ሠንጠረዥ 3. የአካካሽ ብልሃቶች ጥልቅ መረጃ 54

ሠንጠረዥ 4. የልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ጥልቅ መረጃ 57

ሠንጠረዥ 5. የስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልቶች ጥልቅ መረጃ 62

ሠንጠረዥ 6. የማህበራዊ ብልሃቶች ጥልቅ መረጃ 65

ማውጫ

ገጽ

ምስጋና I
አጠቃሎ II
የሠንጠረዥ ዝርዝር III

ምዕራፍ አንድ፡ መግቢያ..1
1.1. የጥናቱ ዳራ 1
1.2. የጥናቱ ዓላማ 4
1.3. የጥናቱ ጠቀሜታ 5
1.4. የጥናቱ ክልል 5
1.5. የጥናቱ ወሰን 6

ምዕራፍ ሁለት፡ የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት 7
2.1 ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ምንነት 7
2.2 ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል 11
2.2.1 ርቱእ የመማር ብልሃቶች 17
2.2.1.1 የትውስታ ብልሃቶች 17
2.2.1.2 አእምሮታዊ ብልሃቶች 18
2.2.1.3 አካካሽ ብልሃቶች 18
2.2.2 ኢ-ርቱእ የመማር ብልሃቶች 18
2.2.2.1 ልዕለ አእምሮታዊ ብልሃቶች 19
2.2.2.2 ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች 19
2.2.2.3 ማኅበራዊ ብልሃቶች 20
2.3 ቃላትን የመማር ብልሃቶች 20
2.4 በቋንቋ ትምህርት ውስጥ የቃላት ሚና 23
2.5 ቃላትን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል 25
2.5.1 ርቱእ የመማር ብልሃቶች 26
2.5.1.1 የትውስታ ብልሃቶች 26
2.5.1.2 አእምሮታዊ ብልሃቶች 27
2.5.1.3 አካካሽ ብልሃቶች 28
2.5.2 ኢ-ርቱእ ብልሃቶች 29

2.5.2.1 ልዕለ አእምሮታዊ ብልሃቶች 29
2.5.2.2 ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች 30
2.5.2.3 ማኅበራዊ ብልሃቶች 31

ምዕራፍ ሦስት የጥናቱ ዘዴ 34
3.1 የጥናቱ ተሳታፊዎች 34
3.2 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች 35
3.2.1 የጽሑፍ መጠይቅ 35
3.2.2 ቃለ መጠይቅ 36
3.3. የመረጃ አተናተን ዘዴ 36

ምዕራፍ አራት የመረጃ ትንተናና ውጤት 37
4.1 የርቱእ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 37
4.1.1 የትውስታ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 37
4.1.2 የአእምሮታዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 46
4.1.3 የአካካሽ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 53
4.2 የኢርቱእ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 56
4.2.1 የልዕለ አእምሮታዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 56
4.2.2 የስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 60
4.2.3 የማኅበራዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት 64
ምዕራፍ አምስት: ማጠቃለያና አስተያየት 69
5.1 ማጠቃለያ 69
5.2 አስተያየት 73

ሙዳየ ቃላት 75
ዋቢዎች 76
አባሪዎች 80

ምዕራፍ አንድ፡- መግቢያ

1.1 የጥናቱ ዳራ

ሁለተኛን ቋንቋ ለመማር በቀዳሚነት ለቃላት ትኩረት መስጠት እንደሚገባ ምሁራን ያስረዳሉ፡፡ ለምሣሌ Wallacc (1982፣9) እንደገለጹት ሁለተኛን ቋንቋ መማር በዋናነት የቋንቋውን ቃላት የመማር ጉዳይ ነው፡፡ እንደ እርሣቸው አባባል በሌላ ቋንቋ ራሣችንን ለመግለጽ ፈልገን መግለጫ ቃላት ማጣት በንግግር ሂደት የሚያሣድረው የፍርሃት ስሜት ከፍተኛ ነው፡፡

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ሃሣባቸውን በንግግርም ሆነ በጽሑፍ ሲገልፁ ከሚያጋጥሟቸው ችግሮች መካከል አንዱ በቂ የቃላት ዕውቀት አለመኖር ነው፡፡ የዚህ ጥናት አጥኚም በመምህርነት ሙያ በቆየባቸው በርካታ ዓመታት ባካበተው ልምድ መሠረት ይህ ችግር አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ በተለይም አፋቸውን በሲዳምኛ የፈቱ ተማሪዎችም ችግር ነው የሚል እምነት አለው፡፡ ተማሪዎቹ አማርኛን በአብዛኛው የሚጠቀሙበት በትምህርት ቤት ቅጥር ግቢ ውስጥ ነው፡፡ ወደ ትምህርት ቤት ሲመጡና ከትምህርት ቤት ሲመለሱ ፣ በቤታቸውና በአከባቢያቸው የሚጠቀሙት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን በመሆኑ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት የመለማመድ ሰፊ ዕድል የላቸውም፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ተማሪዎቹ ራሣቸው የቃላትን አስፈላጊነት ካለማወቅ የተነሣ ለቃላት ትምህርት ተገቢውን ትኩረት አለመስጠት እና በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት አለመጠቀም ለተማሪዎቹ የቃላት ዕውቀት ማነስ ምክንያት ሊሆኑ ይችላሉ፡፡ በዚህም መሠረት አጥኚው ይህን ጥናት ለማካሄድ ተነሳስቷል፡፡

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ሃሳባቸውን በንግግር እና በጽሑፍ ለሌሎች ለማስተላለፍም ሆነ ከሌላ አቅጣጫ የሚሰነዘሩ ሃሳቦችን አዳምጠው እና አንብበው ለመረዳት ይችሉ ዘንድ የቃላት ዕውቀት ሊኖራቸው እንደሚገባ ይታመናል፡፡ ይህን ነጥብ አስመልክተው McCarthy (1990፣ Viii.) ተማሪው የቋንቋውን መዋቅር በጥሩ ሁኔታ የመማሩ ጉዳይ ምንም ማለት አይደለም፤ የንግግር ድምጾችን በሚገባ መናገሩም የሚፈይደው ነገር የለም፤ ዋናውና ትልቁ ቁምነገር ትርጉም ያለው ተግባቦት ለማካሄድ የቃላት ዕውቀት መኖር ነው በማለት ይገልጻሉ፡፡ ከዚሁ ጋር በተያያዘም Wilkins (1972) እንደገለጹት እንደ እውነቱ ከሆነ ያለሰዋሰው እውቀት በትንሹም ቢሆን ሃሳብን መግለጽ ይቻላል፣ ያለቃላት እውቀት ግን ምንም መግለጽ አይቻልም፡፡

የቃላት ዕውቀት የንባብ ዓላማዎችን ለማሳካት የጐላ ጠቀሜታ አለው፡፡ Tonjes (1991፣143) በቃላት ዕውቀትና በጽሑፍ ተነባቢነት መካከል ያለውን ግንኙነት

አስመልክተው እንደገለጹት የቃላት ኃይል በአንብቦ መረዳት፣ በአንብቦ መዝናናት እና በመማር ስኬታማነት ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ ያሳድራል፤ ቃላት አንድን ጽሑፍ አንብቦ ለመረዳት ወይም ለማደናቀፍ የቆሙ ሊሆኑ ይችላል:: ከዚሁ ጋር በተያያዘም Mezynski (1983፣ 253) በቃላት ዕውቀትና በአንብቦ መረዳት መካከል ጥብቅ ትስስር መኖር ማንንም ሊያስደንቅ አይገባም፤ እውነቱን ለመናገር አንድ አንባቢ በርካታ እንግዳ ቃላት ያሉበትን ጽሑፍ አንብቦ እንዴት መረዳት እንደሚችል መገመት ያስቸግራልና በማለት ይገልጻሉ::

እንደ Atkins እና ሌሎች (1995፣ 199) አባባል ብዙዎቹ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ የመገልገል ሰፊ ዕድል የላቸውም:: በቋንቋው የሚጠቀሙት በመማሪያ ክፍል ውስጥ በሚማሩት ላይ የተወሰነ ነው:: በዚህም የተነሳ ተማሪዎቹ ቋንቋውን ለተለያዩ ጉዳዮቻቸው ሲጠቀሙ በጣም ይቸገራሉ:: በዚህ በጣም ውስን በሆነ አጋጣሚ ተማሪዎች የቋንቋ ትምህርታቸውን ውጤታማ ለማድረግ በራሳቸው ጥረት ቋንቋውን መማር ወሳኝነት ይኖረዋል:: ስለዚህ ተማሪዎቹ ለትምህርታቸው ኃላፊነትን ወስደው በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በተለያዩ መንገዶች ራሳቸውን ለመርዳት መነሳሳት ይኖርባቸዋል::

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በትምህርታቸው ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ ከሚያግዟቸው በርካታ ነገሮች መካከል ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት መጠቀም ነው:: ይህን አስመልክተው Oxford እና Scarcella (1994፣ 236) እንደገለጹት የተማሪዎቹ ቃላትን የመማር ብልሃት እውቀት እና ልምድ እየዳበረ ሲሄድ ከመምህሩ ቁጥጥር ወይም ጥገኝነት ተላቅቀው በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሳቸው ጥረት ቃላትን ለመማር ያግዟቸዋል:: ከዚሁ ጋር በተያያዘ Rubin (1987፣ 15) ሁሉም ሌሎች ሁኔታዎች እኩል ቢሆኑም ጥቂት ተማሪዎች በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርታቸው ከሌሎቹ ይበልጥ ውጤታማ ይሆናሉ:: ለዚህም ምክንያቱ የተማሪዎቹ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አጠቃቀም ልዩነት ሊሆን ይችላል:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪዎቹ ከመማሪያ ክፍል ውጪ ያለመምህራቸው እገዛ በራሳቸው ለመሥራትና ራሳቸውን በራሳቸው ለመርዳት ያስችሏቸዋል በማለት ይገልጻሉ::

Gairns እና Redman (1986፣ 76-77) እንደገለጹት ደግሞ የተማሪው የቃላት ዕውቀት ማደግ የሚችለው በመማር ማስተማሩ ሂደት በንቃት ሲሳተፍ ብቻ ነው:: ተማሪው በትምህርቱ ሂደት ቀዳሚውን ሚና ካልተጫወተ የቃላት ዕውቀቱ ሊዳብር አይችልም:: የተማሪው ንቁ ተሳትፎም ጠቀሜታው ለትምህርቱ ኃላፊነትን የመቀበል

አስመልክተው እንደገለጹት የቃላት ኃይል በአንብቦ መረዳት፣ በአንብቦ መዝናናት እና በመማር ስኬታማነት ላይ ከፍተኛ ተፅዕኖ ያሳድራል፤ ቃላት አንድን ጽሑፍ አንብቦ ለመረዳት ወይም ለማደናቀፍ የቆሙ ሊሆኑ ይችላል:: ከዚሁ ጋር በተያያዘም Mezynski (1983፣ 253) በቃላት ዕውቀትና በአንብቦ መረዳት መካከል ጥብቅ ትስስር መኖር ማንንም ሊያስደንቅ አይገባም፤ እውነቱን ለመናገር አንድ አንባቢ በርካታ እንግዳ ቃላት ያሉበትን ጽሑፍ አንብቦ እንዴት መረዳት እንደሚችል መገመት ያስቸግራልና በማለት ይገልጻሉ::

እንደ Atkins እና ሌሎች (1995፣ 199) አባባል ብዙዎቹ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ የመገልገል ሰፊ ዕድል የላቸውም:: በቋንቋው የሚጠቀሙት በመማሪያ ክፍል ውስጥ በሚማሩት ላይ የተወሰነ ነው:: በዚህም የተነሳ ተማሪዎቹ ቋንቋውን ለተለያዩ ጉዳዮቻቸው ሲጠቀሙ በጣም ይቸገራሉ:: በዚህ በጣም ውስን በሆነ አጋጣሚ ተማሪዎች የቋንቋ ትምህርታቸውን ውጤታማ ለማድረግ በራሳቸው ጥረት ቋንቋውን መማር ወሳኝነት ይኖረዋል:: ስለዚህ ተማሪዎቹ ለትምህርታቸው ኃላፊነትን ወስደው በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በተለያዩ መንገዶች ራሳቸውን ለመርዳት መነሳሳት ይኖርባቸዋል::

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በትምህርታቸው ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ ከሚያግዟቸው በርካታ ነገሮች መካከል ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት መጠቀም ነው:: ይህን አስመልክተው Oxford እና Scarcella (1994፣ 236) እንደገለጹት የተማሪዎቹ ቃላትን የመማር ብልሃት እውቀት እና ልምድ እየዳበረ ሲሄድ ከመምህሩ ቁጥጥር ወይም ጥገኝነት ተላቅቀው በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሳቸው ጥረት ቃላትን ለመማር ያግዟቸዋል:: ከዚሁ ጋር በተያያዘ Rubin (1987፣ 15) ሁሉም ሌሎች ሁኔታዎች እኩል ቢሆኑም ጥቂት ተማሪዎች በሁለተኛ ቋንቋ ትምህርታቸው ከሌሎቹ ይበልጥ ውጤታማ ይሆናሉ:: ለዚህም ምክንያቱ የተማሪዎቹ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አጠቃቀም ልዩነት ሊሆን ይችላል:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪዎቹ ከመማሪያ ክፍል ውጪ ያለመምህራቸው እገዛ በራሳቸው ለመሥራትና ራሳቸውን በራሳቸው ለመርዳት ያስችሏቸዋል በማለት ይገልጻሉ::

Gairns እና Redman (1986፣ 76-77) እንደገለጹት ደግሞ የተማሪው የቃላት ዕውቀት ማደግ የሚችለው በመማር ማስተማሩ ሂደት በንቃት ሲሳተፍ ብቻ ነው:: ተማሪው በትምህርቱ ሂደት ቀዳሚውን ሚና ካልተጫወተ የቃላት ዕውቀቱ ሊዳብር አይችልም:: የተማሪው ንቁ ተሳትፎም ጠቀሜታው ለትምህርቱ ኃላፊነትን የመቀበል

ልምድ እንዲያጐለብትና ሥራውን በራሱ እየተቆጣጠረ የቃላት ዕውቀቱን ከዕለት ወደ ዕለት እንዲያሳድግ ማድረጉ ነው፡፡

ሁለተኛ ቋንቋን መማር በዋናነት የቋንቋውን ቃላት የመማር ጉዳይ ነው፡፡ በታላሚው ቋንቋ በብቃት ለመገልገልም ሆነ ሌሎች የቋንቋውን ገፅታዎች ለመማር የቃላት ዕውቀት መዳበር የጐላ ጠቀሜታ ይኖረዋል፡፡ ይሁን እንጂ (Oxford እና Scarcella 1994) እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ተማሪዎች በራሣቸው ጥረት የቃላት ዕውቀታቸውን እንዲያሳድጉ እንደማይበረታቱ፣በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ መማር ማስተማር ሂደት ውስጥ ላለፉት ሁለት አሥርት ዓመታት የቃላት ትምህርት ትኩረት እንዳልተሰጠው እና ተዘንግቶ እንደነበር ይገልጻሉ፡፡

ልማዳዊው ቃላትን የመማር ማስተማር ሂደት ለትችት ከተዳረገባቸው ምክንያቶች አንዱ የተማሪው ንቁ ተሳትፎ ያለውን ጠቀሜታ ከግምት ውስጥ አለማስገባቱ ነው፡፡ የትችቱም ዋና ነጥብ የትምህርቱ አቀራረብ ተማሪዎች በራሣቸውን ጥረት የቃላት ዕውቀታቸውንም ሆነ ሌሎች ክሂሎችን እንዲያዳብሩ ከማበረታታት ይልቅ መምህሮቻቸው በሚያቀርቡላቸው ቃላት ላይ እንዲወስኑ እና በመምህሮቻቸው ላይ ጥገኛ እንዲሆኑ የሚያደርጋቸው መሆኑ ነው (Oxford እና Scarcella 1994)፡፡

ተግባቦታዊ እና ተማሪ መር የትምህርት አቀራረብ ተማሪው ለቃላት ዕውቀቱ መዳበር የድርሻውን እንዴት ማበርከት አለበት? ለሚለው መሠረታዊ ጥያቄ ተገቢውን ምላሽ የሚሰጥ ነው፡፡ በርግጥ በትምህርቱ ሂደት የሚማረው አካል ቀዳሚውን ሚና ካልተጫወተ የቃላት ዕውቀቱ ሊዳብር አይችልም፡፡ የተማሪው የቃላት እውቀት ማደግ የሚችለው የመማር-ማስተማሩ ሂደት ዋና ተዋናይ ሆኖ በንቃት ሲሳተፍ ብቻ ነው፡፡ የተማሪው ንቁ ተሳትፎ ጠቀሜታው ለትምህርቱ ኃላፊነትን የመቀበል ልምድ እንዲያጎለብት፣ ሥራውን በራሱ እየተቆጣጠረ የቃላት እውቀቱን ከዕለት ወደ ዕለት እንዲያሳድግ ማድረጉ ነው (Gairns እና Redman 1986፣ 76-77)

በመሆኑም ለተማሪው ከጊዜ ወደጊዜ የእያንዳንዱን ቃል ፍቺ ከማስተማር ይልቅ ተማሪው በራሱ መንገድና ጥረት አዳዲስ ቃላትን የሚማርበትን ብልሃት እንዲያዳብር ማበረታታት የጐላ ጠቀሜታ እንዳለው የዘርፉ ምሁራን በአጽንኦት ይገልጻሉ፡፡

በዚህ ጥናትም አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ይፈተሻሉ፡፡ የሲዳምኛ ቋንቋ በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች እና ህዝቦች ክልላዊ መንግሥት

ከሚነገሩ በርካታ ቋንቋዎች መካከል አንዱ ነው። ሲዳምኛ በስፋት በሲዳማ ዞን የሚነገር ቋንቋ ነው። ቋንቋው ከኩሻዊ የቋንቋ ቤተሰብ የሚመደብ ሲሆን በአሁኑ ወቅት በአንደኛ ደረጃ (1-6) እንደ አንድ የትምህርት ዓይነት ከመስጠቱም ባሻገር በትምህርት መስጫ ቋንቋነት ያገለግላል። የጥናቱ ተተኳሪዎች በሲዳማ ዞን ውስጥ በሚገኙ ሁለት የመንግሥት አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች (አዋሳ ታቦር አጠቃላይ 2ኛ ደረጃ ትምህርት እና ይርጋ ዓለም አጠቃላይ ከፍተኛ 2ኛ ደረጃ ትምህርት ቤት) የሚማሩ አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች ሲሆኑ የጥናቱ አበይት የትኩረት ነጥቦች፣ ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ያደረገ ነው? ከብልሃቶቹ መካከል በይበልጥ የሚገለገሉት የትኞቹን ነው? ትኩረት ያልሰጧቸውስ የትኞቹ ናቸው? የሚሉት ናቸው። በመሆኑም እነዚህን የትኩረት ነጥቦች መሠረት በማድረግ አጥኚው በሰበሰባቸው መረጃዎች ላይ ተመስርቶ በመመርመር የመፍትሔ ሐሳቦችን ለመጠቆም ነው።

2. የጥናቱ ዓላማ

የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በደቡብ ክልል በሲዳማ ዞን ውስጥ በሚገኙ ሁለት የመንግሥት አጠቃላይ ከፍተኛ የሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች አፋቸውን በሲዳምኛ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቃላትን ለመማር የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማሪያ ብልሃቶች ማጥናት ነው። ከዚህ አጠቃላይ ዓላማ በመነሳት ጥናቱ የሚከተሉት ዝርዝር ዓላማዎች ይኖሩታል።

- በሲዳምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት በመገልገል ላይ የተመሠረተ መሆን አለመሆኑን መፈተሽ፣

- ቃላትን የመማር ብልሃቶች አስመልክቶ ምርምር በማድረግ ከተገኙት የሁለተኛ ቋንቋ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መካከል በሲዳምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቃላትን ለመማር የትኞቹን ብልሃቶች እንደሚገለገሉ መለየት፣

- በሲዳምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ ተማሪዎች የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች በመለየት የመፍትሔ ሃሳብ መጠቆም የሚሉት ናቸው።

3. የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት በሲዳምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለመተፈሽ የሚሞክር ሲሆን ከጥናቱ የሚከተሉትን ጠቀሜታዎች ማግኘት እንደሚቻል ይታሰባል::

- የሁለተኛን ቋንቋ ቃላት በመማር ሂደት አጋዥ የሆኑ ቃላትን የመማር ብልሃቶች እንዲዘወተሩ ሃሳብ ይሰጣል::
- የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ለቋንቋ መምህሮቻቸው ጥገኛ ከመሆን ይልቅ የራሳቸውን ቃላትን የመማር መንገድ ተከትለው ለውጤት መድረስ እንዲችሉ የራሱን አስተዋጽኦ ያበረክታል::
- በቋንቋ መማር ማስተማር ዙሪያ ለሚካሄዱ ሌሎች ተዛማጅ ጥናቶች የመነሻ ሀሳብ ይሰጣል::
- አፋቸውን በሲዳምኛ የፈቱ ተማሪዎች የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለይቶ ያስቀምጣል::

4. የጥናቱ ክልል

ይህ ጥናት የሚካሄደው በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች ህዝቦች ክልላዊ መንግስት ከሚገኙ 13 ዞኖች እና 8 ልዩ ወረዳዎች መካከል አንዱ በሆነው በሲዳማ ዞን ላይ ነው:: በሲዳማ ዞን ውስጥ የመሰናዶ ወይም የሁለተኛ ደረጃ ሁለተኛ እርከን (የ11ኛ እና የ12ኛ) ትምህርት የሚሰጥባቸው አራት የመንግስት ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ:: እነርሱም:-

1ኛ. አዋሳ ታቦር አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በአዋሳ ዙሪያ ወረዳ ፣ በአዋሳ ከተማ፤

2ኛ. ይርጋዓለም አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በዳሌ ወረዳ፣ በይርጋዓለም ከተማ፤

3ኛ. አለታ ወንዶ አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በአለታ ወንዶ ወረዳ፣ በወንዶ ከተማ፣

4ኛ. በንሳ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በንሳ ወረዳ፣ በበንሳ ከተማ ናቸው::

ከነዚህም ትምህርት ቤቶች መካከል ሁለቱ (አዋሳ ታቦርና ይርጋዓለም) አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በጥናቱ ውስጥ ታቅፈዋል::

3. የጥናቱ ጠቀሜታ

ይህ ጥናት በሲዳምኛ ቋንቋ አፋቸውን የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለመተፈሽ የሚሞክር ሲሆን ከጥናቱ የሚከተሉትን ጠቀሜታዎች ማግኘት እንደሚቻል ይታሰባል::

- የሁለተኛን ቋንቋ ቃላት በመማር ሂደት አጋዥ የሆኑ ቃላትን የመማር ብልሃቶች እንዲዘወተሩ ሃሳብ ይሰጣል::
- የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ለቋንቋ መምህሮቻቸው ጥገኛ ከመሆን ይልቅ የራሳቸውን ቃላትን የመማር መንገድ ተከትለው ለውጤት መድረስ እንዲችሉ የራሱን አስተዋጽኦ ያበረክታል::
- በቋንቋ መማር ማስተማር ዙሪያ ለሚካሄዱ ሌሎች ተዛማጅ ጥናቶች የመነሻ ሀሳብ ይሰጣል::
- አፋቸውን በሲዳምኛ የፈቱ ተማሪዎች የሚገለገሉባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለይቶ ያስቀምጣል::

4. የጥናቱ ክልል

ይህ ጥናት የሚካሄደው በደቡብ ብሔር ብሔረሰቦች ህዝቦች ክልላዊ መንግስት ከሚገኙ 13 ዞኖች እና 8 ልዩ ወረዳዎች መካከል አንዱ በሆነው በሲዳማ ዞን ላይ ነው:: በሲዳማ ዞን ውስጥ የመሰናዶ ወይም የሁለተኛ ደረጃ ሁለተኛ እርከን (የ11ኛ እና የ12ኛ) ትምህርት የሚሰጥባቸው አራት የመንግስት ትምህርት ቤቶች ይገኛሉ:: እነርሱም:-

1ኛ. አዋሳ ታቦር አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በአዋሳ ዙሪያ ወረዳ ፣ በአዋሳ ከተማ፤

2ኛ. ይርጋዓለም አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በዳሌ ወረዳ፣ በይርጋዓለም ከተማ፤

3ኛ. አለታ ወንዶ አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በአለታ ወንዶ ወረዳ፣ በወንዶ ከተማ፣

4ኛ. በንሳ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤት፣ በንሳ ወረዳ፣ በበንሳ ከተማ ናቸው::

ከነዚህም ትምህርት ቤቶች መካከል ሁለቱ (አዋሳ ታቦርና ይርጋዓለም) አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች በጥናቱ ውስጥ ታቅፈዋል::

5. የጥናቱ ወሰን

ይህ ጥናት በሲዳማ ዞን ውስጥ የሁለተኛ ደረጃ ሁለተኛ እርከን ወይም የመሰናዶ (የ11ኛ እና የ12ኛ ክፍል) ትምህርት ከሚሰጥባቸው አራት የመንግስት ትምህርት ቤቶች (ይርጋ ዓለም፣ አዋሳ ታቦር፣ አለታ ወንዶ እና በንሳ) መካከል ካለው የጊዜ ጥበት እና የገንዘብ አቅም ውስነት የተነሳ በሁለት አጠቃላይ ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች (በአዋሳ ታቦር እና በይርጋዓለም) በ2000ዓ.ም በ11ኛ ክፍል በሚማሩ አፋቸውን በሲዳምኛ በፈቱ ተማሪዎች ላይ በመወሰን ተማዎቹ የአማርኛና ቃላት ሲማሩ የሚጠቀሙባቸውን ቃላትን የመማር ብልሐቶች ብቻ ይመረምራል::

ምዕራፍ ሁለት:- የተዛማጅ ጽሑፎች ቅኝት

2.1. ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ምንነት

ተመራማሪዎች ቋንቋን የመማር ብልሃትን ምንነት የበየኑት በተለያየ መንገድ ነው:: ይህን ነጥብ አስመልክተው Stern (1983፣ 405) ቋንቋን እንደገለጹት የመማር ብልሃት የሚለው እሳቤ በሁሉም ተመራማሪዎች ዘንድ በአንድ ዓይነት መንገድ ሲገለጽና አገልግሎት ላይ ሲውል አይስተዋልም:: ሆኖም ግን ቋንቋን የመማር ብልሃት በቋንቋ ተማሪዎች አገልግሎት ላይ የሚውሉ አጠቃላይ ዝንባሌዎችን ወይንም ሁሉንም ባሕርያት የሚያካትት የተማሪው የአሠራር ዘዴ ነው::

Wonden እና Rubin (1987፣ 6) እንደገለጹት ደግሞ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች የቋንቋ ተማሪው ሁለተኛን ቋንቋ ሲማር ተግባራዊ የሚያደርጋቸውንና የሚያሳያቸውን ባህሪዎች የመማር ብልሃቶች ልንላቸው እንችላለን:: እነዚህም ብልሃቶች ተማሪው በራሱ ጥረት ቋንቋውን ሲማር ውጤታማ ለመሆን የሚያግዙትን (የሚያስችሉትን) ልዩ ልዩ መንገዶች የመከተል ብቃቱን የሚያመለክቱ ናቸው:: ለምሳሌ ሁለተኛን ቋንቋ ሲማር ሊከተላቸው የሚገቡ መርሆዎች ምንድናቸው? አንድን የሰዋሰው ትምህርት ይዘት ለመማር ቀላሉ መንገድ የቱ ነው?፣ ልዩ ልዩ ቋንቋ ነክ ተግባራትን በምን ዓይነት መንገድ ማከናወን ይሻላል? ወዘተ የሚሉትን ጉዳዮች የሚወስንበት ዘዴ የመማር ብልሃቶች ሊባሉ ይችላሉ:: እንደ Oxford (1990፣ 8) አባባል ደግሞ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው የትምህርቱን ሂደት ቀላልና ፈጣን፣ ይበልጥ ማራኪና ምቹ፣ ይበልጥ ራስ መርና ግልጽ ለማድረግ፣ ወደ ተሻለና አዲስ ክንውን ለመሻገር የሚወስዳቸው የተወሰኑ እርምጃዎች ናቸው:: Chamot (1987፣71) በበኩላቸው እንደገለጹት ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው የትምህርቱን ሂደት ቀና ለማድረግ፣ ስነልሳናዊና ይዘታዊ መረጃዎችን ለማስታወስ ይሁነኝ ብሎ የሚወስዳቸው እርምጃዎች፣ አቀራረቦችና ቴክኒኮች ናቸው:: Warton (2000፣ 204፤ Oxford 1989፣ 235) እንደገለጹት ደግሞ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በተማሪዎች የሚተገበሩ፣ መልመድን፣ ዕውቀት ማካበትን ፣ ሃሳብን አስታውሶ መጠቀምን የሚያፋጥኑ የአሠራር ባህሪዎች፣ ተግባራዊ ደረጃዎች ወይም አካሄዳዊ ቴክኒኮች ሲሆኑ እነዚህም ብልሃቶች ተማሪው የቋንቋ ትምህርቱን ሂደት ምቹ፣ ራስመር እና አስደሳች በሆነ መንገድ ለመወጣት የሚያስችሉት መሳሪያዎች ናቸው::

Richards እና Lockhart (*1996፣ 63*) ባቀረቡት ብያኔ መሠረት ደግሞ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪዎች የሚማሩትን ትምህርት በተለያየ አቅጣጫ በማየት በራሳቸው ምርጫና በሚቀላቸው መንገድ እንዲማሩ የሚያግዟቸው ሲሆኑ በተለይም መምህሮቻቸውን ሁልጊዜ ሊያገኟቸው ስለማይችሉ ማንኛውንም ትምህርታዊ ክንውን በራሳቸው እየሠሩ እንዲማሩ የሚረዷቸው መንገዶች ናቸው። ለምሳሌ ተማሪዎች በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ አንድን ምንባብ አንብበው ፍሬ ሃሳቡን እንዲያቀርቡ፣ የቃላትን አውዳዊ ፍቺ እንዲሰጡ፣ በአንደ ርዕሰ ጉዳይ ላይ እንዲጽፉ . . . ቢደረግ የተለያየ አሠራርና አካሄድ ሊከተሉ ይችላሉ። ይህን አሠራርና አካሄድ የመማር ብልሃት ብለን መለየት እንችላለን።

Rubin (1987፣ 19) በበኩላቸው እንደገለጹት ቋንቋን የመማር ብልሃቶች መረጃዎችን ለማግኘት፣ ለማከማቸት፣ አስታውሶ ለመጠቀምና ለትምህርቱ ሂደት ምቹ ሁኔታዎችን ለመፍጠር በተማሪዎች የሚተገበሩ ማናቸውም ክንውኖች፣ እርምጃዎችና እቅዶች ናቸው። ቋንቋን የመማር ብልሐቶች ተማሪዎች ከመማሪያ ክፍል ውጪ ያለ መምህሩ እገዛ በራሣቸው ጥረት ለመስራትና ቋንቋን ለመማር ያግዟቸዋል።

Huttunen (*1996፣ 87*) እንደገለጹት መማርን በመማር ሂደት ተማሪዎች ለቋንቋ ትምህርታቸው ኃላፊነት ሊሰማቸው፣ አላማቸውን ከግቡ ለማድረስ ሊንቀሳቀሱ፣ በትምህርቱ ሂደት ያሳዩትን ለውጥ በራሳቸው ሲገመግሙና እንደ አንድ የቋንቋ ተማሪ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ በታላሚው ቋንቋ ሊገለገሉ ይገባል። ለነዚህ ሁኔታዎች መሳካት ደግሞ የመጀመሪያው ተግባር በትምህርቱ ሂደት ወቅት ተስማሚ የመማር ብልሃቶችን በተገቢው ቦታ፣ ጊዜና ሁኔታ የመጠቀም ልምድን ማዳበር ነው።

Huttunen (*1996፣ 88*) አያይዘው እንደገለጹት በቋንቋ ትምህርት ውጤታማ ለመሆን የመማር ብልሃቶች ወሳኝ ሚና አላቸው። የመማር ብልሃቶች ሁለተኛን ቋንቋ በመማር ሂደት ውስጥ የሚከተሉትን ጠቀሜታዎች ያበረክታሉ።

- ቋንቋን የመማር መንገድ ያሳያሉ።
- የቋንቋ ችሎታና የአጠቃቀም ብቃት እንዲዳብር ያደርጋሉ።
- በተግባቦት ሂደት የችሎታ ማነስ ቢኖር ተግባቦቱ እንዳይቋረጥ የማካካሻ ዘዴ ይጠቀማሉ።
- ቋንቋን በመገልገል ሂደት አብይ ክሂሎችን (የማዳመጥ፣ የመናገር፣ የማንበብና የመጻፍ) ለማዳበር የሚያስችል ልምምድ ለመፍጠር ይረዳሉ።

- በቋንቋ ትምህርት ሂደት የሚያጋጥሙ ችግሮችን ለመቋቋምና የቋንቋ ትምህርት ፈተናዎችን ለማለፍ . . . ያስችላሉ::

ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ሁለተኛን ቋንቋ በመማር ሂደት ውስጥ ጉልህ ሚና እንዳላቸው የዘርፉ ምሁራን ይጠቅሳሉ:: ለምሳሌ Oxford (1990፣1) እንደገለጹት ቋንቋን ለመማር በተለይም ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ጠቀሜታ ከፍተኛ ነው:: ምክንያቱም በትምህርቱ ሂደት በራስመር በንቃት ለመሳተፍ የሚያግዙ መሳሪያዎች ናቸው:: Oxford (1990) አያይዘው እንዳስቀመጡት የመማር ብልሃቶችን በአግባቡ መጠቀም የቋንቋ ብቃትንና በራስ የመተማመን ስሜትን ያዳብራል:: ከዚህም በተጨማሪ የመማር ብልሃቶች አዲስ ቋንቋን የመማር አላማዎችን ብቻ ሳይሆን የሌሎች ትምህርት አላማዎችንም ሆነ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸውም ሃሳባቸውን በጽሑፍ ለመግለጽ ለሚፈልጉ ተማሪዎች ካሰቡት ግብ የሚያደርሷቸው መሳሪያዎች ናቸው:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው በራሱ ጥረት ቋንቋውን እንዲማርና ራስመር ተማሪ ይሆን ዘንድ የሚያበረታታው በመሆኑ በተለይም ከመማሪያ ክፍል ውጭ በቋንቋው ሲጠቀም መምህሩ አስፈላጊውን እርዳታ ስለማያደርግለት በራሱ ጥረት ቋንቋን የመማር ብቃቱን ለመዳበር ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው::

የተለያዩ ምሁራን እንደገለጹት ውጤታማ የቋንቋ ተማሪዎች የትምህርታቸውን ሂደት የሚያደናቅፉ፣ የሚያሳዩትን ለውጥና መሻሻል የሚገቱ ችግሮችንና እንቅፋቶችን ለመቋቋምና ለትምህርታቸው ምቹ ሁኔታዎችን ለመፍጠር በርካታ ብልሃቶችን ይጠቀማሉ (Stern 1983፤ 401-455፤ O'malley and Chamot 1990፣ 120፤ Rubin 1975፤ Chamot 1987):: በቋንቋ ትምህርታቸው ውጤታማ የሆኑ ተማሪዎች ለትምህርታቸው ትኩረት የሚሰጡና ኃላፊነትን የሚቀበሉ፣ ሥራቸውን በራሳቸው የሚቆጣጠሩና በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ በተገኘው አጋጣሚ ሁሉ ለመማር የሚሹ ናቸው:: እነዚህ ጥረቶች በትምህርታቸው ውጤታማ እንዲሆኑ ብቻ ሳይሆን ከጥገኝነት ተላቅቀው፣ በራስመር ወደ መማር ይመሯቸዋል::

እንደ Oxford (1990) አባባል ደግሞ የመማር ብልሃቶች ተማሪው በራስመር ቋንቋን የመማር ብቃቱን ለማዳበር የጐላ ሚና አላቸው:: ይህ በተለይም ለተማሪው በጣም ጠቃሚ ነው:: ምክንያቱም መምህራቸውን ሁልጊዜ ማግኘት ስለማይችሉ በተለይም ከመማሪያ ክፍል ውጭ በቋንቋው በሚጠቀሙበት ወቅት ያለማንም እገዛ በራሳቸው ለመጠቀም ያስችላቸዋል::

ከዚህ በላይ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ምንነት አስመልክቶ በተለያዩ ምሁራን ከቀረቡት ብያኔዎችቋንቋን የመማር ብልሃቶች፣ የሁለተኛን ቋንቋ ትምህርት ዓላማዎችን ለማሳካት በተለያየ መንገድ እገዛ የሚያደርጉ መሆናቸውን እንረዳለን:: የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ዋና ዓላማ የተማሪውን የማዳመጥ፣ የመናገር፣ የማንበብና የመፃፍ ክሂሎችን ማዳበር ነው:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው የቋንቋ ክሂሎቹን እድገትና ለውጥ ለማሻሻል በሚል ዓላማ በትምህርቱ ሂደት በራስመር በንቃት ለመሣተፍና ተግባቦታዊ ችሎታውን ለማሣደግ የሚወስዳቸው የተወሰኑ እርምጃዎች ወይም የአሠራር ቴክኒኮች በመሆናቸው የትምህርቱን ዓላማ እግብ ለማድረስ የጐላ ጠቀሜታ አላቸው::

የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ሌላው ዓላማ፣ ተማሪው መደበኛና ኢ መደበኛ ቃላትን ለይቶ በተለያዩ አውዶች ውስጥ እንዲጠቀም ማስቻል ነው:: በአንድ ቋንቋ ውስጥ የሚገኝ ማንኛውም ቃል በፊት ለፊት ንግግርም ሆነ በመደበኛ ጽሑፍ ውስጥ አይካተትም:: በቋንቋው ተናጋሪ ህብረተሰብ ዘንድ ተነውረው በግልጽ አገልግሎት ላይ የማይውሉ ቃላት በየቋንቋው ውስጥ ይገኛሉ:: ህብረተሰቡም በእነዚህ ቃላት ምትክ ሌሎች ቃላትን ተክቶ ወይም አላዝቤን ተጠቅሞ በዘወርዋራ መንገድ ሃሣቡን ይገልፃል:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ተናጋሪ ህብረተሰብ ባህልና የአኗኗር ሥርዓት፣ የቋንቋውን ህግና የአጠቃቀም ሥርዓት እውቀት ለመጨበጥና በተገቢው መንገድ በቋንቋው ለመጠቀም ሁኔታዎችን የሚያመቻቹ መሣሪያዎች በመሆናቸው ለቋንቋ ትምህርት ውጤታማነት ጠቀሜታቸው ከፍተኛ ነው::

የተማሪዎችን የሥነ ልሣንና የሥነ ጽሁፍ ዕውቀት ማሣደግ የሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት አንዱ ዓላማ ነው:: ይህን ዓላማ ለማሣካት ቋንቋን የመማር ብልሃቶች የራሣቸው የሆነ ድርሻ አላቸው:: ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪው የአዲሱን ቋንቋ ዕውቀት ለማካበት ፣ ለማስታወስ ፣ ለምሣሌ ከንደኛ ጋር የሃሣብ ልውውጥ በማድረግ መለማመድን ፣ ቃላትን ለማስታወስ በሚያመች መንገድ ማደራጀትን ፣ የተለያዩ የሥነ ጽሑፍ ሥራዎችን ማንበብን ፣ የተማሩትን ቃላትን ተጠቅሞ አጭር ድርሠት መፃፍን መጥቀስ ይቻላል:: በአጠቃላይ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸውም ሃሣባቸውን በጽሑፍ መግለጽ ለሚፈልጉ ካሰቡት ግብ የሚያደርሷቸው መሣሪያዎች ናቸው::

ቋንቋን የመማር ብልሃቶች የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የተማሩትን የትምህርት ይዘት በአእምሮአቸው መዝግበው የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠርና ባስፈላጊው ጊዜ አስታውሰው ለመጠቀም የሚያስችሏቸው፣ በራስ የመተማመን ስሜት አዳብረው በትምህርቱ ሂደት በንቃት እንዲሳተፉ የሚያነሷሷቸው ፣ ሥራቸውን በራሣቸው እየተቆጣጠሩ ፣ እየገመገሙና ችግሮቻቸውን እየለዩ እንዲያቃልሉ የሚያግዟቸው ፣

የመማር ስልታቸውን (Leerning style) ከትምህርቱ ዓላማ ጋር አጣጥመው ታላሚውን ቋንቋ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሣቸው ጥረት እንዲማሩ የሚረዷቸው ናቸው፡፡

በአጠቃላይ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪዎች የሚማሩትን የቋንቋ ትምህርት ቀላልና ምቹ ለማድረግ የሚከተሏቸው ልዩ መንገዶች መሆናቸውን እና በቀጥታም ሆነ በተዘዋዋሪ መንገድ የሁለተኛን ቋንቋ ትምህርት ዓላማዎችን ለማሣካት የራሣቸው የሆነ ሚና እንዳላቸው እንረዳለን፡፡

2.2 ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል

ሁለተኛን ቋንቋ የመማር ብልሃቶች አስመልክቶ ጥናት ያካሄዱ ምሁራን የመማር ብልሃቶችን የከፋፈሏቸው በተለያየ መንገድ ነው፡፡ ለምሳሌ Stern (1983፣ 411-412) እንደገለጹት ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ቋንቋን ሲማሩ አራት መሠረታዊ የሆኑ የመማር ብልሃቶችን ይጠቀማሉ፡፡ እነሱም፡-

- **የክንውን ዕቅድ የማዘጋጀት ብልሃት፡-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ከቀረበላቸው ልዩ ልዩ የቋንቋ ትምህርት ተግባራት አብይና ንኡሳን ግቦችን ይመርጣሉ፣ ደረጃቸውንና ዕድገታዊ ቅደምተከተላቸውን ይገነዘባሉ፣ በትምህርቱም ሂደት ውስጥ በንቃት ይሳተፋሉ፡፡
- **አጠቃላይ የቋንቋውን ሥርዓት የመማር ብልሃት፡-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በሁለተኛ ደረጃ አጠቃላይ የታላሚውን ቋንቋ ሥርዓት የመማር ብልሃትን ይጠቀማሉ፡፡ የቋንቋ ትምህርት በተወሰነ ደረጃ ስሜታዊ እና አዕምሮአዊ ሥራ በመሆኑ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ለማጥናትና ለመለማመድ ዝግጁዎች ናቸው፡፡ ከታላሚው ቋንቋ ሥርዓትና ህጉች፣ ከቅርፅና ከትርጉም ግንኙነት ጋር ይጋፈጣሉ፡፡ እነዚህን ባህርያት ከመጀመሪያው ቋንቋቸው ጋር በማነፃፀር ወይም በተናጠል ትኩረት ሰጥተው የትምህርቱ ሂደት እስኪፈጸም ድረስ በተደጋጋሚ በመከለስ ሁለተኛ ቋንቋቸውን ያዳብራሉ፡፡ ቋንቋውን በመተንተን፣ ተገቢ የመለማመጃ ቴክኒኮችን በመቀየስ ሥራቸውን በራሳቸው ይቆጣጠራሉ፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሁለተኛን ቋንቋ ውስጣዊ መዋቅር በትክክል እስከሚለዩ ድረስ የመጀመሪያ ቋንቋቸውን መጠቀም እንደሌለባቸው ተገንዝበው ታላሚውን ቋንቋ እንደ ዕውቀትና ክሂል በራሳቸው ለመማር ጥረት የሚያደርጉ ናቸው፡፡
- **ማኅበራዊ የመማር ብልሃት፡-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ማኅበራዊ የመማር ብልሃትን እንዳስፈላጊነቱ ይጠቀማሉ፡፡ በመጀመሪያ ደረጃ በቋንቋ ዕውቀታቸው

አለመብሰላቸውን ተገንዝበው በጥገኝነት መንፈስ በትምህርቱ ሂደት ይሳተፋሉ:: ለውጥ እያሳዩ ሲሄዱ ራሳቸውን ችለው ለመማር ጥረት ያደርጋሉ:: ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ከታላሚው ቋንቋ ተጠቃሚ ኅብረተሰብ ጋር ተግባቦታዊ ግንኙነት ለማድረግ ይጥራሉ:: ብቃት በሌላቸው ሁለተኛ ቋንቋ ለመግባባት መጣራቸው ችግሮቻቸውን መቋቋሚያ ቴክኒክ ነው:: ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የችሎታ መለኪያ አሊያም የብቃት ደረጃ መለኪያ ፈተና ካልገታቸው በስተቀር በሁለተኛ ቋንቋ እንደ ቋንቋው ተናጋሪ በንቃት ይሳተፋሉ:: ይህም የቋንቋ ብቃታቸውን ለማሳደግ ይረዳቸዋል ::

- **ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች:-** የቋንቋ ተማሪዎች ሁለተኛን ቋንቋ ሲማሩ የሚገጥሟቸውን የስሜትና የመነቃቃት ችግር በብቃት ይቋቋማሉ:: በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ ከቋንቋው ተናጋሪዎች ጋር በሚያደርጉት ተራክቦ የቋንቋው ዕውቀት ማነስና ለኅብረተሰቡ ባህል እንግዳ መሆን በመማር ፍላጐትና በንቃት የመሳተፍ ስሜት ላይ በተወሰነ ደረጃ ጫናና የስሜት መረበሽ ማሳደራቸው አይቀሬ ቢሆንም ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በውስጣቸው ያደረውን የፍርሃት ስሜት ለመቋቋም ጥረት ያደርጋሉ:: ራሳቸውን እንደ አንድ የቋንቋ ተማሪ በመቁጠር በታላሚው ቋንቋ፣ በቋንቋ ትምህርቱ፣ በኅብረተሰቡና በባህሉ ላይ ቀና አመለካከት ያሳድራሉ:: እነዚህንም ባህርያት አስቀድመው በመለየት ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃትን በትክክል ወደመጠቀም ያመራሉ::

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ለቋንቋ ትምህርት ውጤታማነት አስፈላጊዎች ናቸው:: ይሁን እንጂ ሁሉም ተማሪዎች አራቱንም ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በእኩል ደረጃ ሁልጊዜ ይጠቀማሉ ማለት አይደለም:: እንደተማሪዎቹ የዕውቀትና ባህላዊ ዳራ፣ እንደ ተማሪዎቹ ዕድሜና የብስለት ደረጃ የሚገለገሉባቸው ብልሃቶችና ለእያንዳንዱም ብልሃት የሚሰጡት ትኩረትና የአጠቃቀም ችሎታቸው ደረጃ ይለያያል ::

በሌላ በኩል Cook (1991፣ 127) እንደገለጹት በሁለተኛ ቋንቋ ውጤታማ የሆኑ ሰዎች ውጤታማ ካልሆኑት ምናልባትም ሁለተኛን ቋንቋ ሲማሩ የሚገጥሟቸውን ችግሮች በተለየ መንገድ ለማቃለል ስለሚጥሩ ወይም በአንድ ዓይነት መንገድ ሆኖ ነገር ግን ይበልጥ በብቃት ስለሚወጡ ይሆናል:: ለዚህም አንዱ ተጨባጭ ማስረጃ የጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የመማር ብልሃት ነው:: Cook (1991) አያይዘው Naiman እና ሌሎች (1995)ን በመጥቀስ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሚጋሯቸውን ስድስት የመማር ብልሃቶችን አስቀምጠዋል:: እነሱም:-

* **ተስማሚ የመማር ብልሃት መፈለግ:-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በይበልጥ ለሚስማማቸው የመማር አይነት ትኩረት ይሰጣሉ፡፡ ይኸውም ከመማር-ማስተማሩ ሂደት ጋር በእርግጠኝነት ለመጓዝ ለራሳቸው የሚስማማቸውን መንገድ ባፋጣኝ ያዘጋጃሉ፡፡ በመሆኑም አንዳንድ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ቤታቸው ሬዲዮና ቴፕ በማዳመጥ፣ የሰዋሰው መጻሕፍት በማንበብ፣ የንግግር ወይም ተግባቦታዊ ቋንቋ መማርን በተጨማሪነት ይጠቀማሉ፡፡ ሌሎች ደግሞ ይህን ለማካካስ በመማሪያ ክፍል ውስጥ ትምህርት ላይ በማትኮር ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ ለመለማመድና በቋንቋው ለመጠቀም ጥረት ያደርጋሉ፡፡
* **በቋንቋ ትምህርት ሂደት ራስን ማሳተፍ:-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሚቀርብላቸውን ትምህርት ዝምብለው የሚቀበሉ አይደሉም፡፡ በክፍል ውስጥ በአብዛኛው በንቃት ይሳተፋሉ፡፡ ቋንቋን ለመማር የሚመቻቸውን ዕቅድና ቴክኒክ አዘጋጅተው ይሠራሉ፡፡ አንዳንዶቹ በሁለተኛ ቋንቋ ዜናዎችን ያዳምጣሉ፤ ሌሎች ደግሞ ፊልሞችን ይከታተላሉ፡፡
* **የቋንቋውን ሥርዓትና ተግባቦታዊ ዕውቀት ማዳበር:-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች፣ ቋንቋ ውስብስብ ሥርዓቶችና ህጎች እንዳሉት ብቻ ሳይሆን አገልግሎታቸውንም ለይተው ይጠቀማሉ፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች፣ ቋንቋን እንደ አንድ የዕውቀት ዘርፍ ወይም እንደመግባቢያ መሳሪያ ብቻ ለይተው የሚመለከቱ ሳይሆኑ እንደ መግባቢያ መሳሪያም እንደ አንድ የዕውቀት ዘርፍም ጭምር የሚመለከቱ ናቸው፡፡ በመሆኑም አንዳንዶቹ የቃላትን ፍች በጥንቃቄ ሲያጠኑ ሌሎቹ ደግሞ በሁለተኛ ቋንቋ በምልልስ መሳተፍን ይመርጣሉ፡፡
* **የቋንቋ ዕውቀትን ለማዳበር የዘወትር ትኩረት መስጠት:-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ባላቸው የሁለተኛ ቋንቋ ዕውቀት ረክተው የሚቀመጡ ሳይሆኑ ይበልጥ ለማሻሻል ዘወትር የሚጥሩ ናቸው፡፡ ያዳመጡትን ከራሳቸው ንግግር ጋር በማነፃፀር ትክክል መሆን አለመሆናቸውን ያረጋግጣሉ፡፡ የቋንቋውን ተናጋሪዎች እንዲያርሟቸው ይጠይቃሉ፡፡ የታላሚውን ቋንቋ መሠረተ ሃሳቦችን ያለማቋረጥ ይከታተላሉ፡፡
* **ሁለተኛን ቋንቋ በራሱ ሥርዓት መጠቀም:-** ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሁለተኛ ቋንቋ ዕውቀታቸውን የሚያዳብሩት በቋንቋው በቀጥታ በመጠቀምና በማሰብ ነው፡፡ ማንኛውንም ነገር ከመጀመሪያ ቋንቋቸው ጋር አያገናኙም ሁለተኛን ቋንቋ በራሱ ሥርዓት ይመለከታሉ፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ሁለተኛን ቋንቋ በዝምታ የማነብነብ ብልሃትን ይጠቀማሉ፡፡
* **ሁለተኛን ቋንቋ መማር ጥንቃቄ የሚጠይቅ መሆኑን ከግምት ውስጥ ማስገባት:-** ለሁለተኛ ቋንቋ ትምህርት ተገቢውን ትኩረት ባለመስጠትና በግድ የለሽነት

በመማሪያ ክፍል ውስጥ ተራ ስህተት መፈጸም ራስን ማስገመትና አሳዛኝም ተግባር ነው:: በመሆኑም ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ሁለተኛን ቋንቋ መማር የሚፈለገውን ጥንቃቄ ስለሚያውቁ ተራ ስህተት በመፈጸም ከሚደርስ የስሜት ጉዳት የተጠበቁ ናቸው::

O'malley እና Chamot (*1990፣ 137-139*) በበኩላቸው እንደገለጹት ሁለተኛን ቋንቋ ለመማር የሚያገለግሉ ሦስት መሠረታዊ የሆኑ የመማር ብልሃቶች አሉ:: እነሱም:-

- ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች (Meta cognitive strategies)
- አዕምሮታዊ ብልሃቶች (cognitive strategies)
- ማኅበራዊ ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች (socio affective strategies)

ሲሆኑ እያንዳንዳቸውም በሥራቸው የሚከተሉትን ሌሎች ዝርዝር ብልሃቶችን ያካትታሉ::

ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች:- እንደ O'malley እና Chamot (1990) አባባል ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች፣ የሚማሩትን የቋንቋ ትምህርት ይዘት በማቀድ፣ የሚሠሩትን የቋንቋ ትምህርት ሥራ ሂደት በመቆጣጠር፣ የራስን ንግግርና ጽሁፍ በራስ በመገምገም ቋንቋ ለመማር እገዛ የሚያደርጉ ብልሃቶች ናቸው:: በዚህም ሥር የሚከተሉት ዝርዝር ብልሃቶች ይካተታሉ::

- **ማደራጀት:-** ይህ ብልሃት ተማሪዎች ወደፊት የሚሰሯቸውን ወይም የሚማሯቸውን ዋና ዋና የትምህርት ይዘቶችን በማደራጀትና ልዩ ልዩ የመረጃ ምንጮችን በማሰባሰብ ቅድመ ዝግጅት የሚያደርጉበት ነው::
- **ትኩረት መስጠት:** አዕምሮን ነፃ በማድረግ የታላሚውን ቋንቋ ትምህርት ትኩረት ሰጥቶ ለመከታተል አስቀድሞ የመወሰን ብልሃት ነው::
- **መርጦ ማትኮር:-** በቋንቋ ትምህርት ሂደት ከሚቀርቡ ጉዳዮች መካከል በራስ ግምጋሜ መሠረታዊ የሆኑትን መርጦ ትኩረት የመስጠት ብልሃት ነው::
- **ራስን መምራት:-** ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ለመማር የሚያግዙ ሁኔታዎችን የሚያመቻቹበት፣ ከሁኔታዎች ጋር ራሳቸውን የሚያስተካክሉበት፣ ለመለማመድ ምቹ ሁኔታዎች መፈጠራቸውን የሚያረጋግጡበትና በቋንቋው የመግባባት ብቃት ማሳደግ አለማሳደጋቸውን ራሳቸውን በራሳቸው የሚከታተሉበት ብልሃት ነው::

- **ራስን መቆጣጠር**፡- ተማሪው በትምህርቱ ሂደት የሚማራቸውን ነገሮች በትክክል መረዳቱን፣ ያቀዳቸውን ተግባራት በትክክል እየተገበራቸው መሆኑን፣ በአጠቃላይ ትምህርቱን በትክክል እየተከታተለ መሆኑን ሥራውን በራሱ የሚቆጣጠርበት ብልሃት ነው፡፡
- **ችግርን መለየት**፡- በትምህርቱ ሂደት ወቅት ለመለማመድ እንቅፋት የሆኑ ችግሮችን ለይቶ በማውጣት መፍትሔ የማዘጋጀት ብልሃት ነው፡፡
- **ራስን መገምገም**፡- ተማሪው በቋንቋ ትምህርቱ ካለፈው የበለጠ ለውጥ ማሳየቱን፣ ሥራውን በራሱ በመገምገም የሚያረጋግጥበት ብልሃት ነው፡፡

- **አዕምሮታዊ ብልሃቶች**፡- O'malley እና Chamot (1990) እንደገለጹት አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው በቀጥታ የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት (መልመጃዎች) ሲሰራ የሚገለገልባቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡ በአምሮታዊ ብልሃቶች ስር ሌሎች ንኡሳን ብልሃቶች ይካተታሉ፡፡ እነሱም፡-

    - **መደጋገም**፡- የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት ደጋግሞ የመስራትና የመለማመድ ብልሃት ነው፡፡
    - **ምንጭ መጠቀም**፡- የቋንቋውን ትምህርት ሊያጠናክሩ የሚችሉ የመረጃ ምንጮችን (ለምሳሌ፣ የማጣቀሻ መጻሕፍት፣ መጽሔቶች፣ ጋዜጣዎች፤) የመጠቀም ብልሃት ነው፡፡
    - **መተርጎም**፡- የታላሚውን ቋንቋ አዲስ ወይም እንግዳ ሃሳብ መረዳት ሲያዳግት ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ተርጉሞ መገንዘብን የሚመለከት ብልሃት ነው፡፡
    - **መቦደን** ፡-የቀረቡ የትምህርት ይዘቶችን (ለምሳሌ፣ ቃላት፣ ሐረጋት፣ ርዕሰ ጉዳዮችን) እንደየባህሪያቸውና ግንኙነታቸው በክፍል በክፍል አደራጅቶ የማጥናት ብልሃት ነው፡፡
    - **ማስታወሻ መያዝ**፡- ለቋንቋ ትምህርቱ ውጤታማነት የሚያግዙ በቃልም ሆነ በጽሁፍ የቀረቡ ማጠቃለያዎችንና ዋና ዋና ፍሬ ሃሳቦችን ማስታወሻ የመያዝ ብልሃት ነው፡፡
    - **ማጠቃለል**፡- በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት በማዳመጥ፣ በማንበብ የተገኘን ዕውቀት ወይም ቋንቋ ነክ ጽንሰ ሃሳብ በማሳጠር ጭምቅ ሃሳብ የማዘጋጀት ብልሃት ነው፡፡

- **ራስን መቆጣጠር፡-** ተማሪው በትምህርቱ ሂደት የሚማራቸውን ነገሮች በትክክል መረዳቱን፣ ያቀዳቸውን ተግባራት በትክክል እየተገበራቸው መሆኑን፣ በአጠቃላይ ትምህርቱን በትክክል እየተከታተለ መሆኑን ሥራውን በራሱ የሚቆጣጠርበት ብልሃት ነው፡፡
- **ችግርን መለየት፡-** በትምህርቱ ሂደት ወቅት ለመለማመድ እንቅፋት የሆኑ ችግሮችን ለይቶ በማውጣት መፍትሔ የማዘጋጀት ብልሃት ነው፡፡
- **ራስን መገምገም፡-** ተማሪው በቋንቋ ትምህርቱ ካለፈው የበለጠ ለውጥ ማሳየቱን፣ ሥራውን በራሱ በመገምገም የሚያረጋግጥበት ብልሃት ነው፡፡

- **አዕምሮታዊ ብልሃቶች፡-** O'malley እና Chamot (1990) እንደገለጹት አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው በቀጥታ የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት (መልመጃዎች) ሲሰራ የሚገለገልባቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡ በአምሮታዊ ብልሃቶች ስር ሌሎች ንኡሳን ብልሃቶች ይካተታሉ፡፡ እነሱም፡-

  - **መደጋገም፡-** የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት ደጋግሞ የመስራትና የመለማመድ ብልሃት ነው፡፡
  - **ምንጭ መጠቀም፡-** የቋንቋውን ትምህርት ሊያጠናክሩ የሚችሉ የመረጃ ምንጮችን (ለምሳሌ፣ የማጣቀሻ መጻሕፍት፣ መጽሔቶች፣ ጋዜጣዎች፤) የመጠቀም ብልሃት ነው፡፡
  - **መተርጎም፡-** የታላሚውን ቋንቋ አዲስ ወይም እንግዳ ሃሳብ መረዳት ሲያዳግት ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ተርጉሞ መገንዘብን የሚመለከት ብልሃት ነው፡፡
  - **መቦደን** ፡-የቀረቡ የትምህርት ይዘቶችን (ለምሳሌ፣ ቃላት፣ ሐረጋት፣ ርዕሰ ጉዳዮችን) እንደየባህሪያቸውና ግንኙነታቸው በክፍል በክፍል አደራጅቶ የማጥናት ብልሃት ነው፡፡
  - **ማስታወሻ መያዝ፡-** ለቋንቋ ትምህርቱ ውጤታማነት የሚያግዙ በቃልም ሆነ በጽሁፍ የቀረቡ ማጠቃለያዎችንና ዋና ዋና ፍሬ ሃሳቦችን ማስታወሻ የመያዝ ብልሃት ነው፡፡
  - **ማጠቃለል፡-** በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት በማዳመጥ፣ በማንበብ የተገኘን ዕውቀት ወይም ቋንቋ ነክ ጽንሰ ሃሳብ በማሳጠር ጭምቅ ሃሳብ የማዘጋጀት ብልሃት ነው፡፡

- **ማሸጋገር:-** ቀደም ሲል የጨበጡትን ስነልሳናዊና የጽንሰ ሃሳብ ዕውቀት አዲሱን ጽንሰ ሃሳብ ለመረዳትና ቋንቋ ነክ ተግባራትን ለማከናወን የመጠቀም ብልሃት ነው::
- **አውድን መጠቀም:-** እንግዳ ቃላትን ሐረጋትንና ጽንሰ ሃሳቦን ፍች ለመረዳት እንዲሁም አንባቢው እንዲያሟላ ተቆርጦ የተተወ ወይም ሳይቋጭ የቀረን ሃሳብ ገምቶ የተሟላ ግንዛቤ ለመጨበጥ የገቡባትን አካባቢ የመመርመር ብልሃት ነው::
- **አዕምሯዊ ስዕል መፍጠር:-** እንግዳ ቃላትንና ጽንሰ ሃሳቦችን በቀላሉ ለመያዝና የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር ከሚታወቅ ተጨባጭ ነገር (ለምሳሌ ስዕል፣ ዕቃ) ጋር በማያያዝ አዕምሮአዊ ሥዕል የመፍጠር ብልሃት ነው::

- **ማኅበራዊ ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች**(Socio affective strategies)

  O'malley እና Chamot (1990) እንደገለጹት ማህበራዊ ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች ተማሪዎች ቋንቋን ሲማሩ ከሌሎች ጋር በመተባበርና በመተጋገዝ፣ ተጨማሪ ማብራሪያዎችን በመጠየቅ፣ እንዲሁም ራሳቸውን በራሳቸው በማበረታታት ቋንቋን የሚማሩበት መንገድ ነው:: በዚህም ስር በተማሪዎች የሚተገበሩ ንኡሳን ብልሃቶች አሉ:: እነሱም:-

  - **ማብራሪያ መጠየቅ:-** ግልጽ ያልሆኑ ሃሳቦች ሲያጋጥሙ ወይም በተማሩት ቋንቋ ነክ ጉዳይ ላይ ተጨማሪ ማብራሪያ ሲያስፈልግ... መምህራንን፣ ጓደኛን፣ ወላጅን፣ ወዘተ በማስረጃ የተደገፈ ገለፃ እንዲያቀርቡላቸው የመጠየቅ ብልሃት ነው::
  - **መተባበር:-** በቋንቋ ትምህርት ሂደት ልምድ ለመለዋወጥ ወይም ምጋቤ ምላሽ ለማግኘት ሲባል ከተለያዩ ሰዎች ጋር ግንባር ፈጥሮ በጋራ የመስራት ብልሃት ነው::
  - **ከራስ ጋር መማከር:-** ግለሰቡ በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት ያደረበትን ስጋትና ጭንቀት በመቀነስ ማንኛውንም ሥራ በራሱ ኃይል መስራት እንደሚችል ለራሱ በመንገር የጠንካራነት ስሜት እንዲሰማው የሚያደርግበት መንገድ ነው::
  - **ራስን ማበረታታት:-** ግለሰቡ የቋንቋ ትምህርቱን በጥሩ ሁኔታ ባካሄደ ቁጥር ራሱን በመሸለምና በማነሳሳት ለቀጣይ ትምህርቱ ሁኔታዎችን የሚያመቻችበት ብልሃት ነው::

በሌላ መልክ ደግሞ Richard እና Lockhart (1996 ፣ 63-65 ፤ Tudor 1996፣202 – 204፤ oxford 1990) ቋንቋን የመማር ብልሃቶችን ርቱእ እና ኢርቱእ የመማር ብልሃቶች በማለት በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች በመክፈል በእያንዳንዳቸውም ስር ሦስት - ሦስት ንኡሳን ብልሃቶችንና ሌሎች ዝርዝር የመማር ብልሃቶችን አካትተው እንደሚከተለው አቅርበዋል፡፡

2.2.1. ርቱዕ የመማር ብልሃቶች

ርቱእ የመማር ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ልዩ ልዩ ተግባራት በቀጥታ ለማከናወን የሚያግዙት መሳሪያዎች ናቸው፡፡ Oxford (1990፣ 37) እንደገለጹት ርቱእ የመማር ብልሃቶች ተማሪው በቀጥታ በታላሚው ቋንቋ እየተጠቀመ፣ በትምህርቱ ሂደት በንቃት እየተሳተፈ ቋንቋውን እንዲማር የሚያግዙት ናቸው፡፡

በርቱዕ የመማር ብልሃቶች ስር የትውስታ ብልሃቶች፣ አዕምሮታዊ ብልሃቶች እና አካካሽ ብልሃቶች የተካተቱ ሲሆን በእያንዳንዳቸውም ስር ተማሪዎች ትምህርቱን ሲማሩ መጠቀም የሚገባቸው ዝርዝር ብልሃቶች ቀርበዋል፡፡ እነሱም፡-

2.2.1.1. የትውስታ ብልሃቶች /Memory Strategies/፡-

እንደ ምሁራኑ አባባል የትውስታ ብልሃቶች ተማሪው በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት ያገኛቸውን ጽንሰ ሃሳቦች እና የትምህርት ይዘቶች በአዕምሮው መዝግቦ የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው፡፡ ተማሪው የትምህርት ይዘቶችን በቀላሉ ለመጨበጥና የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር ቋንቋውን ሲማር የሚከተሉትን ብልሃቶች መጠቀም ይጠበቅበታል፡፡ እነሱም፡-

- በትምህርቱ ሂደት የሚያገኛቸውን መረጃዎችና ጽንሰ ሃሳቦች እንደየባህርያቸውና ተጠየቃዊ ዝምድናቸው አኳያ በቡድን - በቡድን በማደራጀት (በመቦደን) ወይም ቀደም ሲል በአዕምሮ ከተመዘገበ ሌላ ነገር ጋር በማገናኘት አዕምሮአዊ ትስስር መፍጠር፡፡
- የተማሩትን ወይም የሠሩትን የትምህርት ይዘቶች ለዘለቄታው ለመጨበጥ በሚል ዓላማ በተወሰነ ጊዜ ክለሳ ማድረግ
- ልዩ ልዩ ተግባራትን አካላዊ ምላሽ (Acting out Physically) በመስጠት መፈጸም፡፡

- አዕምሮአዊ ምስል መፍጠር (ለምሳሌ በአዕምሮ ውስጥ ሃሳባዊ ምስሎችን በመግለጽ ሊሆን ይችላል::)

2.2.1.2. አዕምሮታዊ ብልሃቶች (Cognitive Strategies) አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት በቀጥታ በመስራት፣ በቋንቋው በመጠቀምና ከራሱም አፍልቆ በመለማመድ እንዲማር የሚያስችሉት ብልሃቶች ናቸው:: ይህም እውን ሊሆን የሚችለው ተማሪው ቋንቋውን ሲማር የሚከተሉትን ብልሃቶች የተጠቀመ እንደሆነ ነው::

- ህጎችንና ቀመሮችን በማውጣት ደጋግሞ ማጥናት፣ መለማመድና በታለሚው ቋንቋ መገልገል፤
- በቋንቋው የሚተላለፉ መልዕክቶችን በፍጥነት ለመረዳትና ተገቢ ምላሽ ለመስጠት በዋናው መልዕክት ላይ ልዩ ትኩረት መስጠት፤
- ራሱን ከሌሎች ጋር በማወዳደር የቋንቋ አጠቃቀሙን መገምገም፤
- ታላሚውን ቋንቋ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ ተርጉሞ ማገናዘብ፤
- ልዩ ልዩ ማስታወሻዎችን መያዝ፤
- የተለያዩ አገላለጾችን በደንብ በመመርመር በጥልቀት መረዳት፤
- የተለያዩ የመረጃ ምንጮችን በመጠቀም የቋንቋ ዕውቀትን ማዳበር፤

2.2.1.3 አካካሽ ብልሃቶች (Compensation strategies) አካካሽ ብልሃቶች የተማሪው የቋንቋ ዕውቀት ብቃት ማነስ ምክንያት የተግባቦት ሂደቱ እንዳይቋረጥ እና የተግባቦት ሂደቱን እንዲቀጥል የሚያስችሉት ብልሃቶች ናቸው:: እነዚህም ብልሃቶች:-

- ብልህነትን የተላበሰና ዕውቀትን መሠረት ያደረገ ግምት መጠቀም፤ (መስጠት)
- ስነልሳናዊ ያልሆኑ (non – linguistic) መረጃዎችንና ምልክታዊ ፍንጮችን (ለምሳሌ የእጅ እንቅስቃሴ፣ የግንባር መኮሳተር ጥቅሻ...) በመጠቀም መገመት፣ ወይም መገንዘብ፤
- አንድን ሃሳብ በንግግር ወይም በጽሁፍ መግለጽ ሲያዳግት ተመሳሳይ ሃሳብ ባለው በሚታወቅ ርእሰ ጉዳይ ላይ ልምምድ ማድረግ፤
- ሀሳብን በንግግርም ሆነ በጽሑፍ ሲገለጽ የሚያጋጥሙ ችግሮችን እየለዩ መቅረፍ፣ ሃሳብና ስሜትን በተለያየ መንገድ እየገለጹ መለማመድ

2.2.2. ኢ-ርቱእ የመማር ብልሃቶች **(Indirect Learning strategies):-** ኢ-ርቱእ ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት ሲሰራ በቀጥታ የሚገለገልባቸው ሳይሆኑ የትምህርቱን ሂደት እንዴት ማስኬድ እንዳለበት

የሚጠቁሙና፣ ሁኔታዎችን የሚያመቻችበትን ልዩ ልዩ መንገዶች የሚያመለክቱ ብልሃቶች ናቸው:: በኢ-ርቱእ የመማር ብልሃቶች ስር ሶስት ንዑሳን ብልሃቶች ይካተታሉ:: እነሱም:-

2.2.2.1. ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች (metacognitive strategies):- ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው የቋንቋ ትምህርቱን ሂደት በእቅድ በመምራት፣ በመቆጣጠርና በትምህርቱ ያሳየውን ለውጥ በራሱ በመገምገም እንዲማር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው:: ተማሪው የሚያከናውናቸው ተግባራትም:-

- በትምህርቱ ሂደት የሚያከናውናቸውን ተግባራት አስቀድሞ ማቀድ፤ የቋንቋ ትምህርቱን ሂደት ቅደም ተከተል ማስያዝ፤
- የትምህርቱን አጠቃላይና ዝርዝር ዓላማዎችን መንደፍ፤
- የንግግር አፍልቆት በዘገየ ጊዜ በማዳመጥ ላይ ማትኮር፤
- ቅድሚያ ለሚሹ (ይበልጥ ጠቃሚ ለሆኑ) ጉዳዮች ቅድሚያ መስጠት፤
- ማስታወሻ ስለመያዝና ስለቋንቋ ሥርዓት መማር፤
- የሰራውን ሥራ እና በትምህርቱ ያሳየውን መሻሻል በራሱ መገምገም::

2.2.2.2. ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች (Affective strategies):- እነዚህ ብልሃቶች ከተማሪው ስሜት፣ ዝንባሌና ተነሳሽነት (መነቃቃት) ጋር የሚገናኙ ናቸው:: ስሜት ኪነ ቁጥጥር ብልሃቶች ተማሪው በቋንቋ ትምህርት ሂደት የሚያድርበትን የፍርሃትና የጭንቀት ስሜት፣ መጥፎ አመለካከት (አስተሳሰብና) ዝንባሌ ለመቆጣጠር የሚገለገልባቸው ብልሃቶች ናቸው:: እንደ Oxford (1990፣140) አባባል ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በትምህርቱ ሂደት የሚያድርባቸውን ስሜት እንዴት መቆጣጠር እንዳለባቸው ያውቃሉ፤ መጥፎ ስሜት ለውጥን ያደናቅፋል፤ ጥሩ ስሜት ደግሞ የትምህርቱን ሂደት አስደሳችና ውጤታማ ያደርጋል:: ተማሪው የትምህርቱን ሂደት የሚያደናቅፉ ስሜቶችን ለመቆጣጠር የሚያግዙት ብልሃቶችም:-

- የተፈጠረውን ችግር እንዳልተፈጠረ መርሳት፤
- ብልህነት በተመላበት መንገድ ድክመትን መቀበል፤ የራስን ጠንካራነት በሙገሳ ቃላት መግለጽ፤ ራስን በማበረታታት በራስ የመተማመን ስሜት ማጎልበት፤
- በንቃት መከታተል፤ ችግርን ለሌሎች ማጋራት፤
- በትምህርቱ ሂደት ለሚፈጠሩ ችግሮች ቀልድ ፈጥሮ ወይም በሌሎች ዘዴዎች ጭንቀትን መቀነስ፤

2.2.2.3. ማህበራዊ ብልሃቶች (social strategies):- ማኅበራዊ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እየተረዳዱ እንዲሰሩ፣ ግልጽ ያልሆነላቸውን መምህራቸውንና ሌሎች በታላሚው ቋንቋ ብቃት ያላቸውን ሰዎች እየጠየቁና ግንኙነት እየፈጠሩ የሚማሩበት ብልሃት ነው:: ተማሪው የሚያከናውናቸው ተግባራትም:-

- ከክፍል ጓደኞቹ ጋር ህብረት ፈጥሮ መስራት፤
- መምህሩን ወይም ይረዱኛል ብሎ የሚገምታቸውን ወይም በቋንቋው ብቃት ያላቸውን ሰዎች ገለፃ፣ ማብራሪያ፣ መጠየቅ፤ በማስረጃ የተደገፉ የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት አሰራር፣ ስህተትን ማስተካከያ እርምት፣ . . . የሚመለከቱ ጥያቄዎችን መጠየቅ፤

2.3. ቃላትን የመማር ብልሃቶች

ከቅርብ ዓመታት ወዲህ የቃላት ትምህርት አቀራረብ ከጥንታዊው መምህር መር ወደ ተማሪ ተኮር አቀራረብ እየተቀየረ መጥቷል:: ጥንታዊው የቃላት ትምህርት መማር- ማስተማር ሂደት አቀራረብ ከሚተችባቸው ጉዳዮች መካከል አንዱ በትምህርቱ ሂደት የተማሪው ንቁ ተሳትፎ ያለውን ጠቀሜታ ከግምት ውስጥ አለማስገባቱ ነው (Oxford እና Scarcella 1994):: የዚህ ነጥብ ዋና መሠረተ ሃሳብም የትምህርቱ አቀራረብ ተማሪዎች በራሣቸው ጥረት የቃላት ዕውቀታቸውንም ሆነ ሌሎች ክሂሎቻቸውን እንዲያዳብሩ ከማበረታታት ይልቅ መምህሮቻቸው በሚያቀርቡላቸው ላይ እንዲወሰኑ የሚያደርጋቸው መሆኑ ነው::

በአንፃሩም ተግባቦታዊ እና ተማሪ መር አቀራረብ ተማሪው ለቃላት ዕውቀቱ መዳበር የራሱን ድርሻ እንዴት ማበርከት አለበት? ለሚለው መሰረታዊ ጥያቄ ተገቢውን ምላሽ የሚሰጥ ነው:: የሚማረው አካል በትምህርቱ ሂደት ቀዳሚውን ሚና ካልተጫወተ የቃላት ዕውቀቱ ሊዳብር አይችልም:: በሌላ አባባል የተማሪው የቃላት ዕውቀት ማደግ የሚችለው የመማር- ማስተማሩ ሂደት ዋና ተዋናይ ሆኖ በንቃት ሲሳተፍ ብቻ ነው:: በትምህርቱ ሂደት የተማሪው ንቁ ተሳትፎ አንዱ ጠቀሜታው ለትምህርቱ ኃላፊነትን የመቀበል ልምድ እንዲያጎለብት፣ ራሱን በራሱ እየተቆጣጠረ የቃላት ዕውቀቱን እንዲያዳብር ማበረታታቱ ነው:: የዚህ አቀራረብ ሌላው ጠቀሜታ ተማሪው ከፍላጎቱና ከትምህርት ልምዱ ጋር የሚጣጣሙ የቃላት ዓይነቶችን መርጦ እንዲያተኩር የሚጋብዘው መሆኑ ነው (Gairns እና Redman 1986፣76-77)::

ለተማሪው ከጊዜ ወደ ጊዜ የእያንዳንዱን ቃል ፍቺ ከማስተማር ይልቅ በራሱ ጥረት እንግዳ የቃላት አይነቶችን የሚማርበትን መንገድ እንዲያጎለብት መርዳት ይበልጥ ጠቀሜታ እንዳለው የዘርፉ ምሁራን በአድንኦት ይገልፃሉ።

Atkins እና ሌሎች (1995፣199) እንደገለጹት አብዛኛዎቹ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ከመማሪያ ክፍል ውጪ ለታላሚው ቋንቋ የመጋለጥ እና በቋንቋው የመጠቀም እድል የላቸውም። ለቋንቋው የመጋለጡ ሁኔታ በመማሪያ ክፍል ውስጥ በሚማሩት ላይ የተወሰነ ነው። በዚህም የተነሳ ቋንቋውን ለተለያዩ ጉዳዮች ሲጠቀሙ ችግር ይገጥማቸዋል።

ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ነጥቦች አኳያ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ለትምህርታቸው ውጤታማነት የራሳቸው ጥረት የጎላ ድርሻ ይኖረዋል። ስለዚህ ለትምህርታቸው ኃላፊነትን ወስደው በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ ቋንቋን የመማር ብልሃቶችን በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶችን መሰረት አድርገው በራሳቸው ጥረት ታላሚውን ቋንቋ እንዲማሩ ማበረታታት ሊተኮርበት ይገባል።

ይህን ነጥብ አስመልክተው Oxford እና Scarcella (1994፣236) እንደገለጹት የተማሪው ቃላትን የመማር ብልሃቶች እውቀት እና ልምድ እየዳበረ በሄደ ጊዜ ከመምህሩ ቁጥጥር ወይም ጥገኝነት ተላቅቆ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሱ ጥረት ቃላትን ለመማር ያግዘዋል።

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የቃላት ዕውቀት መዳበር ስለሚችልበት ሁኔታ አስመልክቶ የተካሄዱ ጥናቶች ከፍተኛ ትኩረት የሰጡት ለተማሪዎች ቃላትን የመማር ብልሃቶች ነው። ተማሪዎች የቃላት ትምህርታቸውን በብቃት ለመወጣት በርካታ ብልሃቶችን ይጠቀማሉ። ሆኖም ግን አንዳንድ ተማሪዎች ከሌሎቹ ይበልጥ የመማር ብልሃቶችን በአጥጋቢ ሁኔታ ይጠቀማሉ (McCarthy 1990፣124)።

ቃላትን የመማር ብልሃቶች በቃላት ትምህርት ውስጥ ጉልህ ሚና እንዳላቸው የዘርፉ ምሁራን በአጽንኦት ይገልፃሉ። ሆኖም ግን ለብልሃቶቹ የሚሰጡት ግምትና ደረጃ ይለያያል። ለምሳሌ Oxford (1990)፣ Thempson (1987) የትውስታ ብልሃቶች ተማሪው የተማራቸውን ቃላት በቀላሉ ለመጨበጥና በአዕምሮው መዝግቦ ለማቆየት እንደሚረዱት ሁሉም ይስማሙበታል።

ሌሎች በርካታ ምሁራን ደግሞ የቃላትን ፍቺ ከአገባባቸው የመገመት ብልሃት ለቃላት እውቀት መዳበር የላቀ ድርሻ እንዳለው ያስምሩበታል (McCarthy *1990*፤ Oxford እና Scarcella 1994፤ Oxford 1990)::

ይህን ነጥብ አስመልክተው Oxford እና Scarcella (1994፣*236*) እንደገለጹት የተለያዩ ፍንጮችን በመጠቀም የቃላትን ፍች ከአገባባቸው መገመት ቃላትን ለመማር ከሌሎቹ ይበልጥ ጠቃሚ ብልሃት ነው:: እንደ McCarthy (1990፣*125*) አባባል ደግሞ የቃላትን ፍቺ ከአገባባቸው መገመት ከሌሎች ቃላትን የመማር ብልሃቶች ብዙ ተማሪዎች እንግዳ ቃላትን ለመማር የሚገለገሉበት ብልሃት ነው:: Lawson እና Hogben (*1996*፣*105*) በበኩላቸው እንደገለጹት ደግሞ ከአገባብ መገመት ወደ ቃላት ፍቺ ሁል ጊዜ ላይመራ ይችላል:: እኚሁ ምሁራን አያይዘው እንደጠቀሱት የቃላትን ፍች በአገባብ በመረዳት እና የቃላትን ፍች ከአገባብ መልመድ መካከል ግልጽ የሆነ ልዩነት መቀመጥ አለበት:: ከዚሁ ነጥብ ጋር በተያያዘ Nation እና Coady (*1988*፣*103*) በበኩላቸው የእንግዳ ቃላትን ፍቺ ከአገባባቸው በመገመት በርካታ ቃላትን ለመማር ይቻላል ማለት አዳጋች እንደሆነ ይገልፃሉ::

ታላሚውን ቋንቋ በልዩ ልዩ መንገዶች መለማመድ ቃላትን ለመማር ከፍተኛ ጠቀሜታ አለው:: እንደ Oxford (1990፣43-44) አባባል ከአምሮታዊ ብልሃቶች መካከል የመለማመድ ብልሃት ለቋንቋ ተማሪዎች ከሌሎቹ ይበልጥ ጠቃሚ ነው::

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ለታላሚው ቋንቋ ቃላት የመጋለጥ እድላቸው በመማሪያ ክፍል ውስጥ የተወሰነ ከመሆኑም ባሻገር ጥንታዊው የቃላት ትምህርት አቀራረብም ተማሪው የመማር ብልሃቶችን በመጠቀም፣ ለቃላት ዕውቀቱ መዳበር የድርሻውን እንዲያበረክትና በራሱ ጥረት እንዲማር የማያበረታታ በመሆኑ ለተማሪው የቃላት ዕውቀት መዳበር የመማር ማስተማሩ ሂደት አቀራረብ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ማድረግ፣ ተማሪው በራሱ ጥረት ቃላትን እንዲማር ማበረታታት. . እንደሚገባ የዘርፉ ምሁራን ያስምሩበታል:: ይህን ነጥብ አስመልክተው Oxford እና Scarcella (1994፣236) እንደገለጹት ቃላትን የመማር ብልሃቶች ተማሪው ከመምህሩ ጥገኝነት ተላቅቆ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሱ ጥረት ቃላትን እንዲማር የሚረዱት ጠቃሚ መሳሪያዎች ናቸው::

በአጠቃላይ መምህራን ተማሪዎቻቸው መማር የሚፈልጉትን ሁሉንም እንግዳ ቃላት ካለው ጊዜ፣ ከእያንዳንዱ ተማሪ ፍላጎትና የሚማርበት መንገድ መለያየት. . . የተነሳ በብቃት ማስተማር ይችላሉ ማለት አስቸጋሪ ይሆናል:: ስለዚህ የመምህራን ሚና

ተማሪዎቻቸው ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶች ዕውቀትና ልምድ እንዲያዳብሩ ማድረግ፣ እያንዳንዱም ተማሪ ይበልጥ የሚስማማውን የመማር ብልሃት ለይቶ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ እንዲጠቀም መምራትና ማበረታታት የጎላ ጠቀሜታ እንዳለው ምሁራን ያስረዳሉ::

2.4. በቋንቋ ትምህርት ውስጥ የቃላት ሚና

በቋንቋ ትምህርት ውስጥ ለቃላት ተገቢውን ትኩረት እንዳልተሰጠ የተለያዩ ምሁራን ይጠቅሳሉ:: ለምሳሌ Carter እና McCarthy **(1988:1)** ይህን ነጥብ አስመልክተው እንደገለጹት ተግባራዊ ስነልሳናውያን እና የቋንቋ መምህራን ላለፉት ሁለት አሥርት ዓመታት በቃላት ትምህርት ላይ ያተኮረ ጥናት ለማካሄድ ፍላጎት አላሳዩም:: Gairns እና Redman **(1986:1)** ይህንኑ ሃሳብ ይጋራሉ:: ምሁራኑ እንደገለጹት እስከ ቅርብ ጊዜ ድረስ ቃላት ትክክለኛ ቦታቸውን አልተሰጣቸውም፤ ይህም ከብዛት አኳያ ሳይሆን ከምርጫ፣ ከአደረጃጀትና ከአቀራረብ አንፃር ነው:: እንደምሁራኑ አባባል የቃላት ትምህርት ብዙውን ጊዜ የሚቀርበው በሌሎች ክሂሎች ውስጥ ነው:: የቃላት ትምህርት ለብቻው ትኩረት ተሰጥቶት አይቀርብም:: Oxford እና Scarcella (1994፣ 232) በበኩላቸው በተለይም በሁለተኛ ቋንቋ መማሪያ ክፍሎች ውስጥ የቃላት ትምህርት ትኩረት እንዳልተጠሰውና ተዘንግቶ እንደነበር ይገልጻሉ::

ነገር ግን ቃላትን መማር በተለይም በሁለተኛ ወይም በውጭ ቋንቋ ትምህርት ቀላል ተግባር እንዳልሆነ፣ ከሌሎች የቋንቋው ገፅታዎች ይልቅ ፈታኝና የመምህሩንም ሆነ የተማሪውን ከፍተኛ ጥረት የሚጠይቅ መሆኑን የዘርፉ ምሁራን ይጠቅሳሉ:: ለምሳሌ Rudzka እና Channell **(1986፣ 75-76)** እንደገለጹት ተማሪዎች ሁለተኛ ወይም የውጭ ቋንቋ ሲማሩ የቃላት ትምህርት ተገቢውን ትኩረት ተሰጥቶት አይቀርብም፤ በዚህም የተነሳ ለብዙዎቹ ተማሪዎች በቋንቋ ትምህርታቸው ሂደት ለሚገጥማቸው ችግር ምንጩ ቃላትን የመማር ችግር ዋነኛው ነው::

ከዚህ በላይ የተጠቀሱት የምሁራን ሃሳቦች ቃላትን መማር ቀላል ተግባር እንዳልሆነ የሚያመለክቱ እና በተለይም በሁለተኛ ወይም በውጭ ቋንቋ መማር-- ማስተማር ሂደት ለቃላት ተገቢውን ትኩረት መስጠት እንዳለበት የሚያስገነዝቡ ናቸው:: በሌላ መልኩ Channel **(1988፣ 83)** ከቅርብ ዓመታት ወዲህ በቋንቋ ትምህርት ውስጥ ለቃላት ትምህርት ተገቢውን ትኩረት እየተሰጠ መጥቷል:: ቃላት በቋንቋ ትምህርት ውስጥ ከመዘንጋት ወደ ጥናትና ምርምር መስክነት ተለውጠዋል:: በዚህም የተነሳ በአሁኑ ወቅት የሁለተኛ ቋንቋ ቃላት ለመዳ ትውረቶችና የማስተማሪያ ቴክኒኮች

መንጭተዋል፡፡ በመምህራንና በተማሪዎች ዘንድም ቋንቋን ለመማር የቃላት እውቀት ከፍተኛ ጠቀሜታ እንዳለው እየታወቀ መጥቷል በማለት ገልፀዋል፡፡

ሁለተኛን ቋንቋ ለመማር በቀዳሚነት ለቃላት ትኩረት መስጠት እንደሚገባ ምሁራኑ ያስረዳሉ፡፡ ለምሳሌ Wallace (1982፣ 9) እንደገለጹት ሁለተኛን ቋንቋ መማር በዋናነት የቋንቋውን ቃላት የመማር ጉዳይ ነው፡፡ እንደ እርሳቸው አባባል በሌላ ቋንቋ ራሳችንን ለመግለጽ ፈልገን መግለጫ ቃላት ማጣት በንግግር ሂደት የሚያሳድረው የፍርሃት ስሜት ከፍተኛ ነው፡፡

ቋንቋን ለመማር ቃላት መሰረታዊ ነገሮች መሆናቸውን Wilkins (1972) ይጠቅሳሉ፡፡ ቋንቋን በመማር ሂደት ውስጥ ቃላት ያላቸውን ጠቀሜታ አስመልክተው እንደገለጹት እንደ እውነቱ ከሆነ ያለሰዋሰው ዕውቀት በጥቂቱም ቢሆን ሃሳብን መግለጽ ይቻላል፤ ያለ ቃላት ዕውቀት ግን ምንም መግለፅ አይቻልም፡፡ ይህም ቋንቋን ለመማር ቃላት ዋነኛ የትምህርቱ መሠረቶች መሆናቸውን ከገለጹት ምሁራን ሃሳብ ጋር ከፍተኛ ተዛምዶ ያለው ነው፡፡

ማንኛውም ቋንቋ የቃላት ድምር ውጤት ነው፡፡ በእያንዳንዱ ቋንቋ ውስጥ የተለያዩ ነባራዊ ነገሮችንና እሳቤዎችን ወክለው የሚገኙትም ቃላት ናቸው፡፡ ሰዋሰዋዊ መዋቅር የቋንቋውን አጽም ቢመሠርት ቃላት ደግሞ ወሳኝ የሆኑትን የቋንቋውን ብልቶች ማለትም ሥጋና ደም ሆነው ህይወት እንዲዘራ ያደርጉታል፡፡ የቃላት ዕውቀት ደግሞ መደበኛና ኢ-መደበኛ በሆነ መንገድ ሊገኝ ይችላል፡፡ ኢ-መደበኛ በሆነ መንገድ የሚገኝ የቃላት ዕውቀት ከማኅበረሰቡ ጋር በሚኖረው መስተጋብር የሚገኝ ሲሆን መደበኛ በሆነ መንገድ የሚገኝ የቃላት ዕውቀት ደግሞ በመርሀ ትምህርት ውስጥ ተቀርጾው፣ በተወሰነ ጊዜና ቦታ የሚያስተምር እና የሚማር አካል ተገናኝተው በሚያካሄዱት የመማር-ማስተማር ሂደት የሚገኝ ዕውቀት ነው፡፡ በሁለቱም መንገዶች የቃላት ዕውቀት የሚገኝ ቢሆንም መደበኛ በሆነ መንገድ (በትምህርት ቤት) የሚማሩት ቃላት ካላቸው መደበኛ አጠቃቀም አንፃር በተሻለ ሁኔታ ሃሳብን ለመግለጽ ያግዛሉ (Harmer 1991፣151-153)፡፡

ሃሳብን በንግግርም ሆነ በጽሑፍ ለመግለጽ፣ ከሌላ አቅጣጫ የሚሰነዘሩ ሃሳቦችን አዳምጦ እና አንብቦ ለመረዳት፣ በአጠቃላይ ለተግባቦታዊ ክንውን መሳካት የቃላት ዕውቀት መኖር ወሳኝ ነው፡፡ McCarthy (1990-Viii) የቃላት ዕውቀት በተግባቦት ሂደት ውስጥ ያለውን ጉልህ ሚና አስመልክተው እንደገለጹት ተማሪው የቋንቋውን መዋቅር በጥሩ ሁኔታ የመማሩ ጉዳይ ምንም ማለት አይደለም፤ የንግግር ድምጾችን

በሚገባ በመናገሩ የሚፈይደው ነገር የለም፤ ትርጉም ያለው ተግባቦት ለማከናወን ዋናውና መሠረታዊው ነገር የቃላት ዕውቀት መኖር ነው።

Mezynski (1983፣ 253) በቃላት ዕውቀትና በአንብቦ መረዳት መካከል ያለውን ጥብቅ ግንኙነት አስመልክተው በግልጽ እንዳስቀመጡት በቃላት ዕውቀት እና በአንብቦ መረዳት መካከል ጥብቅ ትስስር መኖር ማንንም ሊያስደንቅ አይገባም፤ ምክንያቱም አንድ አንባቢ የማያውቃቸው በርካታ እንግዳ ቃላት ያሉበትን ጽሑፍ አንብቦ መረዳት ይችላል ብሎ መገመት ያስቸግራልና። Tonjes (1991፣ 143) በበኩላቸው በቃላት ዕውቀትና በጽሑፍ ተነባቢነት መካከል ያለውን ግንኙነት በማብራራት እንደጠቆሙት የቃላት ኃይል በአንብቦ መረዳትና በትምህርት ስኬት ላይ ከፍተኛ ተጽእኖ ያሳድራል።

በአጠቃላይ ከላይ በተለያዩ ምሁራን ከተጠቀሱት ነጥቦች አዲስ ቋንቋ ለመማር የቃላት ዕውቀት መዳበር ወሳኝነት እንዳለው እንረዳለን። በተለይም ከሌሎች የሁለተኛ/ የውጭ ቋንቋ ገጽታዎች የቃላት ዕውቀት መዳበር የተማሪዎች በራስ የመተማመን ስሜት ጉልብቶ ቋንቋውን ለተለያዩ ጉዳዮች እንዲገለገሉ ያነሳሳቸዋል። ስለዚህ የተማሪውን የቃላት ዕውቀት ለማዳበር የሚደረግ ጥረት፣ የመማር-ማስተማር ክንውን ጥናትን መሠረት ያደረገ፣ ቃላትን የመማር ብልሃቶች ከግምት ውስጥ ያስገባ አቀራረብ መከተል እንዳለበት ምሁራን ያስረዳሉ።

2..5. ቃላትን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል

ቀደም ሲል «ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል» በሚለው ንዑስ ርዕስ ስር ለመቃኘት እንደተሞከረው ቋንቋን የመማር ብልሃቶች አከፋፈል አንድ ወጥ መንገድ የተከተለ አይደለም። ምሁራኑ የመማር ብልሃቶችን የከፋፈሏቸው በተለያዩ መንገድ ነው። Stern (1983፣411-412) ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሚገለገሉባቸውን ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በአራት ጎራ በመክፈል በእያንዳንዳቸው ስር በተማሪዎች የሚከናወኑ ተግባራትን በዝርዝር አቅርበዋል። Cook (1991፣127) ደግሞ Naiman እና ሌሎች (1995)ን በመጥቀስ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የሚጋሯቸውን ስድስት የመማር ብልሃቶችን ከዝርዝር ማብራሪያ ጋር አስቀምጠዋል። O'malley እና Chamot (1990፣137-139) በበኩላቸው በጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ላይ ጥናት በማድረግ ተማሪዎቹ የሚገለገሉባቸውን ቋንቋን የመማር ብልሃቶች ልዕለ አዕምሮታዊ፣ አዕምሮታዊ እና ማህበራዊ ስሜት ነኪ ቁጥጥር በማለት በሶስት በመክፈል በእያንዳንዳቸውም ስር ሌሎች ዝርዝሮችን አካትተው አቅርበዋል።

ቋንቋን የመማር ብልሃቶችን ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት መንገዶች በተለየ መንገድ ከከፋፈሉት ምሁራን መካከል Oxford (1990) ተጠቃሽ ናቸው፡፡Oxford (1990) ቋንቋን የመማር ብልሃቶችን በሁለት ታላላቅ ጎራዎች (ርቱእ የመማር ብልሃቶች እና ኢ-ርቱእ የመማር ብልሃቶች) በመክፈል በእያንዳንዱም ስር ሶስት ንዑሳን ብልሃቶችን ከሌሎች በርካታ ዝርዝር ብልሃቶች ጋር በማካተት አቅርበዋል፡፡

የOxford (1990) አከፋፈል በሌሎች ጥናቶች የቀረቡ የመማር ብልሃቶችን አካትቶ የያዘ፣ ብልሃቶቹንም በጥልቅ መረጃዎች እና በምሳሌዎች አስደግፎ የሚያቀርብ ነው፡፡ ከዚህም በተጨማሪ ቃላትን የመማር ብልሃቶችን አተገባበር እንደአስፈላጊነቱ ምሳሌዎችን በመስጠት በግልጽ የሚያሳይ እና የቋንቋ ክሂሎችን ከግምት ውስጥ ያስገባ ነው፡፡ በመሆኑም ይህ ጥናትም በ Oxford (1990) የቀረበውን አከፋፈል መሠረት ያደረገ ነው፡፡ ቃላትን የመማር ብልሃቶቹም ከዚህ ቀጥሎ በዝርዝር ቀርበዋል፡፡

2.5.1. ርቱዕ የመማር ብልሃቶች

እንደ Oxford (1990፣37) አባባል ርቱእ የመማር ብልሃቶች ተማሪው በቀጥታ የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት እየሰራና በትምህርቱ ሂደት እየተሳተፈ ታላሚውን ቋንቋ እንዲማር በቀጥታ እገዛ የሚያደርጉ ናቸው፡፡ ቃላትን ለመማር ተገቢ የሆኑ ርቱእ ብልሃቶችም የትውስታ ብልሃቶች፣ አዕምሮታዊ ብልሃቶች እና አካካሽ ብልሃቶች ናቸው፡፡

2..51.1. የትውስታ ብልሃቶች

ስያሜው እራሱ እንደሚያመለክተው እነዚህ ብልሃቶች ተማሪው ቃላትን በአዕምሮው መዝግቦ ለመያዝና የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው፡፡ እንደ (Oxford (1990፣39) አባባል የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች አንዱ መሠረታዊ ችግር በአንድ ወቅት የተማሯቸውን ቃላት ወይም አገላለጾች በሌላ ጊዜ መርሳት ነው፡፡ ይኸውም ተማሪዎቹ ለተለያዩ ጉዳዮች በጣም የሚጠቅሟቸውን ልዩ ልዩ የቃላት ዓይነቶችንና አገላለጾችን አስታውሰው መጠቀም አለመቻል ችግር ያጋጥሟቸዋል፡፡ የትውስታ ብልሃቶችም የቋንቋ ተማሪዎች ይህንን ችግር በብቃት እንዲቋቋሙ ያግዟቸዋል፡፡

የትውስታ ብልሃት የሚከተሉትን ዝርዝር ብልሃቶች ያካትታል፡፡

- መቦደን፡- ቃላትን ለማጥናት በሚያመች ትርጉም ባለው መንገድ (ለምሳሌ፣ በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው፣በቃል ክፍላቸው በፍቺ ተመሳሳይነታቸው ወይም ተቃራኒነታቸው ወዘተ) መሠረት ማደራጀት፡፡

- **ማያያዝ፡-** አዲሱን ቃል በአዕምሮ ውስጥ ከተመዘገበ ነገር ጋር ማያያዝ፣ ትርጉም ባለው መንገድ ግንኙነት በመፍጠር ለትውስታ ማመቻቸት (ለምሳሌ እንግዳ ቃላትን ከሚገኙበት ገጽ፣ በጥቁር ሰሌዳው ላይ ከተፃፉበት ቦታ ጋር በማያያዝ ትውስታን መፍጠር፤)
- **እንግዳ ቃላትን በአውድ ውስጥ ማስገባት፡-** እንግዳ ቃላትን ትርጉም በሚሰጡ ቃላዊ እና ጽሑፋዊ አፍልቆት ውስጥ በማስገባት፣ ቃላቱን በሃሳብ ልውውጥ ውስጥ በመጠቀም እና የተለያዩ አረፍተ ነገሮችን በመመስረት ከቃላቱ ጋር ለተከታታይ ረጅም ጊዜያት መዝለቅ፤
- **ምስል መፍጠር፡-** ታላሚዎቹን ቃላት ከተጨባጭ ነገሮች (ቁሳቁሶች፣ ስዕሎች፣ ቦታዎች ወዘተ) ማገናኘት::
- **ሥነ ፍቻዊ ካርታ፡-** የፍች ግንኙነት ያላቸውን ውስን ቃላት በመካከላቸውን ያለውን ግንኙነት ሊያሳይ በሚችል ስዕል ላይ መደርደር (ለምሳሌ ከ«ፀጉር» ጋር የተገናኙ ቃላትን በሰው ጭንቅላት ስዕል ላይ በማደራጀት ግንኙነታቸውን ማሳየት)::
- **በትውስታ ውስጥ ድምፅን መወከል፡-** የአዲሱን ቃል ድምፅ በማንኛውም ቋንቋ ውስጥ ከሚያውቁት ተመሳሳይ ድምፅ ካለው ቃል ጋር በማያያዝ ታላሚውን ቃል ለመያዝ መሞከር::
- **ክለሳ ማካሄድ፡-** የተማሩትን ቃላት የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር በሚል ዓላማ በተለያዩ ጊዜያት ውስጥ መከለስ::
- **አካላዊ ምላሽ መጠቀም፡-** የእንግዳ ቃላትን ፍቺ በአካል እንቅስቃሴ ማሳየት፤

2.5.1.2. አእምሮታዊ ብልሃቶች

እነዚህ ብልሃቶች ተማሪው በታላሚው ቋንቋ ተግባራት ላይ በቀጥታ በሚሰራበት ጊዜ የሚገለገልባቸው ብልሃቶች ናቸው:: Rubin (1987፣23) እንደገለጹት አእምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ቋንቋውን ሲማሩ በቀጥታ የሚተገብሯቸው የአሰራር መንገዶች ወይም የሚወስዷቸው እርምጃዎች ወይም ችግር ማቃለያዎች ናቸው::

ተማሪው በታላሚው ቋንቋ ቃላት ተግባራት ላይ በቀጥታ የሚገለገልባቸው አዕምሮታዊ ብልሃቶችም የሚከተሉት ናቸው::

- **መደጋገም:-** እንግዳ ቃላትን ደጋግሞ መፃፍ ወይም ደጋግሞ ማለት ቃላቱን ለብዙ ጊዜ ማዳመጥ፤ በአዕምሮ ውስጥ ማመላለስ እና በታላሚው ቋንቋ የመጠቀም ችሎታ ያላቸውን ሰዎች አጠቃቀም መኮረጅ፤
- **ድምፆችን በመደበኛነት መለማመድ:-** የንበት፣ የመጥበቅና መላላት ወዘተ. ልምምድ ማድረግ፤ በአንድ አይነት ወይም በተመሳሳይ ፊደል በተገነቡ፣ ነገር ግን በንበት በሚለያዩ ቃላት ላይ ልምምድ ማድረግ
- **ምንጭ መጠቀም:-** የታላሚውን ቋንቋ ማጣቀሻ መፃሕፍት መጠቀም፤ ለምሳሌ የእንግዳ ቃላትን ፍቺ መዝገበ ቃላት መመልከት ወይም ሌሎች ሰዎችን መጠየቅ::
- **መተርጎም:-** የታላሚው ቋንቋ ቃል ፍቺ አቻ ፍቺ ወዳለው አፍ መፍቻ ቋንቋ ቃል መተርጎም::
- **ማሸጋገር:-** ቀደም ሲል ከአንድ ቋንቋ የጨበጡትን የቃላት ዕውቀት የአዲሱን ቋንቋ ቃላት ፍቺ ለመረዳት መጠቀም::
- **ድግመ- ቅንብር:-** ቀደም ሲል የተማሩትን ቃላት በአዲስ መንገድ በማቀናበር ትርጉም የሚሰጡ አረፍተ ነገሮችን መመስረት::
- **ማስታወሻ መያዝ:-** እንግዳ ቃላትን በአንድ አይነት መንገድ (ለምሳሌ በአንድ የቃላት ማስታወሻ ደብተር) መዝግቦ መያዝ::
- **ትኩረተ ቃል ድምቀታ (highlighting):-** በንባብ ሂደት የሚያጋጥሙ እንግዳ ቃላትን በማስመር፣ በመክበብ ወይም በማቅለም ፍቻቸውን መፈለግ፣

2.5.1.3. አካካሽ ብልሃቶች

አካካሽ ብልሃቶች ተማሪዎች በቃላት ዕውቀት ማነስ የተነሳ በተግባቦት ሂደት የሚያጋጥማቸውን ችግር ለመቋቋም የሚገለገሉባቸው ብልሃቶች ናቸው:: Oxford (1990፣47) እንደጠቀሱት እነዚህ ብልሃቶች የሰዋሰው ዕውቀት በተለይም የቃላት ዕውቀት ክምችት እጦትን ለማካካስ የሚያስችሉ ብልሃቶች ናቸው::

ለቃላት ትምህርት ይበልጥ ተገቢነት ያላቸው አካካሽ ብልሃቶች የመገመት (guessing) ወይም የመፈልፈል (inferencing) ብልሃቶች ናቸው:: እነዚህ ብልሃቶች ተማሪውን ልዩ ልዩ መረጃዎችን በመጠቀም የእንግዳ ቃላትን ፍቺ ለመገመት የሚያስችሉት ናቸው:: ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በንባብ ወይም በደመጣ ጊዜ እንግዳ ቃላት ሲያጋጥሟቸው ብልህነትን የተላበሰ እና እውቀትን መሠረት ያደረገ ግምት ይሰጣሉ (Naiman እና ሌሎች፣ *1978* ፤ Oxford *1990* ፤ McCarthy፣ *1990*)::

ለምሳሌ Mc Carthy (1990፣ 125) መፈልፈል (inferencing) ሂደት ነው፤ . . .ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በንባብ ሂደት፣ ወይም በቴስት ወቅት፣ ወይም በማንኛውም ሁኔታ ለሚያጋጥሟቸው ከባድ ቃላት ወደ መዝገበ ቃላት መሮጥ ወይም ሰው መጠየቅ በማይችሉበት ወይም ተገቢ በማይሆንበት ወቅት የሚከተሉት ሂደት ነው በማለት ገልጸዋል::

2.5.2. ኢርቱእ ብልሃቶች

በዚህ ጎራ የሚመደቡ ብልሃቶች ቀጥተኛ ባልሆነ መንገድ ለቃላት ዕውቀት መዳበር እገዛ የሚያደርጉ ናቸው:: ተማሪው ዘወትር የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት በቀጥታ መስራትን የሚጠይቁ አይደሉም:: ነገር ግን በተለያዩ መንገዶች ለትምህርታቸው ምቹ ሁኔታዎችን በመፍጠር የትምህርታቸውን ሂደት ለመምራት እና ለማመቻቸት የሚያግዟቸው ብልሃቶች ናቸው:: በኢርቱእ ብልሃቶች ስር ሦስት ብልሃቶች (ልዕለ አዕምሮታዊ፣ ስሜት ነኪ ቁጥጥር እና ማህበራዊ) ብልሃቶች ይካተታሉ::

2.5.2.1. ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች

እነዚህ ብልሃቶች ተማሪው ትምህርቱን በዕቅድ ለመምራት፣ የትምህርቱን አካሄድና አሰራሩን ለመቆጣጠር፣ በአጠቃላይ ያሳየውን መሻሻል እና የትምህርቱን ውፅኣት (out come) ለመገምገም የሚገለገልባቸው ብልሃቶች ናቸው:: በልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች በተማሪው የሚከናወኑ ተግባራትም:-

- **ትኩረት መስጠት:-** ለቃላት ትምህርት በአጠቃላይ ትኩረት ሰጥቶ ለመማር አስቀድሞ መወሰን (ቀጥተኛ ትኩረት)፣ እና በራስ ግምጋሜ ተገቢ የቃላት ተግባራትን መርጦ ትኩረት ለመስጠት መወሰን (መርጦ ማትኮር)
- **ቋንቋን እንዴት መማር እንደሚቻል መገንዘብ:-** መፃሕፍት በማንበብ ወይም ከሰዎች መረጃዎችን በማሰባሰብ ቋንቋን እንዴት መማር እንደሚቻል ጥሩ ግንዛቤ መጨበጥ::
- **ማደራጀት:-** ለቃላት ትምህርት አመቺ ተፈጥሮአዊ አካባቢ ሁኔታ መፍጠር፤ ለቃላት ትምህርት ወይም ጥናት ፕሮግራም ማዘጋጀት::
- **ዓላማ እና ግብ ማስቀመጥ:-** ለቃላት ትምህርት የራስን ግብ ማስቀመጥ፣ ከቃላት ትምህርቱ ምን እንደሚጥብቅ/እንደምትጠብቅ አስቀድሞ መወሰን::

- የቋንቋ ተግባራትን ዓላማ መለየት:- አንድ የቃላት ተግባር በተወሰኑ ሁኔታዎች ውስጥ ለራስ ዓላማ ያለውን ተገቢነት መለየት
- የልምምድ አጋጣሚዎችን ለማግኘት መጣር:- የተገኘውን አጋጣሚ ሁሉ ተፈጥሯዊ በሆነ መንገድ ለመለማመድ መጠቀም::
- ራስን መቆጣጠር:- ቃላትን በትክክለኛው ወይም በተሳሳተ መንገድ እየተማረ መሆኑን በራስ በመከታተል በቃላት ትምህርት ሂደት የራስን ስህተት በራስ መለየት::
- ራስን መገምገም:- የቃላት ትምህርቱን ውፅኣት (out come) በመመርመር ካለፈው የበለጠ ለውጥ (መሻሻል) ማሳየት አለማሳየቱን ራስን በራስ መገምገም፤

2.5.2.2. ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች

እነዚህ ብልሃቶች ከተማሪው ስሜት፣ ዝንባሌና መነቃቃት ጋር የተያያዙ ናቸው:: ተማሪው በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት የሚያድርበትን የፍርሃትና የጭንቀት ስሜት እንዲሁም አሉታዊ ዝንባሌ ለመቋቋም (ለመቆጣጠር) የሚጠቀማቸው ብልሃቶች ናቸው:: Oxford (1990፣140) ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ስለመማር ስሜታቸው እና ዝንባሌያቸው እንዴት እንደሚቆጣጠሩ የሚያውቁ ናቸው በማለት አያይዘውም መጥፎ ስሜት ለውጥን ሊገታ ይችላል፤ ጥሩ ስሜት ደግሞ መማርን ይበልጥ ውጤታማና አስደሳች ሊያደርግ ይችላል በማለት ገልፀዋል::

ለቃላት ትምህርት ውጤታማነት እገዛ የሚያደርጉ ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶችም የሚከተሉት ናቸው::

- ራስን ማዝናናት:- ከቃላት ተግባራት ሥራ በፊት የድካም እና የመጫጫን ስሜት ለመቀነስ አካልና አዕምሮን ማዝናናት፤
- አወንታዊ ገለፃ መስጠት:- ለራስ ችሎታ ጥሩ ግምት እና አወንታዊ መግለጫ መስጠት፤ በተለይም ከባድ የቃላት ተግባራትን ከመስራት በፊት የራስን ችሎታ ማድነቅ፣
- ኃላፊነትን መቀበል:- በትምህርቱ ሂደት መሳሳት እንደሚኖር በማመን ከባድ ተግባራትን ስሜትን ተቆጣጥሮ ለማከናወን ኃላፊነትን ተቀብሎ መሳተፍ (ለምሳሌ በሃሳብ ልውውጥ ሂደት እሳሳታለሁ የሚል ስጋት አስወግዶ ያለ ፍርሃት በንቃት መሳተፍ)
- ራስን መሸለም:- በቃላት ትምህርት ውጤታማ ሲሆኑ ራስን መሸለም፤ (ለምሳሌ በቃላት ቴስት ወይም ፈተና ጥሩ ውጤት ሲያመጡ ራስን ማድነቅ)

- **ስሜትን ማጋራት:-** በቃላት ትምህርት ላይ ያደረብንን ስሜት ለሌላ ማካፈል፣ (ለምሳሌ በትምህርቱ መደሰት አለመደሰትን፣ ከክፍል ጓደኞች ወይም ከመምህራን ወይም ከሌሎች ጋር መወያየት::)

2.5.2.3. ማህበራዊ ብልሃቶች

Oxford(1990)እንደገለፁት ማህበራዊ ብልሃቶች ተማሪው ከክፍል ጓደኞቹ ጋር ማህበራዊ ተራክቦ በማድረግ ቃላትን እንዲማር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው:: ቋንቋን ለመማር የሌላ ሰው ተሳትፎ አስፈላጊ እስከሆነ ድረስ ተማሪዎችም ለቃላት ትምህርታቸው ውጤታማነት በጋራ ሊሰሩ ይገባል:: በመሆኑም ማህበራዊ የመማር ብልሃቶች ተማሪዎች ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እየተረዳዱ፣ ግልጽ ያልሆኑላቸውን ወይም እርግጠኛ ያልሆኑበትን እንግዳ ቃላት ፍቺ መምህሮቻቸውን ወይም ሌሎች ሰዎችን እየጠየቁ እንዲማሩ የሚረዷቸው ናቸው:: በተማሪዎች የሚተገበሩ ማህበራዊ ብልሃቶችም የሚከተሉት ናቸው::

- **ማብራሪያ መጠየቅ:-** የእንግዳ ቃላትን ፍቺ ሌሎች ሰዎችን መጠየቅ፤ ወይም ስህተትን ማስተካከያ የእርምት ትብብር መጠየቅ፤
- **ከብጤ ጋር መተባበር:-** ለጋራ ዓላማ ከብጤ ጋር በቡድን መስራት፤ የቃላት ዕውቀትን ለማሻሻል ከብጤ ጋር በጋራ መለማመድ፤
- **በቋንቋው የመጠቀም ብቃት ካላቸው ሰዎች ጋር መተባበር:-** ታላሚውን ቋንቋ በብቃት ከሚናገሩ ሰዎች ጋር ጓደኝነት በመመስረት የቃላት ዕውቀትን ማሻሻል::
- **ባህላዊ ግንዛቤን ማዳበር:-** ስለታላሚው ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህል እና አኗኗር ያለን ግንዛቤ ማሳደግ::

ከዚህ በላይ በሁለት አብይ እና ስድስት ንዑሳን ክፍሎች ተከፍለው የቀረቡት ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለተማሪው የቃላት ትምህርት ውጤታማነት በተለያየ መንገድ እገዛ እንደሚያደርጉ ይታመናል:: ይሁን እንጂ ሁሉም ተማሪዎች ብልሃቶቹን በእኩል ደረጃ ይጠቀማሉ ብሎ በእርግጠኝነት መናገር አይቻልም:: ምናልባትም የብልሃቶቹ አጠቃቀም ተማሪው ስለብልሃቶቹ ያለው እውቀት፣ ባህላዊ ዳራ፣ የትምህርት ልምዱ፣ ለታላሚው ቋንቋ የመጋለጥ ሁኔታ . . . ሊወሰን ይችላል::

አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚመሩ ተማሪዎች ማህበራዊ ፣ ባህላዊ ፣ አካባቢያዊና ኢኮኖሚያዊ .... ዳራ የተለያየ ነው:: መናገር ፣ ሃሣብ መስጠት ገና በልጅነት ባህል በሆነበት ማኅበረሰብ ውስጥ የሚያድጉ ተማሪዎች እንዳሉ ሁሉ

ማዳመጥ እንጂ መናገር በማይፈቀድበት ባህል ውስጥ የሚያድጉ ይኖራሉ፡፡ ከዚህም በተጨማሪ አብዛኛው ተማሪ ቋንቋውን የሚገለገለው ትምህርት ቤት ቅጥር ግቢ ውስጥ ነው፡፡ ወደ ትምህርት ቤት ሲመጡና ከትምህርት ቤት ሲወጡ እንዲሁም በቤታቸውና በአከባቢያቸው የሚጠቀሙት የአፍ መፍቻ ቋንቋቸውን ነው፡፡ በቤተሰብና በአከባቢያቸው በአማርኛ ለመጠቀም ዕድል የማያገኙት በጣት የሚቆጠሩ ናቸው፡፡ የእነዚህ ሁኔታዎች አወንታዊነትና አሉታዊነት በተማሪው የቃላት ትምህርት ሂደትና ውጤታማነት ላይ የራሣቸው የሆነ ድርሻ አላቸው፡፡ በመሆኑም በተማሪው የቃላት ትምህርት ውጤታማነት ላይ አሉታዊ ተጽእኖ የሚያሣድሩ ባህላዊ ፣ ማህበራዊ ፣ አከባቢያዊ ሁኔታዎችን ተቋቁሞ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሱ ጥረት እንዲማር ቃላትን የመማር ብልሃቶች ዕውቀትና ልምድ ማዳበር ወሣኝነት ይኖረዋል፡፡

አማርኛ በትምህርትና በሥራ ቋንቋነት ሲያገለግል በመቆየቱና የሥነ ጽሁፍ ቋንቋ በመሆኑ መዝገበ ቃላቱ ሰፊ እንደሆነ ይታወቃል፡፡ በዚህም የተነሣ አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት ለሚማሩ ተማሪዎች በመማሪያ ክፍል ውስጥ መምህሩ በሚያቀርብላቸው የቃላት ትምህርት ብቻ የቃላት ዕውቀታቸውን ማሣደግ አዳጋች ይሆናል፡፡ ስለዚህ ተማሪዎቹ ቋንቋን የመማር ብልሃቶች በተለይም ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት አድርገው የአማርኛን ቃላት በራሣቸው ጥረት እንዲማሩ ማበረታታት ጠቀሜታው ከፍተኛ ነው፡፡

በአጠቃላይ ከላይ በተለያዩ ምሁራን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ምንነትና አስፈላጊነት አስመልክቶ ከተሰጡት ብያኔዎችና ሃሣቦች ለሁለተኛ ቋንቋ ተማሪ ከዕለት ወደ ዕለት የእያንዳንዱን ቃል ፍቺ ከማስተማር ይልቅ ተማሪው ለትምህርቱ ውጤታማነት የድርሻውን ማበርከት እንዳለበት ፣ ለዚህም ቃላትን የመማር ብልሃቶች ጉልህ ሚና እንዳላቸው የሚያስገነዝቡ ናቸው፡፡ ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ አዳዲስ ቃላት በአእምሮው መዝግቦ የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠርና በአስፈላጊው ጊዜ አስታውሶ ለመጠቀም፣ ለታላሚው ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህልና የአኗኗር ሥርዓት እንግዳ በመሆኑ የተነሣ በትምህርቱ ሂደት የሚያድርበትን የፍርሃት ፣ የጭንቀት ፣ አሉታዊ ዝንባሌ ... ተቆጣጥሮ በትምህርቱ ሂደት በንቃት እንዲሣተፍ የሚያነሳሱት ከመሆናቸውም በላይ ትምህርቱን በዕቅድና በዓላማ እንዲመራ፣ለውጥ ወይም መሻሻል ማሣየት አለማሣየቱን ራሱን በራሱ እንዲገመግም፣ የሚያጋጥሙትን ችግሮች ለይቶ በራሱ እንዲያቃልል ፣ ለመምህሩ ጥረትና ለትምህርቱ ውጤታማነት የድርሻውን እንዲያበረክት ቃላትን የመማር ብልሃቶች ዋነኛ መሣሪያዎች መሆናቸውን ከምሁራኑ ሃሣብ እንገነዘባለን፡፡

ይህም በመሆኑ አማርኛን በሁለተኛ ቋንቋነት የሚማሩ ተማሪዎች በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ውስጥ የሌሉ ድምጾችን በታላሚው ቋንቋ ውስጥ ሲያጋጥሟቸው ደጋግመው በመለማመድ በተናጋሪው ማኅበረሰብ ውስጥ ተነውረው አገልግሎት ላይ የማይውሉ ቃላትን ለይተው በተኪ ቃላት መጠቀም እንዲችሉ ፣ የተለያዩ አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማጥናትና ለማስታወስ በሚያመቻቸው መንገድ አደራጅተው በማስታወሻ ደብተራቸው እንዲይዙ፣ በአገኙት አጋጣሚ ሁሉ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሣደግ የድርሻቸውን ማበርከት እንዲችሉ የመማር ማስተማሩ ሂደት ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ያደረገ መሆን እንዳለበት ጭምር እንረዳለን::

ምዕራፍ ሦስት:- የጥናቱ ዘዴ

ቀደም ሲል ለመግለጽ እንደተሞከረው የዚህ ጥናት ዋና ዓላማ በደቡብ ክልል፣ በሲዳማ ዞን፣ በአዋሳና በዳሌ ወረዳዎች ውስጥ በሚገኙ ሁለት የመንግሥት ከፍተኛ ሁለተኛ ደረጃ ትምህርት ቤቶች (አዋሳ ታቦርና ይርጋዓለም) በመማር ላይ የሚገኙ አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ከመማር ብልሃቶች አንፃር መፈተሽ ነው:: በመሆኑም ጥናቱ ገላጭ የምርምር ዘዴን በመጠቀም የተማሪዎቹን የመማር ብልሃቶች አጠቃቀም ይመረምራል::

3.1 የጥናቱ ተሳታፊዎች

በዚህ ጥናት ውስጥ በደቡብ ክልል ከሚገኙ 13 ዞኖችና 8 ልዩ ወረዳዎች መካከል ሲዳማ ዞን በአላማተኮር ናሙና (Purposeful sampling) ዘዴ በመውሰድ በዞኑ ውስጥ የመሠናዶ ትምህርት (11ኛ እና 12ኛ) ከሚሰጥባቸው አራት የመንግሥት ትምህርት ቤቶች መካከል አጥኚው ካለው ጊዜና የገንዘብ አቅም ውስንነት የተነሣ ሁለቱ (አዋሣ ታቦር እና ይርጋዓለም) በቀላል የእጣ ናሙና (Simple Random Sampling) ዘዴ ተመርጠው እንዲታቀፉ ተደርጓል::

ከእያንዳንዱ ትምህርት ቤት አስተዳደር በተገኘው መረጃ መሠረት በአዋሣ ታቦር 8 ፣ በይርጋዓለም 4 ፣ በአጠቃላይ አሥራ ሁለት አሥራ አንደኛ ክፍሎች ይገኛሉ:: ከነዚህም ክፍሎች መካከል ተመጣጣኝ የናመና ዘዴ (Proportional sampling) በመጠቀም ከአዋሣ ተቦር 11ኛ "J" እና "I" ከይርጋ ዓለም 11ኛ "B" በአጠቃላይ 3 ክፍሎች ተመርጠው በጥናቱ ውስጥ ታቅፈዋል:: በነዚህም ክፍሎች ከሚማሩት ተማዎች መካከል ተተኳሪዎችን ለመለየት ታልሞ የተዘጋጀ ቅጽ (አባሪ 3 ይመልከቱ) ተማሪዎቹ በአማርኛ ክፍለ ጊዜ እንዲሞሉ በማድረግ የእያንዳንዱን ተማሪ የአፍ መፍቻ ቋንቋ የሚመለከት መረጃ ተሰብስቧል(አባሪ 4 ይመልከቱ):: ከተሰበሰበው መረጃ ውስጥም አፋቸውን በሲዳምኛ የፈቱ ተማዎችን የመለየት ሥራ ተከናውኗል:: በዚሁም መሠረት አዋሣ ታቦር 11ኛ "J" ወ 35 ፣ ሴ 1፣ድ 36 ፤ ከ11ኛ "I" ወ 30፣ ሴ 1 ፣ ድ 31 ፤ ከሁለቱም ክፍሎች ወ 65 ፣ ሴ 2 ፣ ድ 67 ፤ ከይርጋ ዓለም ወ 39፣ ሴ 2 ፣ ድ 41፤ በአጠቃላይ ከሁለቱም ትምህርት ቤቶች ወ 104፣ ሴ 4፣ ድ 108 ተማሪዎች ተለይተው በጥናቱ ውስጥ እንዲታቀፉ ተደርጓል:: ከነዚህም ተማሪዎች መካከል አጥኚው በጥናቱ ውስጥ 80 ተማሪዎች ለማቀፍ በወሰነው መሠረት ተመጣጣኝ የናሙና ዘዴ (Proportinal Sampling) በመጠቀም ከአዋሳ ታቦር ከ11ኛ "J" ወ 27፣ ሴ --- ፣ ድ 27፤ ከ11ኛ "I" ወ 23፣ ሴ ---፣ ደ 23፣ ከሁለቱም ክፍሎች ወ 50፣ ሴ ---፣ ድ 50፤

ከይርጋዓለም ወ 28፣ ሴ 2፣ ድ 30፤ በአጠቃላይ ወ 78፣ ሴ 2፣ ድ 80 ተማሪዎች ተመርጠው መረጃው ተሰብስቧል::

3.2 የመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያዎች

ከመስክ መረጃን በመሰብሰብና በማጠናቀር ረገድ ያግዛሉ ተብለው የሚጠቀሱ ስልቶች በርካታ መሆናቸው ቢታወቅም፣ በቋንቋ ነክ ጥናቶች ተዘውትረው የሚሰራባቸውና በስፋት የሚታወቁት ዋነኞች ስልቶች ግን፤ 1. የጽሑፍ መጠይቅ፣ 2. ቃለ መጠይቅ 3. ምልከታ 4. ልዩ ልዩ ፈተናዎችና የመሳሰሉት ይሆናሉ (ዓለም፣ 1997፣ 43)::

ይሁን እንጂ ለዚህ ጥናት አስፈላጊውን መረጃ ለመሰብሰብ ተገቢ ሆኖ የተገኘው የጽሑፍ መጠይቅና ቃለመጠይቅ ናቸው:: በዚሁ መሠረት በመረጃ መሰብሰቢያ መሳሪያነት የጽሑፍ መጠይቅ በዋናነት፣ ቃለመጠይቅ በአጋዥነት ሥራ ላይ ውለዋል::

3.2.1 የጽሑፍ መጠይቅ

ለጥናቱ መረጃዎችን ለመሰብሰብ በOxford (1990) የቀረቡ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ያደረጉ 34 የጽሑፍ መጠይቆች ተዘጋጅተዋል:: የመጠይቆቹም አብይ ትኩረት በትውስታ፣ አዕምሮታዊ፣ አካካሽ፣ ልዕለ አዕምሮታዊ፣ ማኅበራዊና ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶች ሥር ተማሪዎች በቃላት ትምህርታቸው ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ ቃላትን ሲማሩ መገልገል በሚገባቸው ዝርዝር ብልሃቶች ላይ ነው:: መጠይቆቹም የተማሪዎቹን ቃላትን የመማር ብልሃት እውቀትና አጠቃቀም ለመፈተሽ የሚያስችሉ መረጃዎችን ያስገኛሉ ተብሎ ይታመናል::

የመጠይቆቹም አቀራረብ የመማር ብልሃቶቹን የሚገልጹ ዐረፍተ ነገሮችን ከአራት አማራጭ መልሶች (ሁልጊዜ፣ አንዳንድ ጊዜ፣ አልፎ አልፎ እና በጭራሽ) ጋር በማቅረብ ተጠኚ ተማሪዎች የተጠቀሰውን ብልሃት አጠቃቀማቸውን አስመልክቶ ከቀረቡ አማራጭ መልሶች መካከል አንዱን ብቻ መርጠው በቁጥሩ ትይዩ ባለው ባዶ ሳጥን ውስጥ «X» ምልክት በማድረግ እንዲመልሱ የሚጠይቁ ናቸው:: የጽሑፍ መጠይቆቹም ከሁለቱም ትምህርት ቤቶች በእድል ሰጭ ናሙና ዘዴ በተመረጡ ክፍሎች አፋቸውን በእስላምኛ የፈቱ ተለይተው በየክፍሉ የሚገኙ ተማሪዎች ብዛት የተለያየ በመሆኑ ተመጣጣኝ ናሙና ዘዴ (Proportinal Sampling) ከየክፍሉ የተወሰዱ ተጠኚዎች በአማርኛ ቋንቋ ክፍለ ጊዜ እንዲሞሉ ተደርጓል::

3.2.2 ቃለመጠይቅ

የቃለመጠይቁ ዓላማ በጽሑፍ መጠይቅ የተገኙ መረጃዎችን ትክክለኛነት ለማረጋገጥ እና ተጠኚዎቹ ስለመማር ልምዳቸው አስመልክተው በሚሰጡት ማብራሪያ ተጨማሪ መረጃዎችን ለማግኘት ነው:: ይህንንም ዓላማ ከግብ ለማድረስ የሚያስችሉ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ያደረጉ 14 ጥያቄዎች ተዘጋጅተው ከሁለቱም ትምህርት ቤቶች የጽሑፍ መጠይቁን ከሞሉ ተጠኚዎች መካከል በተመጣጣኝ ናሙና ዘዴ (Proportinal Sampling) ከአዋሳ ታቦር 7፣ ከይርጋዓለም 5 በአጠቃላይ 12 ተጠኚዎች በእጣ ተመርጠው ቃለመጠይቁ ተካሂዷል::

3.3. የመረጃ አተናተን ዘዴ

በዚህ ጥናት ውስጥ በዋናነት ለማየት የሚሞከረው አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ቃላትን የመማር ብልሃቶች መሠረት ያደረገ መሆን አለመሆኑን፣ የሚጠቀሙባቸውና የማይጠቀሙባቸው ብልሃቶች የትኞቹ እንደሆኑ፣ ስለመማር ብልሃት ያላቸው እውቀትና ልምድስ እምን ደረጃ ላይ ይገኛል? በሚሉት ጉዳዮች ላይ በማተኮር የተማሪዎቹን ቃላትን የመማር ብልሃት አጠቃቀም፣ የድግግሞሽ ሁኔታ በመፈተሽ ትንታኔ መስጠት ነው:: በመሆኑም በጽሑፍ መጠይቅ አማካኝነት የተገኙ መረጃዎች በሚመለከቷቸው ቃላትን የመማር ብልሃቶች (የትውስታ፣ አዕምሮታዊ፣ አካካሽ፣ ልዕለ አዕምሮታዊ፣ ስሜትነኪ ቁጥጥር እና ማህበራዊ) ስር በቁጥርና በመቶኛ ተጠቃልለው እንዲታዩ በማድረግ፣ አይነታዊ (Quantitative) የትንተና ዘዴን በዋናነት፣ አሃዛዊ (Quantitative) የትንተና ዘዴን በአጋዥነት በመጠቀም በቃለ መጠይቅ አማካኝነት ከተሰበሰቡ መረጃዎች ጋር እየተደጋገፉ ተተንትነዋል::

ምዕራፍ አራት፡ - መረጃ ትንተናና ውጤት

ቃላትን የመማር ብልሃቶች ርቱእ (Direct) እና ኢ-ርቱእ (Indirect) በመባል በሁለት ዋና ዋና ክፍሎች ይከፈላሉ። እነዚህም ዋና ዋና የመማር ብልቶች በስራቸው ሦስት ሦስት ንኡሳን ብልሃቶችንና ሌሎች ዝርዝር የመማር ብልሃቶችን ያካትታሉ (Oxford 1990)። በመሆኑም ተጠኚ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት የሚማሩበት መንገድ እነዚህን የመማር ብልሃቶች በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ የተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተና ቀጥሎ በቅደም ተከተል ይቀርባል።

4.1 የርቱእ የመማር ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

Oxford (1990፣37) እንደገለጹት ርቱእ የመማር ብልሃቶች ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ልዩ ልዩ ተግባራት በቀጥታ እየሠሩ ቋንቋውን እንዲማሩ ቀጥተኛ በሆነ መንገድ የሚያግዟቸው ብልሃቶች ናቸው። ቃላትን ለመማር ተገቢ የሆኑ ርቱእ ብልሃቶችም የትውስታ፣ አዕምሮታዊና አካካሽ ብልሃቶች ሲሆኑ እያንዳንዳቸውም በስራቸው ሌሎች ዝርዝር ብልሃቶችን ያካትታሉ።

4.1.1 የትውስታ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

የትውስታ ብልሃቶች ተማሪው በቋንቋ ትምህርቱ ሂደት የሚያገኛቸውን ጽንሰ ሀሳቦች በአዕምሮው መዝገቦ የረጅም ጊዜ ትውስታ በመፍጠር፣ በአስፈላጊው ጊዜ አስታውሶ መገልገል እንዲችል የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው (Richards እና Lockhart 1996፣ Tudo 1996)። ስያሜው እንደሚያመለክተው የትውስታ ብልሃቶች ተማሪው ቃላትን በአዕምሮው መዝገቦ በመያዝ የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው (Oxford 1990)።

Oxford (1990፣38) አያይዘው እንደገለጹት አዳዲስ መረጃዎችን ማከማቸትና በተፈለገ ጊዜ አስታውሶ ለመገልገል ማስቻል የትውስታ ብልሃት ሁለት ዋና ቁልፍ ጠቀሜታዎች ናቸው። እነዚህ ብልሃቶች ተማሪዎች በሁለተኛ ቋንቋ የተፃፉ ጽሁፎችን በማንበብ እና ንግግሮችን በማዳመጥ የሚያኙትን ጠቃሚ ሃሳብ በትውስታ ውስጥ

ለማከማቸት የሚያግዟቸው ናቸው፡፡ ይህም ዕውቀታቸውን ለማስፋት መሠረት ይሆናቸዋል፡፡ ከዚህም በተጨማሪ እነዚህ ብልሃቶች ተማሪዎች አንድን ጽሑፍ በሚያነቡበት ጊዜ በአዕምሮአቸው ውስጥ ያከማቹትን መረጃ አስታውሰው በመጠቀም ጽሁፉን ለመረዳት ወይም ሃሳባቸውን ለመግለጽ ያስችሏቸዋል (Oxford (1990፣58)፡፡

አዳዲስ ቃላትን በአዕምሮ መዝግቦ የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር የሚያግዙ የትውስታ ብልሃቶችም ቃላትን እንደየባህሪያቸውና ዝምድናቸው መሠረት መቦደን፣ በትውስታ ውስጥ ድምፅን መወከል፣ ቃሉን ከሚገኝበት ቦታ ጋር ማያያዝ፣ ቃሉን በንግግርና በጽሑፍ ውስጥ በማስገባት መለማመድ፣ ከስዕሎች ወይም ከተጨባጭ ነገሮች ጋር ማያያዝ፣ በተወሰነ ጊዜ ክለሳ ማድረግ፣ የቃሉን ፍቺ በድርጊት ማሳየት የሚሉት ናቸው፡፡

ከተራ ቁጥር 1-8 በጽሑፍ መጠይቁ ውስጥ የተካተቱት ጥያቄዎችም ከዚህ በላይ የተዘረዘሩትን የትውስታ ብልሃቶች መሠረት ያደረጉ ናቸው፡፡ ተማሪዎቹ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት በአዕምሮአቸው መዝግበው የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠርና በአስፈላጊው ጊዜ አስታውሰው ለመጠቀም የሚያግዟቸውን የትውስታ ብልሃቶች አጠቃቀማቸውን ለመፈተሽ የቀረቡ ናቸው፡፡ ከዚሁ ነጥብ ጋር በተያያዘ በጽሑፍ መጠይቆቹ መሣሪያነት የተገኙ መረጃዎችን ትክክለኛነት ለማረጋገጥ ተመሳሳይ ይዘት ያላቸው ቃለመጠይቆች ለተጠኚዎች ቀርበዋል፡፡ በእነዚህም የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች የተገኙ መረጃዎች ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 1 ተደራጅተው በመቅረብ ይተነተናሉ፡፡

ሠንጠረዥ 1- የትውስታ ብልሃቶች ጥቅል መረጃ

ተ/ቁ	ብልሃቶች	በተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
1.	መቦደን								
	1.1 በቃል ክፍላቸው	12	15	13	16	35	44	20	25
	1.2 በፍቺ ተመሳሳይነት	23	29	34	42	17	21	6	8
	1.3 በፍቺ ተቃራኒነት	24	30	30	37	19	24	7	9
	1.4 በርዕሰ ጉዳይ	15	19	17	21	25	31	23	29
2.	ድምፅን መወከል	6	8	11	14	25	31	38	47
3.	ማገናኘት	13	16	33	41	23	29	11	14
4.	መለማመድ								
	4.1 በንግግር ውስጥ	6	8	11	14	34	42	29	36
	4.2 በጽሑፍ ውስጥ	9	11	17	21	33	41	21	26
5.	ከስዕሎች ጋር ማዛመድ	23	29	25	31	20	25	12	15
6.	አዕምሮአዊ ስዕል መፍጠር	18	23	20	25	31	38	11	14
7.	ክለሳ ማድረግ	16	20	41	51	17	21	6	8
8.	በድርጊት ማሳየት	5	6	10	14	23	29	42	51

ከጥያቄ 1.1 — 1.4 ተማሪዎች የተለያዩ ጽሑፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ የሚያገኛቸውን አዳዲስ ቃላት በቀላሉ ለማስታወስ በሚያመች መንገድ በቡድን በቡድን /በቃል ክፍላቸው፣ በፍቺ ተመሳሳይነታቸው፣ በፍቺ ተቃራኒነታቸው እና በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው ይከፋፍሉ እንደሆን ተጠይቀዋል።

በጥያቄ 1.1. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ በቃል ክፍላቸው ይመድቡ እንደሆን ተጠይቀዋል። ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 35 (44%) ተማሪዎች ጽሑፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት አልፎ አልፎ በቃል ክፍላቸው እንደሚመድቡ ሲገልጹ 20 (25%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ አንደማይጠቀሙ አመልክተዋል። በአንፃሩም 13 (16%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ በቃል ክፍላቸው የመመደብ ብልሃትን አንዳንድ ጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ ይህን ብልሃት 12 (15%) ተጠኚዎች ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው።

ለጥያቄ 1.2. ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ በፍቺ ተመሣሣይነታቸው መሠረት የማደራጀት ብልሃት አጠቃቀማቸውን አስመልክተው በሰጡት ምላሽ 34 (42%) ተተኳሪ ተጠኚዎች ብልሃቱን አንዳንድጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆን 23 (29%) ተማሪዎች ደግሞ ብልሃቱን ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ለመሆናቸው የጥናቱ መረጃ ውጤት ያመለክታል። በአንፃሩም 17 (21%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በፍቺ ተመሣሣይነታቸው መሠረት አልፎ አልፎ የሚያደራጁ ሲሆን 6 (8%) ተጠኚዎች ይህን ብልሃት በጭራሽ የማይጠቀሙ መሆናቸውን የተገኘው መረጃ ያመለክታል።

ጥያቄ 1.3. አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ ተቃራኒ ፍቺ ያላቸውን ቃላት አንድ ላይ የማደራጀት ብልሃት 30 (37%) ተጠኚዎች አንዳንድጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆኑ፣ 24 (30%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው። በአንፃሩም 19 (24%) ተማሪዎች ቃላትን በፍቺ ተቃራኒነታቸው መሠረት የማደራጀት ብልሃት አልፎ አልፎ ሲጠቀሙ 7 (9%) ተጠኚዎች ደግሞ ብልሃቱን በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ለማወቅ ተችሏል።

በጥያቄ 1.4. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው መሠረት የማደራጀት ብልሃት አጠቃቀማቸውን ተጠይቀዋል። ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው፣ 25(31%) ተጠኚዎች ይህን ብልሃት አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 23(29%) ደግሞ ብልሃቱን በጭራሽ እንደማይገለገሉ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል። በአንፃሩም 17 (21%) ተጠኚዎች ቃላትን በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው መሠረት የማደራጀት ብልሃትን አንዳንድ ጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆን 15 (19%) ተጠኚዎች ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚገለገሉ ታውቋል።

በአጠቃላይ ከጥያቄ 1.1-1.4 ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማር ይረዳቸው ዘንድ እንደየባሕርያቸው እና ተጠየቃዊ ዝምድናቸው መሠረት በቡድን በቡድን የመከፋፈል ብልሃት አጠቃቀማቸውን አስመልክቶ የተገኘው መረጃ በሰንጠረዥ 1 እንደሚታየው ቃላትን በፍቺ ተመሳሳይነትና ተቃራኒነት የመቦደን ብልሃት 64 (79%) ተጠኚዎች አንዳንድጊዜ የሚገለገሉ ሲሆኑ በቃል ክፍልና በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነት

የመቦደን ብልሃት 60 (75%) ተማሪዎች አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 47 (59%) ተጠኚዎች ቃላትን በፍቺ ተመሳሳይነትና ተቃራኒነት የመቦደን ብልሃትን ሁልጊዜ የሚገለገሉ ሲሆን 43 (54%) ተማሪዎች ቃላትን በቃል ክፍላቸው እና በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው መሠረት በጭራሽ የማይከፋፍሉ ናቸው፡፡ 36 (45%) ተጠኚዎች ቃላትን በፍቺ ተመሳሳይነት አልፎ አልፎ ሲቦድኑ 13 (17%) ተማሪዎች ደግሞ ይህንን ብልሃት የማይጠቀሙ ናቸው፡፡

በጥቅሉ አብዛኛዎቹ ተማሪዎች ቃላትን በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነትና በቃል ክፍል የመወገን ብልሃቶችን አልፎ አልፎ እና በጭራሽ እንደማይገለገሉባቸው ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ የመቦደን ብልሃቶችን አስመልክቶ ለተጠኚዎች ከቀረበው ቃለመጠይቅም የተገኘውን ምላሽ በጽሑፍ መጠይቁ የተገኘውን መረጃ የሚያጠናክር ነው፡፡

ጥያቄ 2. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ወይም በሌላ ቋንቋ ውስጥ በንበት ከሚቀራረብ ቃል ጋር አያይዞ የማስታወስ ብልሃት አጠቃቀማቸውን /ለምሣሌ፡- ራራ/ ርኣርርኣ/ የሚለውን የአማርኛ ቃል በቀላሉ ለማስታወስ / ራራ / ርኣርኣ / ከሚለው የሲዳምኛ ቃል ጋር፣ ቆላ /ቅኡልልኣ/ የሚለውን ደግሞ /ቅኡኡልኣ/ ወይም/ ቅኡልኣ/ ከሚሉት ጋር በማያያዝ ለማስታወስ መሞከር/ ለመመርመር ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው ይህን ብልሃት 38(47%) ተጠኚዎች በጭራሽ የማይገለገሉ ሲሆን፣ 25 (31%) ደግሞ አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 11(14%) ተማሪዎች አዲሱን ቃል በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ወይም በሌላ ቋንቋ በንበት ከሚቀራረብ ቃል ጋር አያይዞ የማስታወስ ብልሃትን አንዳንድጊዜ ሲጠቀሙ፣ 6 (8%) ተጠኚዎች ደግሞ አዲሱን ቃል በአፍመፍቻ ቋንቋቸው ወይም በሌላ ቋንቋ በንበት ከሚቀራረብ ቃል ጋር አያይዘው የማስታወስ ብልሃትን ሁልጊዜ እንደሚገለገሉበት የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

አዳዲስ ቃላትን በአዕምሮ ውስጥ መዝግቦ የረጅም ጊዜ ትውስታ ለመፍጠር ከሚያግዙ ብልሃቶች መካከል አንዱ ቃሉን ከሚገኝበት ገጽ፣ የማስታወቂያ ሠሌዳ... ጋር በማያያዝ በትውስታ ውስጥ ማስገባት ነው፡፡ ይህን በተመለከተ በተራ ቁጥር 3 ለቀረበው ጥያቄ

33 (41%) ተጠኚዎች አንዳንድጊዜ ብልሃቱን እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ 23(29%) ተማሪዎች ደግሞ አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 13 (16%) ተማሪዎች አዲሱን ቃል ከሚገኝበት ገጽና ቦታ ጋር አያይዞ የማስታወስ ብልሃትን ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ 11 (14%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

ጥያቄ 4.1. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ ይረዳቸው ዘንድ በንግግር ውስጥ በማስገባት የመለማመድ ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከቱ መረጃዎችን ለማግኘት ጥያቄ ቀርቧል፡፡ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው ይህን ብልሃት 34 (42%) ተማሪዎች አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ 29 (36%) ደግሞ በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 11 (14%) ተጠኚዎች አዳዲስ ቃላትን በንግግር ውስጥ በማስገባት የመለማመድ ብልሃትን አንዳንድጊዜ ሲጠቀሙ 6(8%) ተማሪዎች ደግሞ ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ አዳዲስ ቃላትን በንግግር ውስጥ በማስገባት የመለማመድ ብልሃትን አብዛኛዎቹ ተማሪዎች አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያረጋግጣል፡፡ ይህንኑ ብልሃት አስመልክቶ ተጠኚዎች ለቀረበላቸው ቃለ መጠይቅ የሰጡት ምላሽ ይህንኑ ውጤት የሚያጠናክር ነው፡፡ ይኸውም አብዛኞቹ ቃለ መጠይቁ የቀረበላቸው ተማሪዎች በንባብ ወይም በማዳመጥ ሂደት የሚያገኙዋቸውን አዳዲስ ቃላት ሆን ብለው በንግግር ውስጥ በማስገባት ለመለማመድ ጥረት እንደሚያደርጉና በአማርኛ ቋንቋ ለመግባባት እንደሚጥሩ ገልፀዋል፡፡

ጥያቄ 4.2. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስተወስ በቃላቱ ዐረፍተ ነገሮችን በመመስረት አጫጭር ጽሑፎችን በመፃፍ የመለማመድ ብልሃት አጠቃቀማቸውን ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 33 (41%) ተማሪዎች በቃላት ዐረፍተ ነገሮችን በመመስረት አጫጭር ጽሑፎችን በመፃፍ የመለማመድ ብልሃትን አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ 21(26%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 17 (21%) ተጠኚዎች ይህን ብልሃት አንዳንድ ጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲያመለክቱ 9 (11%) ተጠኚዎች ደግሞ አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ ትርጉም ያላቸው ዐረፍተ ነገሮችን በመመስረት ሁልጊዜ እንደሚለማመዱ የተገኘው መረጃ ያሳያል፡፡

ጥያቄ 5. አዳዲስ ቃላትን ከስዕሎች ወይም ከተጨባጭ ነገሮች ጋር የማያያዝ ብልሃት አጠቃቀማቸውን ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 25 (31%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ ከስዕሎች ወይም በተጨባጭ ነገሮች ጋር የማያያዝ ብልሃትን “አንዳንድጊዜ እጠቀማለሁ” በማለት ሲመልሱ 23 (29%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት “ሁልጊዜ እጠቀማለሁ” የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በአንፃሩም 20 (25%) ተጠኚዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ ከተጨባጭ ነገሮች ወይም ከስዕሎች ጋር የማያያዝ ብልሃትን “አልፎአልፎ እጠቀማለሁ” በማለት ሲመልሱ፣ 12 (15%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት “በጭራሽ አንጠቀምም” በማለት ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ጥያቄ 6. አዲሱን ቃል በቀላሉ ለማስታወስ በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በንበት /በአጠራር/ ከሚቀራረብ ቃል ጋር በማገናኘት /ለምሣሌ ቃሉ “ጐጆ” ቢሆን ከዚህ ቃል ጋር በንበት የሚቀራረብ “ጉጆ”- የሰው ስም በመውሰድ “ጉጆ” የሚባል ሰው ጐጆ” ሲቀልስ በአዕምሮ የመቅረፅ ብልሃትን የሚመለከቱ መረጃዎችን ለማግኘት ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 29 (36%) ተጠኚዎች አዳዲስ ቃላትን በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው በንበት /በአጠራር/ ከሚቀራረብ ቃል ጋር በማገናኘት አዕምሯዊ ስዕል የመፍጠር ብልሃትን አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ 20 (25%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ በሰጡት ምላሽ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 16(20%) ተማሪዎች ብልሃቱን “በጭራሽ አልጠቀምም” በማለት ምላሽ ሲሰጡ 15(19%) ተጠኚዎች ደግሞ አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ በንበት /በአጠራር/ የሚቀራረብ ቃል ከአፍ መፍቻ ቋንቋቸው ፈልገው በማገናኘት አዕምሯዊ ስዕል የመፍጠር ብልሃትን “አንዳንድ ጊዜ እጠቀማለሁ” በማለት ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

ጥያቄ 7. ተማሪዎች የተማሯቸውን ቃላት በቀላሉ ለማስታወስ ቀጣይነት ያለው ክለሳ ያደርጉ እንደሆን ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 41(61%) ተማሪዎች የተማሯቸውን ቃላት በዐረፍተ ነገር ውስጥ በመጠቀም ወይም በቃላቸው በመደጋገም ወይም በሌላ መንገድ አንዳንድ ጊዜ እንደሚከልሱ ሲገልጹ፣ 17 (21%) ተጠኚዎች ደግሞ የተማሯቸውን ቃላት አልፎ አልፎ እንደሚከልሱ አመልክተዋል፡፡

በአንፃሩም 16(20%) ተጠኚዎች የተማሯቸውን ቃላት ሁልጊዜ እንደሚከልሱ ሲያመለክቱ፣ 6(8%) ተጠኚዎች ደግሞ በጭራሽ ክለሳ እንደማያደርጉ የተገኘው መረጃ ትንተና ውጤት ያሳያል። በተገኘው መረጃ መሠረትም አብዛኛዎቹ ተማሪዎች የተማሯቸውን ቃላት በቀላሉ ለማስታወስ ይረዳቸው ዘንድ ክለሳ የማድረግ ብልሃትን የሚጠቀሙ ናቸው። ይህንኑ አስመልክቶ ለተጠኚዎች በቀረበው ቃለ መጠይቅም 9 ተማሪዎች የተማሯቸውን ቃላት ለዘለቄታው ለማስታወስ ቀጣይነት ያለው ክለሳ እንደሚያደርጉ ገልፀዋል።

ጥያቄ 8. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ፣ ፍቺያቸውን በድርጊት የማሳየት ብልሃት ይጠቀሙ እንደሆን ለመፈተሽ ቀርቧል። በሠንጠረዥ 1 እንደሚታየው 41 (51%) ተማሪዎች የቃላትን ፍቺ በድርጊት የማሳየት ብልሃትን በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ሲገልጹ፣ 23 (29%) ተጠኚዎች ደግሞ አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል። በአንፃሩም 11 (14%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ ፍቺያቸውን በድርጊት የማሳየት ብልሃትን አንዳንድ ጊዜ ሲጠቀሙ፣ 5 (6%) ተጠኚዎች ደግሞ ብልሃቱን ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል።

ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው የዚህ ጥናት ዓላማ አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ መሆን አለመሆኑን መፈተሽ ነው። ለተማሪው ከጊዜ ወደ ጊዜ የእያንዳንዱን ቃል ፍቺ ከማስተማር ይልቅ በራሱ ጥረት እንግዳ የቃላት ዓይነቶችን የሚማርበትን መንገድ እንዲያጎለብት መርዳት ይበልጥ ጠቀሜታ እንዳለው የዘርፉ ምሁራን በአንጽንኦት ይገልፃሉ። Oxford እና Scarcella (1994፣ 236) እንደገለጹት የተማሪው ቃላትን የመማር ብልሃት እውቀትና ልምድ እየዳበረ በሄደ ጊዜ ከመምህሩ ቁጥጥር ወይም ጥገኝነት ተላቅቆ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ በራሱ ጥረት ቃላትን ለመማር ያግዘዋል።

ቃላትን የመማር ብልሃቶች በቃላት ትምህርት ውስጥ ጉልህ ሚና እንዳላቸው የዘርፉ ምሁራን ይጠቅሳሉ። ሆኖም ግን ለብልሃቶቹ የሚሰጡት ትኩረትና ደረጃ ይለያያል።

ለምሣሌ Oxford (1990)፣ Thempson (1987) የትውስታ ብልሃቶች ተማሪው የተማራቸውን ቃላት በቀላሉ ለመጨበጥና በአዕምሮው መዝግቦ ለማቆየት እንደሚረዱት ይስማሙበታል፡፡

በአጠቃላይ ከላይ በሠንጠረዥ1 ከተራ ቁጥር 1 — 8 የትውስታ ብልሃቶችን አስመልክቶ ለተጠኚ ተማሪዎች ከቀረቡት የጽሑፍ መጠይቆች በተገኘው መረጃ መሠረት አፋቸውን በሲዳምኛ ቋንቋ የፈቱ የ11ኛ ክፍል ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ የትውስታ ብልሃቶችን በብቃት በመገልገል ላይ የተመሠረተ አይደለም፡፡ ለምሣሌ ቃላትን በቃል ክፍላቸው መቦደን 55 (69%)፣ በርዕስ ጉዳይ 48 (60%) ተጠኚዎች አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ እና በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው፡፡ በትውስታ ውስጥ ድምፅን የመወከል ብልሃትን በጭራሽ የማይጠቀሙ እና አልፎ አልፎ የሚገለገሉ 63 (78%) ተጠኚዎች ሲሆኑ፣ የአዲሱን ቃል ፍቺ በድርጊት የማሳየት ብልሃትን 64 (80%) ተጠኚዎች በጭራሽ የማይጠቀሙና አልፎ አልፎ የሚገለገሉ ናቸው፡፡ በአንፃሩም እንግዳ ቃላትን ለረጅም ጊዜ ለማስታወስ በሚል ዓላማ በቃላዊና ጽሑፋዊ አፍልቆት ውስጥ በማስገባት ትርጉም ያላቸው ዐረፍተ ነገሮችን በመመስረት፣ በሃሳብ ልውውጥ እየተጠቀሙ የመለማመድ ብልሃትን አልፎ አልፎ የሚገለገሉና በጭራሽ የማይጠቀሙ 58 (73%) ተጠኚዎች መሆናቸውን የጥናቱ ውጤት ያመለክታል፡፡

Oxford (1990፣39) እንደገለፁት የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች መሠረታዊ ችግር በአንድ ወቅት የተማሯቸውን ቃላት ወይም አገላለጾች በሌላ ጊዜ አስታውሰው መጠቀም አለመቻል ነው፡፡ የትውስታ ብልሃቶችም የቋንቋ ተማሪዎች ይህን ችግር በብቃት እንዲቋቋሙ ያግዟቸዋል፡፡ Oxford (1990፣40) አያይዘው የቋንቋ ተማሪዎችን የትዉስታ ብልሃቶች አጠቃቀም አስመልክተው እንደገለጹት የትውስታ ብልሃቶች ለቋንቋ ትምህርት ውጤታማነት ካላቸው ሚና አኳያ የቋንቋ ተማሪዎች በተለይም ከ1ኛ ደረጃ በላይ ያሉ እነዚህን ብልሃቶች አልፎ አልፎ ብቻ እንደሚጠቀሙ ጥናቶች ያመለክታሉ፡፡

ከፍ ሲል የተገለፀው መረጃም ከዚህ በላይ ከተጠቀሱት ነጥቦች ጋር የሚስማማ ነው፡፡ ተማሪዎቹ አዳዲስ ቃላትን ለረጅም ጊዜ ለማስታወስ ከሚያግዙ የትውስታ ብልሃቶች

መካከል፣ ክለሳ የማድረግ፣ በፍቺ ተመሣሣይነታቸው እና በፍቺ ተቃራኒነታቸው መሠረት መቦደን፣ እና ከተጨባጭ ነገሮች ጋር የማያያዝ ብልሃቶችን አብዛኛዎቹ እንደሚጠቀሙና ሌሎች በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነትና በቃል ክፍል የመቦደን፣ በአእምሮ ውስጥ ድምጽን መወከል፣ አዕምሮአዊ ስዕል መፍጠር፣ የቃሉን ፍቺ በድርጊት የማሳየት ብልሃቶችን አብዛኛዎቹ ተማሪዎች አልፎ አልፎ እንደሚገለገሉባቸው የተሰበሰበው መረጃ ትንተና ውጤት ያመለክታል፡፡

4.1.2. <u>የአዕምሮታዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት</u>

አዕምሮታዊ ብልሃቶች የታላሚውን ቋንቋ የቃላት ተግባራት በቀጥታ መስራትን የሚጠይቁ ብልሃቶች ናቸው፡፡ እንደ Oxford (1990፣43) አባባል አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ የቃላት ተግባራት ሲሰራ የሚገለገልባቸው ልዩ ልዩ ብልሃቶች ሲሆኑ፣ በቋንቋ ተማሪዎች በስፋት የሚተገበሩ ብልሃቶች ናቸው፡፡ Oxford አያይዘው እንደገለጹት አዕምሮታዊ ብልሃቶች የቋንቋ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ለመረዳትና ለማፍለቅ እንዲችሉ በተለያየ መንገድ የሚያግዟቸው ናቸው፡፡ በአዕምሮታዊ ብልሃቶች ስር መደጋገም፣ የንበት ልምምድ ማድረግ፣ የመረጃ ምንጮችን መጠቀም፣ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ መተርጐም፣ ማስታወሻ መያዝ ድግመ ቅንብር ማድረግ እና ተፈጥሮአዊ ልምምድ ማድረግ የሚሉት ዝርዝር ብልሃቶች ይካተታሉ (Oxford፣1990)፡፡

Rubin (1987፣23) በበኩላቸው እንደገለጹት አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ታላሚውን ቋንቋ ሲማሩ በቀጥታ የሚተገብሯቸው የአሠራር መንገዶች ወይም የሚወስዷቸው እርምጃዎች ወይም ችግር ማቃለያዎች ናቸው፡፡

በጽሑፍ መጠይቁ ውስጥ ከተራ ቁጥር 9 — 16 የቀረቡ ሃሳቦች ተማሪዎች ስለ ልዩ ልዩ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ያላቸውን ዕውቀትና የአጠቃቀም ሁኔታ ለመመርመር ቀርበዋል፡፡ እያንዳንዱን ብልሃት አስመልክቶ ከተጠኚዎች የተገኘ መረጃ ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 2 ተደራጅቶ በመቅረብ ይተነተናል፡፡

ሠንጠረዥ 2- የአዕምሮታዊ ብልሃቶች ጥቅል መረጃ

ተ/ቁ	ብልሃቶች	በተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
9.	መደጋገም								
	9.1 መፃፍ	26	33	37	47	9	11	7	9
	9.2 በአዕምሮ ማመላለስ	35	44	34	43	8	10	2	3
	9.3 ማዳመጥ	5	6	23	29	37	47	14	18
10.	ንበትን መለማመድ	31	39	41	52	4	5	3	4
11.	ምንጭ መጠቀም								
	11.1 መዝገበ ቃላት	43	54	28	35	6	8	2	3
	11.2 ሰዎችን መጠየቅ	27	34	30	38	16	20	6	8
12.	መተርጐም	28	35	20	25	21	26	11	14
13.	ማስታወሻ መያዝ	51	65	21	26	5	6	2	3
14.	ትኩረተ ቃል ድምቅታ	3	4	8	10	29	37	39	49
15.	ድግመ ቅንብር	8	10	41	52	23	29	7	9
16.	ተፈጥሮአዊ ልምምድ								
	16.1 በማንበብ	14	18	26	33	24	30	15	19
	16.2 በማዳመጥ	8	10	19	24	36	46	16	20

ተማሪው አዳዲስ ቃላትን ደጋግሞ በመፃፍ፣ በአዕምሮው ውስጥ በማመላለስ፣ እና ደጋግሞ በማዳመጥ ቢለማመድ ለቃላት ዕውቀቱ መዳበር ጠቀሜታ እንዳለው ምሁራን ይጠቅሳሉ፡፡ ተራ ቁጥር 9.1 -9.3 መጠይቆችም የተማሪዎቹን የእነዚህን ብልሃቶች አጠቃቀም አስመልክቶ መረጃዎችን ለማግኘት የቀረቡ ናቸው፡፡

በጥያቄ 9.1 ተማሪዎች የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ደጋግመው በመፃፍ ወይም በመናገር ይለማመዱ እንደሆን ለመፈተሽ ተጠይቋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 37 (47%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን ደጋግሞ የመፃፍ ወይም የመናገር ብልሃትን አንዳንድጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 26 (33%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን

ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 9 (11%) ተጠኚዎች አዳዲስ ቃላትን ደጋግሞ በመፃፍ ወይም በመናገር የመለማመድ ብልሃትን አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆን 7 (9%) ተማሪዎች ይህንን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

ጥያቄ 9.2 አዳዲስ ቃላትን በአዕምሮ የማመላለስ ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 35 (44%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን በአዕምሮአቸው ውስጥ ደጋግመው በማመላለስ ሁልጊዜ እንደሚለማመዱ ሲገልጹ 34 (44%) ተማሪዎች ይህን ብልሃት አንዳንድጊዜ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 8 (10%) ተጠኚዎች አዳዲስ ቃላትን በተደጋጋሚ በአዕምሮአቸው ውስጥ በማመላለስ አልፎ አልፎ እንደሚለማመዱ ሲገልጹ፣ 2(3%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ አመልክተዋል፡፡

ጥያቄ 9.3. ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን ደጋግመው በማዳመጥ ለመማር ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ለመፈተሽ የሚያግዝ መረጃ ለማግኘት ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየውም 37(47%) ተማሪዎች አዳዲስ ቃላትን ደጋግሞ የማዳመጥ ብልሃትን አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆን 23(29%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አንዳንድ ጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 14(18%) ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ አዳዲስ ቃላት ደጋግመው በጭራሽ እንደማያዳምጡ ሲገልጹ 5(6%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡

በጥያቄ 10. ተማሪዎች የቃላትን ንበት (Pronunciation)፣ የድምፅ መጥበቅና መላላት፣ በአንድ ዓይነት ወይም በተመሣሣይ ፊደል በተገነቡ፣ ነገር ግን በንበት በሚለያዩ ቃላት ላይ ልምምድ የማድረግ ብልሃት አተገባበራቸውን ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው፣ 41 (52%) ተጠኚዎች በአንድ ቃል ውስጥ ጠብቀውና ላልተው በሚነበቡ ድምፆች ላይ መደበኛ ልምምድ አንዳንድጊዜ እንደሚያደርጉ ሲገልጹ 31(39%) ተማሪዎች ደግሞ በቃላት ንበት ላይ ሁልጊዜ ልምምድ እንደሚያደርጉ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 4(5%) ተማሪዎች ጠብቀውና ላልተው የሚነበቡ ድምፆችን ለመለየት አልፎ

አልፎ ልምምድ እንደሚያደርጉ ሲገልጹ 3(4%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ከጹሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት በቀላሉ ለመማር ከሚያግዟቸው አዕምሮታዊ ብልሃቶች መካከል አንዱ የመረጃ ምንጮችን መጠቀም ነው፡፡ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው ይህን ብልሃት አስመልክቶ በተራ ቁጥር 11.1 መጽሐፍ፣ ጋዜጣ፣ መፍሔት ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ ፍቺያቸውን የማያውቋቸው አዳዲስ ቃላት ሲያጋጥሟቸው የአማርኛ መዝገበ ቃላት ይጠቀሙ እንደሆን ለማወቅ ለቀረበው መጠይቅ 43 (54%) ተጠኚዎች ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 28 (35%) ተማሪዎች ደግሞ የአማርኛ ጽሑፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ አዳዲስ ቃላት ሲያጋጥሟቸው ከአማርኛ መዝገበ ቃላት አንዳንድ ጊዜ እንደሚመለከቱ ከመጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ በአንፃሩም 6(8%) ተጠኚዎች የቃላትን ፍቺ ለማወቅ መዝገበ ቃላት አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 2(3%) ተማሪዎች ደግሞ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ከመዝገበ ቃላት በጭራሽ እንደማይመለከቱ አመልክተዋል፡፡

በጥያቄ 11.2 ተማሪዎች የአማርኛ ጽሑፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ ፍቺያቸውን የማያውቋቸው አዳዲስ ቃላት ሲያጋጥሟቸው ሌሎች ሰዎችን ማለትም መምህሮቻቸውን፣ የክፍል ጓደኞቻቸውን ጠይቀው ለመረዳት ስለሚያደርጉት ጥረት ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 30 (38%) ተማሪዎች የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ሌሎች ሰዎችን /መምህራንን፣ የክፍል ጓደኞችን ወዘተ/ የመጠየቅ ብልሃትን አንዳንድጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 27(34%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 16(20%) ተጠኚዎች ፍቺያቸውን የማያውቋቸው አዳዲስ ቃላት ሲያጋጥሟቸው ሌሎች ሰዎችን አልፎ አልፎ እንደሚጠይቁ እና 6 (8%) ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ገልጸዋል፡፡

O'malley እና Chamot (1990፣137-139) እንደገለጹት ሁለተኛ ቋንቋን ለመማር ከሚያግዙ አዕምሮታዊ ብልሃቶች መካከል አንዱ በታላሚው ቋንቋ የቀረበን አዲስ ጽንሰ ሃሳብ ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ መተርጐም ነው፡፡ Oxford (1990) እንደገለጹት ደግሞ

ቃላትን ለመማር ከሚያግዙ አዕምሮታዊ ብልሃቶች መካከል አንዱ የታላሚውን ቋንቋ ቃል ፍቺ ተመሣሣይ /አቻ/ ፍቺ ወዳለው አፍ መፍቻ ቋንቋ ቃል መተርጐም ነው።

ጥያቄ 12 ተማሪዎች የአማርኛን ቋንቋ ቃል ፍቺ ተመሣሣይ ፍቺ ወዳለው ሲዳምኛ ቃል የመተርጐም ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 28(35%) ተማሪዎች በአማርኛ ቋንቋ የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ፍቺ በደንብ ለመረዳት ተመሣሣይ ፍቺ ወዳላቸው ሲዳምኛ ቃላት ሁልጊዜ የሚተረጉሙ ሲሆን፣ 21(26%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አልፎ አልፎ እንደሚገለገሉ አመልክተዋል። በአንፃሩም 20 (25%) ተጠኚዎች የታላሚውን ቋንቋ አዲዲስ ቃላት ፍቺ ተመሣሣይ (አቻ) ፍቺ ወዳላቸው የአፍ መፍቻ ቋንቋ ቃላት የመተርጐም ብልሃት አንዳንድጊዜ ሲገለገሉ፣ 11(14%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ከመጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል። የተማሪዎቹን መልሶች አስተማማኝነት ለማረጋገጥ 12 ተተኳሪ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ፍቺ በቀላሉ ለመረዳት ወደ ሲዳምኛ ቋንቋ ተርጉመው ለማገናዘብ ሞክረው ያውቁ እንደሆን እንዲገለጹ ለቀረበላቸው ቃለ መጠይቅ 9 ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ወደ አፍ መፍቻ ቋንቋ የመተርጐም ብልሃትን እንደሚጠቀሙ ገልፀዋል። በሁለቱም የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች የተገኘው መረጃ አብዛኛዎቹ ተማሪዎች የመተርጐም ብልሃትን እንደሚጠቀሙ ያሳያል።

በጥያቄ 13 ተማሪዎች ጠቃሚ ናቸው ብለው የሚገምቷቸውን አዳዲስ ቃላት በማስታወሻ ደብተራቸው አደራጅተው ይይዙ እንደሆነ ተጠይቀዋል። ለጽሑፍ መጠይቁም 51(65%) ተጠኚዎች "ሁልጊዜ እጠቀማለሁ" የሚል መልስ ሲሰጡ፣ 21(26%) ተጠኚዎች ደግሞ "አንዳንድ ጊዜ" እጠቀማለሁ የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። በአንፃሩም 5(6%) ተማሪዎች አፎ አልፎ እንደሚገለገሉ ሲገለጹ 2(3%) ተጠኚዎች ደግሞ ማስታወሻ የመያዝ ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ አመልክተዋል።

ጥያቄ 14 በንባብ ሂደት የሚያጋጥሙ አዳዲስ ቃላትን ከግርጌያቸው በማስመር ወይም በመክበብ ወይም በማቅለም ፍቺያቸውን የመፈለግ ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 39 (49%)

ተማሪዎች ጹሑፎችን ሲያነቡ የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ከሥራቸው በማስመር ወይም በመክበብ ከዚያም ፍቺያቸውን የመፈለግ ብልሃት "በጭራሽ አንጠቀምም" በማለት ሲመልሱ፣ 29 (37%) ተጠኚዎች ደግሞ "አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል። በአንፃሩም 8 (10%) ተጠኚዎች "አንዳንድ ጊዜ እጠቀማለሁ" ሲሉ፣ 3 (4%) ተማሪዎች ደግሞ "ሁልጊዜ እጠቀማለሁ" በማለት መልሰዋል። ይህም መረጃ ተጠኚ ተማሪዎች በንባብ ሂደት የሚያጋጥሙ አዳዲስ ቃላትን ልዩ ምልክት በማድረግ ፍቺያቸውን የመፈለግ ብልሃት" አብዛኞቹ ተማሪዎች እንደማይገለገሉበት ያሳያል።

በጥያቄ 15 ተማሪዎች የተማሯቸውን ቃላት እርስ በርሳቸው ወይም በተለየ እና በአዲስ መንገድ በማቀናበር ትርጉም ያላቸው ዐረፍተነገሮችን በመመስረት ይለማመዱ እንደሆነ ተጠይቀዋል። ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 41(52%) ተጠኚዎች የተማሯቸውን ቃላት በአዲስ መንገድ በማቀናበር ትርጉም ያላቸው ዐረፍተ ነገሮችን እየመሠረቱ አንዳንድጊዜ እንደሚለማመዱ ሲገልጹ፣ 23(29%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል። በአንፃሩም 8(9%) ተጠኚዎች ቀደም ሲል የተማሯቸውን ቃላት እንደገና በአዲስ መንገድ በማቀናበር ትርጉም ያላቸው ዐረፍተነገሮችን በመመስረት የመለማመድ ብልሃትን ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ 7 (9%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይገለገሉ አመልክተዋል።

ጥያቄ 16.1. ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ ጽሑፎችን ለምሣሌ /መፍሔት፣ ጋዜጣ/ ለማንበብ ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ለመፈተሽ ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 26(33%) ተጠኚዎች መጽሐፍ፣ መጽሔት፣ ጋዜጣ በማንበብ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር ጥረት እንደማያደርጉ ሲገልጹ 24 (30%) ደግሞ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ ጽሑፎችን አልፎ አልፎ እንደሚያነቡ አመልክተዋል። በንፃሩም 14 (18%) ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር መጽሔት፣ ጋዜጣ ሁልጊዜ እንደሚያነቡ ሲገልጹ፣ 15 (19%) ደግሞ ጽሑፎችን ማለትም መጽሐት፣ ጋዜጣ... በጭራሽ እንደማያነቡ አመልክተዋል። በመሆኑም ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ትንተና ውጤት እንደሚያሳየው ተማሪዎቹ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ መጽሔት፣ ጋዜጣ... የማንበብ ልምዳቸው የዳበረ አለመሆኑን የጥናቱ ውጤት ያሳያል። ከጽሑፍ መጠይቁ

የተገኙ መረጃዎችን አስተማማኝነት ለማረጋገጥ ለ 12 ተማሪዎች ተመሣሣይ ቃለ መጠይቅ ቀርቦላቸው በሰጡት ምላሽ አብዛኛዎቹ ተማሪዎች መጽሔቶችን፣ ጋዜጣዎች... አልፎ አልፎ ብቻ እንደሚያነቡ የገለጹ ሲሆን ለምን እንደማያነቡ ተጠይቀው 8 ተማሪዎች እንደነዚህ ዓይነት ጽሑፎችን በማንበብ የጥናት ጊዜያቸውን ማባከን እንደማይፈልጉ ሲገልጹ፣ 4 ተማሪዎች ደግሞ መጽሔት፣ ጋዜጣ የማንበብ ልምድና ፍላጐት እንደሌላቸው አመልክተዋል፡፡ ይህም ለቋንቋ ትምህርት ዓላማዎች መሳካት የንባብ ልምድ መዳበር ወሳኝነት እንዳለው ካለማጤንና የሚነበቡ ማቴሪያሎች አለመገኘትም የራሳቸው አሉታዊ ተፅእኖ እንዳላቸው ይታሰባል፡፡

ጥያቄ 16.2. ተማሪዎች ሬዲዮ፣ ቴፕ፣ በማዳመጥ፣ የቴሌቭዥን ኘሮግራም በመከታተል የሚያገኙዋቸውን አዳዲስ ቃላት ተፈጥሮአዊ በሆነ መንገድ ልምምድ ያደርጉ እንደሆነ ለማወቅ ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው 36 (46 %) ተጠኚዎች የሬድዮ ወይም የቴሌቭዥን ኘሮግራም አልፎ አልፎ እንደሚከታተሉ የገለጹ ሲሆን፣ 19 (24%) ተማሪዎች ደግሞ የሬዩዮ ወይም የቴሌቭዥን ኘሮግራም አንዳንድ ጊዜ እንደሚከታተሉ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 16 (20%) ተማሪዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሳደግ በሚል ዓላማ እነዚህን የመገናኛ ብዙሃን በጭራሽ እንደማይከታተሉ ሲገልጹ 8 (10%) ተጠኚዎች ደግሞ ሁልጊዜ እንደሚከታተሉ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ በመሆኑም አብዛኞቹ ተማሪዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ የሬድዮ ወይም የቴሌቭዥን ኘሮግራሞችን በመከታተል የሚያኙዋቸውን አዳዲስ ቃላት ተፈጥሮአዊ በሆነ መንገድ የመለማመድ ብልሃትን እንደማይጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ ተጠኚዎቹ የሰጡትን ምላሽ ለማረጋገጥ 12 ተማሪዎች ተመሣሣይ ቃለመጠይቅ ተጠይቀዋል፡፡ ከእነዚህም መካከል 10 ተማሪዎች የሬድዮ ኘሮግራም ለጊዜ ማሳለፊያ፣ለመዝናናት እንደሚከታተሉ ሲገልጹ፣ 2 ተማሪዎች በጭራሽ እንደማይከታተሉ አመልክተዋል፡፡ ይህም ተማሪዎቹ የአማርኛን ቋንቋ ቃላት ለመማር ወይም የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ የሬድዮም ሆነ የቴሌቭዥን ኘሮግራም እንደማይከታተሉ ያመለክታል፡፡ ስለሆነም የተለያዩ ንግግሮችን በማዳመጥ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ትኩረት ሰጥተው ካልተከታተሉ የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ለይተው ልምምድ ያደርጋሉ ማለት ያዳግታል፡፡

የሁለተኛን ቋንቋ ቃላት በቀላሉ ለመማር የሚያግዙ አዕምሮታዊ ብልሃቶችን አስመልክቶ ከቀረቡ የጽሑፍ መጠይቆችና ቃለ መጠይቆች አማካይነት የተገኘው መረጃ ተማሪዎቹ አዕምሮታዊ ብልሃቶችን በጥሩ ሁኔታ እንደሚገለገሉ ያመለክታል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 2 እንደሚታየው ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ ምንጭ መጠቀም፣ ደጋግሞ መለማመድ፣ መተርጐም፣ ማስታወሻ መያዝ፣ የንበት ልምምድን ማድረግ የሚሉትን አዕምሮታዊ ብልሃቶች በስፋት እንደሚጠቀሙ የሰጡት ምላሽ ያመለክታል፡፡ በአጠቃላይ አዕምሮታዊ ብልሃቶችን አስመልክቶ በተገኙ መረጃዎች መሠረት ተማሪዎቹ ይህን ብልሃት አዘውትረው ይጠቀማሉ ማለት ይቻላል፡፡

Oxford (1990፣43) እንደገለጹት አዕምሮታዊ ብልሃቶች የቋንቋ ተማሪዎች በዋናነት የሚያተኩሩባቸው ናቸው፡፡ የዚህም ጥናት ግኝትም በእኚሁ ምሁር ከተጠቀሱት ነጥቦች ጋር የሚስማማ ነው፡፡ ይኸውም ከተሰበሰበው መረጃ ትንተና ውጤት መረዳት እንደተቻለው ተማሪዎቹ የታላሚውን ቋንቋ የቃላት ተግባራት ደጋግመው በመለማመድ፣ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ በደንብ ለመረዳት በአፍ መፍቻ ቋንቋቸው አቻ ፍቺ ወዳለው ቃል ተርጉመው የማገናዘብ ብልሃቶችን፣ እንደዚሁም የቃላትን ንበትና በአንድ አይነት ፊደል የተፃፉ ነገር ግን በመጥበቅና በመላላት ሲነበቡ የተያየ ፍቺ የሚሰጡ ቃላትን ደጋግመው በማንበብ አብዛኛዎቹ ተጠኚዎች ልምምድ እንደሚያደርጉና የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ለመረዳት የመረጃ ምንጮችንም እንደሚጠቀሙ የጥናቱ ውጤት ያሳያል፡፡

4.1.3. <u>የአካካሽ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት</u>

አካካሽ ብልሃቶች በቋንቋ ዕውቀት ማነስ የተነሳ የተግባቦት ሂደቱ እንዳይቋረጥ የሚያግዙ ብልሃቶች ናቸው፡፡ Oxford (1990፣47) እንደገለጹት አካካሽ ብልሃቶች ተማሪዎች በቂ የሰዋሰው ዕውቀት በተለይም የቃላት ዕውቀት ክምችት ማነስ የተነሣ በተግባቦት ሂደት ወቅት የሚያጋጥሟቸውን ችግሮች ለመቋቋም የሚገለገሉባቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡

ለቃላት ትምህርት ይበልጥ ተገቢነት ያላቸው አካካሽ ብልሃቶች የመገመት (guessing) ወይም የመፈልፈል (Inferencing) ብልሃቶች ናቸው፡፡ እነዚህ ብልሃቶች ተማሪዎች የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ለመገመት የሚረዷቸው ናቸው፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ጽሑፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ አዳዲስ ቃላት ሲያጋጥሟቸው ብልህነትን የተላበሰ እና ዕውቀትን መሠረት ያደረገ ግምት ይሰጣሉ (Oxford፣1990 ፤ Naiman እና ሌሎች፣ 1978፤ Mccarthy 1990)፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በንባብ ሂደት ወይም በፈተና ወቅት ወይም በማንኛውም ሁኔታ ለሚያጋጥሟቸው ከባድ ቃላት ወደ መዝገበ ቃላት ወይም ሰው ለመጠየቅ መሮጥ ተገቢ አይደለም ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የቃላትን ፍቺ ከአገባባቸው ይገምታሉ (McCarthy 1990፣125)፡፡ ከተራ ቁጥር 17-18 የቀረቡ መጠይቆች በአካካሽ ብልሃቶች ላይ በማተኮር ተማሪዎች በደመጣ ወይም በንባብ ሂደት የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ፍቺ የተለያዩ ፍንጮችን በመጠቀም የመገመትና አካካሽ ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከቱ መረጃዎችን ለማግኘት ታልመው የተዘጋጁ ናቸው፡፡ በመጠይቆቹም አማካይነት ከተጠኚ ተማሪዎች የተገኙት መረጃዎች ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 3 ተደራጅተው በመቅረብ ይተነተናሉ፡፡

ሠንጠረዥ 3፡- <u>የአካካሽ ብልሃቶች ጥቅል መረጃ</u>

ተ/ቁ	ብልሃቶች	ከተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
17.	ከአገባብ መገመት	42	52	20	25	12	15	6	8
18.	ከአካል እንቅስቃሴ መገመት	27	34	24	30	18	22	11	14

በጥያቄ17፣ ተጠኚዎች በንባብ ሂደት የሚያጋጥሟቸውን አዳዲስ ቃላት ፍቺ ለመረዳት የገቡበትን አካባቢ /አውድ/ በመመርመር፣ ፍቺያቸውን ከአገባባቸው የመገመት ብልሃት አጠቃቀማቸውን ተጠይቀዋል፡፡ 42 (52%) ተጠኚዎች በንባብ ሂደት የሚያጋጥሟቸውን እንግዳ ቃላት ፍቺ ከአገባባቸው ለመገመት ሁል ጊዜ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልፁ 20 (25%) ደግሞ የቃላትን ፍቺ አንዳንድ ጊዜ ከአገባባቸው ለመገመት እንደሚሞክሩ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 12 (15%) ተጠኚዎች በንባብ ሂደት ፍቺያቸውን

የማያውቋቸው ቃላት ሲያጋጥሟቸው አልፎ አልፎ ከአገባባቸው በመነሳት ፍቺያቸውን የሚገምቱ ሲሆን፣ 6(8%) ተማሪዎች ደግሞ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ከአገባባቸው የመገመት ብልሃትን የማይጠቀሙ ናቸው።

በጽሑፍ መጠይቁ አማካይነት የተገኙ መረጃዎች እንደሚያረጋግጡት የቃላትን ፍቺ ለመረዳት አገባባቸውን በመመርመር ፍቺያቸውን የመገመት ብልሃትን ተማሪዎች በተደጋጋሚ የሚገለገሉበት ብልሃት ነው።

ጥያቄ 18 ተማሪዎች የፊት ለፊት ንግግር ሲያዳምጡ የቃላትን ፍቺ ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ /እጅ ማወራጨት፣ ፊት ማኮሳተር/ የመገመት ብልሃት አጠቃቀማቸውን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 3 እንደሚታየው 27 (34%) ተጠኚዎች የቃላት ፍቺ ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ ሁል ጊዜ እንደሚገምቱ ሲገልጹ፣ 24 (30%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አንዳንድ ጊዜ ብቻ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል። በአንፃሩም 18 (22%) ተማሪዎች የፊት ለፊት ንግግር ሲያዳምጡ ፍቺያቸውን የማያውቋቸው ቃላት ሲያጋጥሟቸው ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ የመገመት ብልሃትን አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 11 (14%) ተጠኚዎች ደግሞ የቃላትን ፍቺ ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ ለመገመት በጭራሽ እንደማይሞክሩ በሰጡት ምላሽ አመልክተዋል። በጽሑፍ መጠይቆቹ የተገኙ መረጃዎችን ትክክለኛነት ይበልጥ ለማረጋገጥ ተመሣሣይ ቃለ መጠይቅ ለተጠኚዎች ቀርቦ ተማሪዎቹ በንባብ ወይም በደመጣ ሂደት ፍቺያቸውን የማያውቋቸው ቃላት ሲያጋጥሟቸው መዝገበ ቃላት ከመጠቀም ወይም ሌሎች ሰዎችን ከመጠየቅ ይልቅ ከአገባባቸው እና ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ ለመገመት እንደሚሞክሩ አመልክተዋል።

በአጠቃላይ በጽሑፍ መጠይቆችም ሆነ በቃለ መጠይቆች መሣሪያነት በተገኙ መረጃዎች መሠረት ተማሪዎቹ ጽሁፎችን ሲያነቡ ወይም ንግግሮችን ሲያዳምጡ ሰዎችን ከመጠየቃቸው ወይም ከመዝገበ ቃላት ከማየታቸው በፊት የገቡበትን አውድ በመመርመር ወይም ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ ፍቺያቸውን ለመገመት ጥረት እንደሚያደርጉ የጥናቱ ውጤት ያሳያል።

4.2. የኢርቱእ የመማር ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

Oxford (1990፣51) እንደገለጹት ኢርቱእ ብልሃቶች የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት በቀጥታ መስራትን የሚጠይቁ ሣይሆኑ የትምህርቱን ሂደት ቀና በማድረግ ምቹ የመማር ሁኔታዎችን ለመፍጠር የሚያግዙ፣ ተማሪው የቋንቋ ትምህርቱን ሂደት በተቃና መንገድ እንዴት ማስኬድ እንዳለበት የሚጠቁሙ ልዩ ልዩ መንገዶች ናቸው። በኢርቱእ ብልሃቶች ስር ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች፣ ስሜት ነኪ ቁጥጥር እና ማኅበራዊ ብልሃቶች ይካተታሉ።

4.2.1. የልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

Omalley እና Chamot (1990፣137-139) እንደገለጹት ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች፣ ተማሪዎች የሚማሩትን የቋንቋ ትምህርት ይዘት በማቀድ፣ የትምህርታቸውንም ሆነ የሚሠሩትን ሥራ ሂደት በመቆጣጠር፣ የራሳቸውን ንግግርና ጽሑፍ በራሳቸው በመገምገም ቋንቋን ለመማር የሚያግዟቸው ብልሃቶች ናቸው።

እንደ Oxford (1990፣136 - 139) አገላለጽ ደግሞ ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች፣ ተማሪው ትምህርቱን በዕቅድ ለመምራት፣ በትምህርቱ ሂደት የሚያጋጥሙትን ችግሮች ለመለየት እና ለመቋቋም፣ በአጠቃላይ ሥራውን ለመቆጣጠር፣ ያሳየውን ለውጥና መሻሻል ወይም የትምህርቱን ውፅኣት (Out come) ለመገምገም የሚገለገልባቸው ናቸው። Rubin (1987) በበኩላቸው እንደገለጹት ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች ትምህርታቸውን በማቀድ፣ በመቆጣጠርና በራስ መር ለመማር ከፍተኛ ጠቀሜታ አላቸው።

ጥያቄ 19-25 ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶችን በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ መሆን አለመሆኑን ለማረጋገጥ የሚያስችሉ መረጃዎችን ለማግኘት ቀርበዋል። በእነዚሁ የጽሑፍ መጠይቆች አማካይነት ከተጠኚው የተገኙ መረጃዎችም ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 4 ተጠቃልለው በመቅረብ ይተነትናሉ።

ሠንጠረዥ 4. የልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ጥቅል መረጃ

ተ/ቁ	ብልሃቶች	በተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
19.	በቀጥታ ማትኮር	16	20	19	24	33	41	12	15
20.	መርጦ ማትኮር	11	14	21	26	30	38	18	22
21.	ማቀድ	8	10	23	29	37	46	12	15
22.	ዓላማና ግብ ማስቀመጥ	3	4	5	6	30	38	42	52
23.	መቆጣጠር	13	16	16	21	31	40	18	23
24.	ግምገማ	10	12	14	18	32	40	24	30
25.	የልምምድ አጋጣሚዎችን መሻት	18	23	29	37	20	25	12	15

ጥያቄ 19 ተማሪዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሳደግ በሚል ዓላማ የአማርኛን ቋንቋ የቃላት ትምህርት ትኩረት ሰጥተው ለመማር እና ለመለማመድ አስቀድመው በመወሰን ቅድመ ዝግጅት ያደረጉ እንደሆን ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ የጥናቱ ውጤት እንደሚያሳየው፣ 33 (41%) ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሳደግ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ትኩረት ሰጥተው ለመማርና ለመለማመድ አስቀድመው በመወሰን ራሳቸውን የሚያዘጋጁት አልፎ አልፎ ሲሆን፣ 19 (24%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አንድ አንድ ጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 16 (20%) ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሳደግ በሚል ዓላማ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ትኩረት ሰጥተው ለመማር አስቀድመው ወስነው ራሳቸውንም ለማዘጋጀት ሁልጊዜ ጥረት የሚያደርጉ ሲሆኑ፣ 12 (15%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው፡፡

ጥያቄ 20 ተማሪዎች ከታላሚው ቋንቋ የቃላት ተግባራት መካከል በራሳቸው ግምጋሜ ይበልጥ የሚያስፈልጓቸውን እየለዩ ትኩረት ይሰጡ እንደሆነ ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ ለዚህም የጽሑፍ መጠይቅ 30 (38%) ተጠኚዎች ቅድሚያ የሚሹ የቃላት ተግባራትን እየለዩ አልፎ አልፎ ትኩረት እንደሚሰጡ ሲገልጹ፣ 21 (26%) ተማሪዎች ከቃላት ተግባራት መካከል በራሳቸው ግምጋሜ ይበልጥ የሚያስፈልጓቸውን የቃላት ተግባራት እየመረጡ አንድ አንድ ጊዜ ትኩረት እንደሚሰጡ ሲጠቁሙ ሲጠቀሙ፣ 18 (22%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ሲያመለክቱ፣ 11 (14%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁለጊዜ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል ፡፡

ጥያቄ 21 ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ በቃላት ትምህርት ሂደት የሚያከናውኗቸውን ተግባራት በማቀድ፣ የጥናትና የልምምድ ኘሮግራም በማዘጋጀት ለትምህርታቸው ምቹ ሁኔታ ለመፍጠር ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ለመፈተሽ ቀርቧል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 4 እንደሚታየው 37 (46%) ተጠኚዎች ለቃላት ትምህርት ዕቅድና ኘሮግራም የማዘጋጀት ብልሃትን አልፎ አልፎ ሲጠቀሙ፣ 23 (29%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አንዳንድ ጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 12 (15%) ተጠኚዎች የቃላት ትምህርታቸውን ሂደት በዕቅድና በኘሮግራም ለመምራት በጭራሽ ጥረት የማያደርጉ ሲሆኑ 8 (10%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁል ጊዜ የሚገለገሉ ናቸው፡፡ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኙ መረጃዎችን አስተማማኝነት ለማረጋገጥ የጽሑፍ መጠይቁን የሞሉ 12 ተማሪዎች ተመሳሳይ ይዘት ያለው የቃለ መጠይቅ ጥያቄ ተጠይቀዋል፡፡ ለቃለ መጠይቁም 7 ተማሪዎች ለቃላት ትምህርት የተለየ የክንውን ዕቅድና ኘሮግራም እንደማይዘጋጁና እንደ አመቺነቱ እንደሚያጠኑ ሲገልጹ 5 ተማሪዎች ደግሞ ፈተና ሲደርስ ብቻ ቃላትን እንደሚያጠኑ አመልክተዋል፡፡

በጥያቄ 22 ተጠኚዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ለምን እንደሚማሩ፣ ከቃላት ትምህርቱ ምን እንደሚጠብቁ ወይም የቃላት ትምህርታቸውን ዓላማና ግብ ለይተው ይነድፉ እንደሆን ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 4፣ እንደሚታየው ለጽሑፍ መጠይቁ 42 (52%) ተጠኚዎች "በጭራሽ አልጠቀምም" የሚል መልስ ሲሰጡ፣ 30 (38%) ተጠኚዎች ደግሞ "አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡ በአንፃሩም 5 (6%) ተጠኚዎች የቃላት ትምህርት ዓላማና ግብ የማዘጋጀት ብልሃት አንዳንድ ጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልፁ፣ 3(4%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁል ጊዜ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

ጥያቄ 23 ተማሪው በቃላት ትምህርት ሂደት ስህተቱን በራሱ የመለየት፣ ትምህርቱን በትክክለኛው መንገድ እየተከታተለ መሆኑን ሥራውን በራሱ የመቆጣጠር ብልሃት አጠቃቀሙን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ተጠይቋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 4 እንደሚታየው ተማሪዎቹ በልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ስር መተግበር ከሚጠበቅባቸው ዝርዝር ብልሃቶች መካከል አንዱ የሆነውን ራስን የመቆጣጠር ብልሃት አጠቃቀማቸውን

አስመልክተው በሰጡት ምላሽ መሠረት 31 (40%) ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ፍቺ ለመረዳት የተከተሉት መንገድ ትክክል መሆን አለመሆኑን ለመለየትና ስህተታቸውን በራሳቸው ለማረም አልፎ አልፎ ብቻ ጥረት የሚያደርጉ ሲሆኑ፣ 18 (23%) ተማሪዎች ደግሞ ራስን የመቆጣጠር ብልሃት በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 16 (21%) ተጠኚዎች የቃላትን ፍቺ ለመረዳት የተከተሉት መንገድ ትክክል መሆን አለመሆኑን ለመለየትና ስህተታቸውን በራሳቸው ለማረም አንዳንድ ጊዜ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልፁ፣ 13 (16%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁል ጊዜ እንደሚገለገሉ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

በጥያቄ 24 ተጠኚዎች በቃላት ትምህርታቸው ለውጥ /መሻሻል/ ማሳየት አለማሳየታቸውን ለማረጋገጥ ግምገማ ያካሄዱ እንደሆን ተጠይቀዋል፡፡ 32 (40%) ተጠኚዎች በቃላት ትምህርታቸው ለውጥ /መሻሻል/ ማሳየት አለማሳየታቸውን አልፎ አልፎ ሥራቸውን በመመርመር ለማረጋገጥ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልጹ፣ 24 (30%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ ከተጠኚ ተማሪዎች የተገኘውን መረጃ አስተማማኝነት ለማረጋገጥ "የቃላት ዕውቀታችሁ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሻሻለ መሄድ አለመሄዱን ለማረጋገጥ ሞክራችሁ ታውቃላችሁ? እንዴትስ ነው ለማረጋገጥ የምትሞክሩት?" የሚል ቃለ መጠይቅ ለተተኳሪ ተጠኚዎች ቀርቧል፡፡ ለቃለ መጠይቁም 10 ተማሪዎች በፈተና ወቅት ከሚያመጡት ውጤት አንፃር በቃላት ትምህርታቸው ለውጥ ወይም መሻሻል ማሳየት አለማሳየታቸውን እንደሚገመግሙ ገልፀዋል፡፡

ጥያቄ 25 ተጠኚዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ለመማርና ለመለማመድ፣ ሁኔታዎችን ለማመቻቸት ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 4 እንደሚታየው፣ ለጽሑፍ መጠይቁ 29 (37%) ተጠኚዎች ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ለመማርና ለመለማመድ አንዳንድ ጊዜ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልፁ፣ 20 (25%)ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 18 (23%) ተጠኚዎች ባገኙት አጋጣሚ ሁሉ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ለመማርና

ለመለማመድ ምቹ ሁኔታ የመፍጠር ብልሃት ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ 12 (15%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው።

በአጠቃላይ የተጠኚዎችን የልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች አጠቃቀም ለመፈተሽ የተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተና ውጤት እንደሚያሳየው ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ልዕለ አምሮታዊ ብልሃቶችን በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ አይደለም። ይኸውም እያንዳንዱ ተጠኚ ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃት አጠቃቀሙን አስመልክቶ የሰጠው ምላሽ /ለምሣሌ፣ ትኩረት የመስጠት፣ የማቀድ፣ ዓላማና ግብ መንደፍ፣ ራስን መቆጣጠር፣ ራስን መገምገም/ ለሚሉት ዝርዝር ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች አብዛኛው ተጠኚ "አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ" ወይም "በጭራሽ አልጠቀምም" የሚል ነው። የተማሪው እነዚህን ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች በብቃት አለመጠቀም አንዱ ምክንያት የብልሃቶቹ ባህሪይ በራሱ ሊሆን ይችላል። ይኸውም ልዕለ አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው፡-

- የሚያከናውናቸውን ተግባራት እንዲያቅድ፣
- ለውጥ /መሻሻል/ ማሳየት አለማሳየቱን በራሱ እንዲገመግም፣
- ለለመዳው እንቅፋት የሆኑ ችግሮችን ለይቶ መፍትሔ እንዲፈልግ፣
- ሥራውን በራሱ የመቆጣጠር ብልሃት እንዲጠቀም የሚጋብዙ ናቸው።

እነዚህ ከላይ የተጠቀሱት ተግባራት የተማሪውን የግል ጥረት የሚጠይቁና ራስ መር ተማሪ ይሆን ዘንድ የሚመሩት ናቸው። ከዚህ በተጨማሪ ተማሪው የቃላት ዕውቀቱን ለማሻሻል ምቹ የመማር ሁኔታ በመፍጠር ራሱን ዝግጁ እንዲያደርግ የሚያግዙት ናቸው። እነዚህ መሠረታዊ ነጥቦች ተማሪው በቃላት ትምህርቱ ውጤታማ ይሆን ዘንድ የጐላ ሚና ይኖራቸዋል።

4.2.2. የስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች ከተማሪው ስሜት፣ ዝንባሌና መነቃቃት ጋር የተያያዙ ናቸው። እነዚህ ብልሃቶች ተማሪው ታላሚውን ቋንቋ ሲማር የሚሰማውን የፍርሃት፣ የጭንቀት፣ አሉታዊ አመለካከትና ዝንባሌ ለመቆጣጠር የሚያግዙት ብልሃቶች ናቸው።

Stern (1983፥411) እንደገለፁት ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች ተማሪዎች ቋንቋን ሲማሩ የሚገጥማቸውን የስሜትና የመነቃቃት ችግሮች ለመቋቋም የሚረዷቸው ብልሃቶች ናቸው። ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ሁለተኛን ቋንቋ ሲማሩ የሚገጥሟቸውን የስሜትና የመነቃቃት ችግር በብቃት ይቋቋማሉ፤ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ ከቋንቋው ተናጋሪዎች ጋር በሚያደርጉት ተራክቦ የቋንቋ ዕውቀት ማነስና ለህብረተሰቡ ባህል እንግዳ መሆን በፍላጐታቸው እና በንቁ ተሣትፎአቸው ላይ የተወሰነ ጫና እና የስሜት መረበሽ ማሳደራቸው አይቀሬ ቢሆንም ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በውስጣቸው ያደረውን የፍርሃት ስሜት ለመቋቋም አስፈላጊውን ጥረት ያደርጋሉ።

Oxford (1990፥140) እንደገለጹት ደግሞ ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች ተማሪዎች በትምህርቱ ሂደት የሚሰማቸውን ስሜት በመቆጣጠር እና ራሳቸውን በራሳቸው በማበረታታት በትምህርታቸው ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ የሚያግዟቸው ናቸው። Oxford አያይዘው እንደገለጹት ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች በትምህርቱ ሂደት የሚሰማቸውን ስሜትና አሉታዊ አመለካከት እንዴት መቆጣጠር እንዳለባቸው ያውቃሉ። መጥፎ ስሜት ለውጥን ያደናቅፋል፤ ጥሩ ስሜት ደግሞ የትምህርቱን ሂደት አስደሳች እና ውጤታማ ያደርጋል። በቋንቋ ትምህርት ውጤታማነት ላይ አሉታዊ ወይም አዎንታዊ ተፅዕኖ ከሚያሳድሩ ነገሮች መካከል ምናልባትም በጣም ትልቁ ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶች የሚያሳድሩት ተፅዕኖ ነው።

ጥያቄ 26-28 ተተኳሪ ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ሲማሩ ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃቶችን በብቃት ይጠቀሙ እንደሆን ለመፈተሽ የሚያግዙ መረጃዎችን ለማግኘት ቀርበዋል። የእነዚህንም ብልሃቶች አጠቃቀማቸውን አስመልክቶ ከተጠኙ ተማሪዎች የተገኙ መረጃዎች ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 5 ተጠቃልለው በመቅረብ ይተነተናሉ።

ሠንጠረዥ 5. <u>የስሜት ነኪ. ቁጥጥር ብልሃቶች ጥቅል መረጃ</u>

ተ/ቁ	ብልሃቶች	በተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
26.	ራስን ማዝናናት	17	21	32	40	16	20	15	19
27.	ራስን ማድነቅ	24	30	32	40	11	14	13	16
28.	ራስን መሸለም	32	40	5	6	35	44	8	10
29.	በንቃት መሳተፍ	14	18	16	20	37	46	13	16
30.	ስሜትን ማጋራት	16	20	20	25	30	37	14	18

በጥያቁ 26 ተማሪዎች የቃላት ተግባራትን ከመስራታቸው በፊት አወንታዊ በሆነ መንገድ /ቀልድ ፈጥሮ ሊሆን ይችላል/ አካልና አዕምሮን የማዝናናት ብልሃት ይጠቀሙ ወይም አይጠቀሙ እንደሆነ ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 5 እንደሚታየው 32 (40%) ተጠኚዎች የቃላት መልመጃዎችን ከመሥራታቸው በፊት የድካም ስሜት ለመቀነስ ሲባል አወንታዊ በሆነ መንገድ አዕምሮና አካልን የማዝናናት ብልሃቶችን አንዳንድ ጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልጹ፣ 17 (21%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ በሰጡት ምላሽ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 16 (20%) ተጠኚዎች ከቃላት ተግባራት በፊት የድካም ስሜታቸውን ለመቀነስ አካልና አዕምሮን የማዝናናት ብልሃት አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ 15 (19%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

በጥያቄ 27 ተጠኚዎች በአማርኛ ቋንቋ ትምህርት ሂደት የሚያጋጥሟቸውን ከባድ የቃላት መልመጃዎች ከመሥራታቸው በፊት ችሎታቸውን በማድነቅ ራሳቸውን አዳዲስ ቃላትን የመማር ፍላጐትና ችሎታ ያላቸው ጉብዝ ተማሪዎች አድርገው ይቆጥሩ እንደሆን ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 5 እንደሚታየው 32 (40%) ተማሪዎች አንዳንድ ጊዜ የራሳቸውን ችሎታና ጠንካራነት በሙገሳ ቃላት በመግለጽ ራሳቸውን እንደሚያበረታቱ ሲገልጹ፣ 24 (30%) ተማሪዎች ደግሞ የራስን ችሎታ የማድነቅ ብልሃትን ሁል ጊዜ እንደሚጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 13 (16%) ተጠኚዎች

የራስ ችሎታን የማድነቅ ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ሲገልጹ፣ 11 (14%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል።

ጥያቄ 28 ተማሪዎች በቃላት ትምህርት ውጤታማ ሲሆኑ /ለምሣሌ የቃላት ዕውቀታቸው መሻሻሉን ሲያውቁ፣ ወይም በቃላት ፈተና፣ ቴስት ጥሩ ውጤት ሲያስመዘግቡ/ ራሳቸውን በራሳቸው ያደንቁ እንደሆነ ለመፈተሽ ቀርቧል። ከተጠኚዎች በተገኘው መረጃ መሠረትም 35 (44%) ተማሪዎች በቃላት ትምህርት ውጤታማ ሲሆኑ አንዳንድ ጊዜ ራሳቸውን በራሳቸው የሚያደንቁ ሲሆን፣ 32 (40%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ የሚጠቀሙ ናቸው። በአንፃሩም 8 (10%) ተማሪዎች በቃላት ትምህርት ውጤታማ ሲሆኑ ራሳቸውን በራሳቸው በጭራሽ እንደማያደንቁ ሲገልጹ፣ 5 (6%)ተጠኚዎች ደግሞ በቃላት ትምህርት ውጤታማ ሲሆኑ የቃላት ችሎታቸውን አልፎ አልፎ እንደሚያደንቁ የተገኘው መረጃ ያሳያል።

ጥያቄ 29 ተማሪዎች የታላሚውን ቋንቋ ቃላት ሲማሩ እንሳሳታለን የሚል ስጋት ሳያግዳቸው በትምህርቱ ሂደት ያለፍርሃት ይሳተፉ እንደሆነ ለመፈተሽ ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 5 እንደሚታየው 37 (46%) ተማሪዎች በቃላት ትምህርት ሂደት አልፎ አልፎ ብቻ ለመሳተፍ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልጹ፣ 16 (20%) ተጠኚዎች ደግሞ አንዳንድ ጊዜ በንቃት እንደሚሳተፉ የተገኘው መረጃ ያመለክታል። በአንፃሩም 14 (18%) ተጠኚዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ እንሳሳታለን የሚል ስጋት ሳያግደቸው በትምህርቱ ሂደት በንቃት ለመሳተፍ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልጹ፣ 13 (16%) ተማሪዎች ደግሞ በቃላት ትምህርት ሂደት በንቃት የመሳተፍ ብልሃትን እንደማይጠቀሙ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል።

ጥያቄ 30 በቃላት ትምህርር ሂደት የሚያጋጥሙ ችግሮችን ለሌሎች /ለመምህራን፣ ለክፍል ጓደኞች/ የማጋራት ብልሃትን የሚመለከት መረጃ ለማግኘት ቀርቧል። ከላይ በሠንጠረዥ 5 እንደሚታየው 30 (37%) ተማሪዎች ቃላትን ሲማሩ የሚሰማቸውን ስሜት /ደስተኛ መሆን አለመሆናቸውን/ አልፎ አልፎ ለመምህራቸው ወይም ለክፍል ጓደኞቻቸው እንደሚያካፍሉ ሲገልጹ፣ 20 (25%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት

አንዳንድ ጊዜ ብቻ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡ በአንፃሩም 16 (20%) ተማሪዎች ቃላትን ሲማሩ የገጠማቸውን ችግር፣ የተሰማቸውን ስሜት ለመምህሮቻቸው ወይም ለክፍል ጓደኞቻቸው የማጋራት ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚጠቀሙ ሲገልፁ፣ 14 (18%) ተማሪዎች ደግሞ ስሜትን ለሌላ የማጋራት ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ የጥናቱ ውጤት ያሳያል፡፡

በአጠቃላይ ስሜት ነኪ ቁጥጥር ብልሃቶችን (Affective Strategies) አስመልክቶ ለተጠኚ ተማሪዎች በቀረቡ የጽሑፍ መጠይቆች በተገኘው መረጃ መሠረት ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ሲማሩ የሚሰማቸውን የፍርሃት፣ የጭንቀት፣ አሉታዊ አመለካከትና ዝንባሌ ለመቆጣጠር የሚያግዙ ብልሃቶችን የመጠቀም ብቃታቸው ዝቅተኛ ሆኖ ተገኝቷል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 5 እንደሚታየው ተማሪው የቃላት ትምህርቱን ሂደት የሚያደናቀፉ ስሜቶችን ለመቆጣጠር የሚያግዙ አካልና አዕምሮን ማዝናናት፣ በንቃት መሳተፍና ስሜትን ለሌሎች ማጋራት/ ብልሃቶችን አብዛኞቹ ተማሪዎች አልፎ አልፎ እንደሚጠቀሙ የተሰበሰበው መረጃ ትንተና ውጤት ያመለክታል፡፡

4.2.3. የማኅበራዊ ብልሃቶች መረጃ ትንተናና ውጤት

እነዚህ ብልሃቶች ቋንቋን ለመማር የሚያግዙ ማኅበራዊ ተራክቦዎችን የሚያካትቱ ናቸው፡፡ ቋንቋን መማር የሌላ ሰው ተሳትፎ እስከጠየቀ ድረስ ተማሪዎችም ቋንቋን ሲማሩ ሁሌም በግል አይሠሩም፤ እርስ በርሳቸው ለመረዳዳት ከብጤዎቻቸው ጋር ይሠራሉ፤ ግልጽ ያልሆኑላቸውን ወይም እርግጠኛ ያልሆኑበትን የአዳዲስ ቀላት ፍቺ መምህሮቻቸውን እና ሌሎች ሰዎችን ይጠይቃሉ፡፡ Oxford (1990) እንደገለጹት ማኅበራዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ቃላትን ሲማሩ ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እርስ በርሳቸው እየተረዳዱ፣ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ መምህሮቻቸውንና በቋንቋው ብቃት ያላቸውን ሰዎች እየጠየቁ እንዲማሩ የሚያግዟቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡
Rubin (1987፣27) በበኩላቸው እንደገለጹት ደግሞ ማኅበራዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ዕውቀታቸውን በተግባር ለመለማመድ ዕድል የሚሰጧቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡

ማኅበራዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ከሌሎች ሰዎች ጋር ተግባቦታዊ ግንኙነት በማድረግ ታላሚውን ቋንቋ በተለያየ መንገድ እንዲለማመዱ ያግዟቸዋል። በማኅበራዊ ብልሃቶች ስር ማብራሪያ መጠየቅ፣ ከብጤ ጋር መተባበር፣ የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ መምህራንን ወይም ሌሎች ሰዎችን መጠየቅ፣ የታላሚውን ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህልና አኗኗር ዕውቀት ማሳደግ ይካተታሉ።

በጹሑፍ መጠይቁ ውስጥ ጥያቄ 31 — 34 ተማሪዎች ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ማህበራዊ ብልሃቶችን በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ ቀርበዋል። ከጽሑፍ መጠይቆቹም የተገኙ መረጃዎች ከዚህ ቀጥሎ በሠንጠረዥ 6 ተደራጅተው በመቅረብ ይተነተናሉ።

ሠንጠረዥ 6. <u>የማኅበራዊ ብልሃቶች ጥቅል መረጃ</u> :-

ተ/ቁ	ብልሃቶች	ከተጠኚዎች የተሰጡ ምላሾች							
		ሁል ጊዜ		አንዳንድ ጊዜ		አልፎ አልፎ		በጭራሽ	
		በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%	በቁጥር	በ%
31.	መጠየቅ	27	34	20	25	20	25	13	16
32.	መተባበር	25	31	32	40	14	18	9	11
33.	ጥሩ ችሎታ ካላቸው ጋር ግንባር መፍጠር	14	18	10	12	32	40	24	30
34.	ባህላዊ ዕውቀት ማዳበር	11	14	17	21	32	40	20	25

ጥያቄ 31 ተማሪዎች ያልገባቸውን ወይም እርግጠኛ ያልሆኑበትን ቃል ፍቺ መምህሮቻቸውን ወይም የክፍል ጓደኞቻቸውን ወይም ሌሎች ሰዎችን ጠይቀው ለመረዳት ጥረት ያደርጉ እንደሆን ተጠይቀዋል። ከላይ በሠንጠረዥ 6 እንደሚታየው 27 (34%) ተጠኚዎች ያልገባቸውን ወይም እርግጠኛ ያልሆኑበትን ቃል ፍቺ ሌሎች ሰዎችን ጠይቀው ለመረዳት ሁልጊዜ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልጹ፣ 20 (25%) ተማሪዎች ደግሞ ሌሎች ሰዎችን አንዳንድ ጊዜ ብቻ እንደሚጠይቁ በሰጡት ምላሽ አመልክተዋል። በአንፃሩም 20 (25%) ተጠኚዎች ሌሎች ሰዎችን ገለፃ፣ ማብራሪያ

የመጠየቅ ብልሃትን አልፎ አልፎ የሚጠቀሙ ሲሆን፣ 13 (16%) ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ እንደማይጠቀሙ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

በጥያቄ 32 ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በሚል ዓላማ የቃላት መልመጃዎችን በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጪ ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር በቡድንም ሆነ በጥንድ ለመስራት /ለመለማመድ/ ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ተጠይቀዋል፡፡ ለጽሑፍ መጠይቁም 32 (40%) ተጠኚዎች የቃላት መልመጃዎችን ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር በመተባበር አንዳንድ ጊዜ እንደሚሠሩ ሲገልጹ፣ 25 (31%) ተጠኚዎች ደግሞ ይህን ብልሃት ሁልጊዜ እንደሚገለገሉ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 14 (18%) ተጠኚዎች ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር በመተባበር የመስራት ብልሃትን "አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ" የሚል መልስ ሲሰጡ፣ 9 (11%) ተጠኚዎች ደግሞ "በጭራሽ አልጠቀምም" የሚል ምላሽ ሰጥተዋል፡፡

በጥያቄ 33 ተማሪዎች የቃላት ዕውቀታቸውን ለማሳደግ በአማርኛ ቋንቋ ጥሩ ችሎታ ካላቸው ሰዎች ጋር ጓደኝነት /ግንባር/ ፈጥረው ለመለማመድ ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ ተጠይቀዋል፡፡ ከላይ በሠንጠረዥ 6 እንደሚታየው 32 (40%) ተጠኚዎች በታላሚው ቋንቋ የመገልገል ብቃት ካላቸው ሰዎች ጋር ጓደኝነት ፈጥረው አልፎ አልፎ እንደሚለማመዱ ሲገልጹ፣ 24 (30%) ተማሪዎች ደግሞ በአማርኛ ቋንቋ ጥሩ ችሎታ ካላቸው ሰዎች ጋር ጓደኝነት ፈጥሮ የመለማመድ ብልሃትን በጭራሽ እንደማይጠቀሙ አመልክተዋል፡፡ በአንፃሩም 14 (18%) ተጠኚዎች የቃላት እውቀታቸውን ለማዳበር በሚል አላማ በታላሚው ቋንቋ ጥሩ ችሎታ ካላቸው ሰዎች ጋር ጓደኝነት ፈጥረው ለመለማመድ ሁልጊዜ ጥረት እንደሚያደርጉ ሲገልፁ፣10 (12%) ተማሪዎች ደግሞ ይህን ብልሃት አንዳንድ ጊዜ እንደሚጠቀሙ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

ጥያቄ 34 ተማሪዎች ስለ አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህልና የአኗኗር ሥርዓት ለማወቅ ምን ያህል ጥረት እንደሚያደርጉ አስመልክቶ መረጃ ለማግኘት ቀርቧል፡፡ በተገኘውም መረጃ መሠረት 30 (40%) ተጠኚዎች የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎችን ባህልና የአኗኗር ሥርዓት ለማወቅ፣ የሬዲዮ፣ የቴሌቭዥን ፕሮግራም ወይም መጽሔት፣ መጽሐፍ፣ ጋዜጣ፣ አልፎ አልፎ የሚከታተሉ ወይም የሚያነቡ ሲሆን፣ 20 (25%) ተማሪዎች

ደግሞ ይህን ብልሃት በጭራሽ የማይጠቀሙ ናቸው፡፡ በአንፃሩም 17 (21%) ተጠኚዎች ስለ አማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህልና የአኗኗር ሥርዓት የሚገልጹ ጽሑፎችን ወይም የሬድዮና የቴሌቭዥን ኘሮግራሞችን አንዳንድ ጊዜ እንደሚከታተሉ ሲገልጹ፣ 11 (14%) ደግሞ ሁል ጊዜ እንደሚከታተሉ ከጽሑፍ መጠይቁ የተገኘው መረጃ ያመለክታል፡፡

በአጠቃላይ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በቃላት ትምህርታቸው ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ ማኀበራዊ ብልሃቶች የጐላ ሚና እንዳላቸው ምሁራን ይጠቅሳሉ፡፡ Stern (1983) እንደገለጹት ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች ከታላሚው ቋንቋ ተጠቃሚዎችና ኅብረተሰብ ጋር በግልም ሆነ በጋራ ተግባቦታዊ ግንኙነት ለማድረግ ይጥራሉ፡፡ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች የችሎታ መለኪያ አሊያም የብቃት ደረጃ መለኪያ ፈተና መጥቶ ካልገታቸው በስተቀር በሁለተኛ ቋንቋ እንደቋንቋው ተናጋሪ በንቃት ይሳተፋሉ፡፡ ይህም የቋንቋ ብቃታቸውን ለማሳደግ ይረዳቸዋል፡፡ ማኀበራዊ ብልሃቶች ተማሪዎች ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እርስ በርሳቸው እየተረዳዱ እንዲሠሩ፣ ግልጽ ያልሆነላቸውን መምህራቸውንና በቋንቋው ብቃት ያላቸውን ሰዎች እየጠየቁ እንዲማሩ የሚያግዟቸው ብልሃቶች ናቸው፡፡ በዚህም ብልሃት ስር ተማሪው ገለፃ፣ ማስራሪያ፣ በማስረጃ የተደገፈ የአሠራር መንገድ፣ ስህተትን ማስተካከያ የእርምት ትብብር ... የሚመላከቱ ጥያቄዎች መጠየቅ፤ ከክፍል ጓደኛ፣ ይረዱኛል ብሎ ከሚገምታቸው ሰዎች ጋር ኅብረት ፈጥሮ መስራት ይካተታሉ (Oxford 1990)፡፡

በመሆኑም ተጠኚ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ማኀበራዊ የመማር ብልሃቶችን መሠረት ያደረገ መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ በጽሑፍ መጠይቆች መሣሪያነት የተሰበሰቡ መረጃዎች እንደሚያረጋግጡት ተማሪዎቹ የታላሚውን ቋንቋ ቃላት የሚማሩበት መንገድ ማኀበራዊ ብልሃቶችን በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ ሆኖ አልተገኘም፡፡ ለዚህም ምክንያቱ ምናልባትም ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ብቃት ካላቸው ሰዎች ጋር ህብረት በመፍጠርና የታላሚውን ቋንቋ ኅብረተሰብ ባህልና የአኗኗር ሥርዓት መማር ስላለቸው ሚና ዕውቀቱም ሆነ ልምዱ ስለሌላቸው ሊሆን ይችላል፡፡ ተማሪዎቹ ስለ ማኀበራዊ ብልሃቶች ያላቸው ዕውቀትና ልምድ አለመዳበር ከመማር ማስተማሩ ሂደት የመነጨም ሊሆን ይችላል፡፡ ተማሪዎቹ ታላሚውን ቋንቋ ሲማሩ የትምህርቱ ሂደት ዋና ተዋናይ

ሆነው በጥንድ- በቡድን ሥራዎች ውስጥ ራሳቸውን እያሳተፉ ከዝቅተኛ የክፍል ደረጃዎች ጀምረው ደረጃ በደረጃ ማኀበራዊ የመማር ብልሃቶችን በስፋት የመጠቀም /የመለማመድ/ ዕድል ማጣታቸው ሊሆን ይችላል። የጥናቱም ውጤት ማኀበራዊ ብልሃቶች በስፋት በተማሪዎቹ አገልግሎት ላይ እንደማይውሉ ያመለክታል።

ብልሃቶችም መቦደን፣ በአእምሮ ውስጥ ድምጽን መወከል፣ ቃሉን ከተጨባጭ ነገሮች ጋር ማገናኘት፣ የቃሉን ፍቺ በድርጊት ማሳየትና ክለሳ ማድረግ ናቸው። እነዚህን ዝርዝር ብልሃቶች አስመልክቶ በተሰበሰበው መረጃ መሠረት ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ በቃል ክፍላቸው እና በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነታቸው መሠረት የመቦደን ብልሃት፣ በአዕምሮ ውስጥ ድምጽን መወከል፣ አእምሮአዊ ስዕል መፍጠር እና የቃሉን ፍቺ በድርጊት ማሳየት አብዛኛው ተማሪ አልፎ አልፎ እንደሚገለገልባቸው የጥናቱ ውጤት ያሳያል። ከመቦደን ብልሃቶች ቃላትን በፍቺ ተመሳሳይነታቸውና ተቃራኒነታቸው መሠረት የመቦደን ብልሃት አብዛኛው ተማሪ ሁልጊዜ የሚጠቀምባቸው ብልሃቶች መሆናቸውን የተገኘው መረጃ ያመለክታል። ተማሪዎቹ እነዚህን ብልሃቶች አዘውትረው መጠቀማቸው የትምህርት ልምዳቸው ከዝቅተኛ የክፍል ደረጃ ጀምሮ ቃላትን በዚህ ዓይነት መንገድ በመቦደን ልምድ በማካበታቸው ይመስላል። በአጠቃላይ የትውስታ ብልሃቶችን አስመልክቶ ከተጠኚ ተማሪዎች የተሰበሰበው መረጃ ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበትን መንገድ ብልሃቶቹን በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ አለመሆኑን ያሳያል።

አእምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ ተግባራት በቀጥታ በመሥራት፣ በቋንቋው በመጠቀምና ከራሱም አፍልቆ በመለማመድ እንዲማር የሚያስችሉት ብልሃቶች ናቸው (Oxford 1990፤ Tudor 1996፤ Richard and Lockhart 1996)። አዕምሮታዊ ብልሃቶች ተማሪው የታላሚውን ቋንቋ የቃላት ተግባራት በቀጥታ ሲሠራ የሚገለገልባቸው ልዩ ልዩ ብልሃቶች ናቸው። አዳዲስ ቃላትን ደጋግሞ የመጻፍ፣ በአእምሮ ውስጥ ማመላለስና ማዳመጥ፣ ድምፆችን መለማመድ፣ ምንጭ መጠቀም፣ መተርጐም፣ ማስታወሻ መያዝ፣ ትኩረተ ቃል ድምቅታ፣ ድግመ ቅንብር እና ተፈጥሮአዊ ልምምድ ማድረግ በአዕምሮታዊ ብልሃቶች ስር ይካተታሉ (Oxford 1990:39)።

ከዚህ በላይ የተጠቀሱትን ዝርዝር አእምሮታዊ ብልሃቶች መሠረት በማድረግ፣ ተጠኚ ተማሪዎች የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ ብልሃቶቹን መሠረት ያደረገ መሆን አለመሆኑን ለመፈተሽ ጥረት ተደርጓል። በተሰበሰቡ መረጃዎች ትንተና ውጤት መሠረትም ተማሪዎቹ ቃላትን የሚማሩበት መንገድ አብዛኛዎቹን አእምሮታዊ ብልሃቶች በብቃት በመጠቀም ላይ የተመሠረተ ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ ንዑስ ክፍል ስር በስምንት ዝርዝር አእምሮታዊ ብልሃቶች ላይ ፍተሻ ተካሂዷል። ከእነዚህም መካከል ሁለቱ ማለትም በንባብ ሂደት የሚያጋጥሙ አዳዲስ ቃላትን ከግርጌአቸው በማስመር ወይም በመክበብ ወይም በማቅለም ፍቺያቸውን የመፈለግ ብልሃት/ ትኩረተ ቃል ድምቅታ/ (Highlighting) እና የቃላት ዕውቀትን ለማሻሻል በሚል ዓላማ መጽሔት፣

መሸለም፣ ስሜትን ለሌላ ማጋራት የቃላት ትምህርቱን ሂደት የሚያደናቅፉ ስሜቶችን ለመቆጣጠር የሚያግዙ ብልሃቶች ናቸው Oxford (1990፣ 140)። በዚህ ጥናት ውስጥም የተማሪው እነዚህን ብልሃቶች አጠቃቀም ተፈትሿል። ከተጠኚዎች በተገኘው መረጃ ትንተና መሠረትም የተማሪዎቹ ስሜት ነክ ቁጥጥር ብልሃት አጠቃቀም ዝቅተኛ ሆኖ ተገኝቷል። በዚህ ብልሃት ሥር ከተፈተሹት 5 ዝርዝር ብልሃቶች መካከል ሦስቱን (ራስን መሸለም፣ በንቃት መሳተፍ እና ስሜትን ለሌላ ማጋራት) ዝርዝር ብልሃቶችን አብላጫው ተማሪ አልፎ አልፎ እንደሚጠቀምባቸው የጥናቱ ውጤት ያመለክታል።

ውጤታማ የቋንቋ ትምህርት ሂደት የተማሪውን ብቻ ሳይሆን የሌሎች ሰዎችንም ተሳትፎ ይጠይቃል። ከዚህ አኳያ ቋንቋን መማር የሌላን ሰው ተሳትፎ እስከጠየቀ ጊዜ ድረስ የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎችም ለቃላት ትምህርታቸው ውጤታማነት ከክፍል ጓደኞቻቸው ጋር እርስ በርሳቸው እየተረዳዱ፣ ግልጽ ያልሆነላቸውን መምህሮቻቸውንና በቋንቋው ብቃት ያላቸውን ሰዎች እየጠየቁ ሊማሩ ይገባል። በዚህ ጥናት ውስጥም የተማሪዎቹን ማኅበራዊ ብልሃቶች (ሌሎች ሰዎችን መጠየቅ፣ ከብጤ ጋር መተባበር፣ ብቁ ችሎታ ካላቸው ሰዎች ጋር ኅብረት መፍጠር፣ ባህላዊ ዕውቀት ማዳበር) አጠቃቀም አስመልክቶ በተካሄደው ፍተሻ ማኅበራዊ ብልሃቶችን አብዛኛው ተማሪ አልፎ አልፎ እንደሚገለገልባቸው ከተጠኚ ተማሪዎች በተሰበሰበው መረጃ ለማረጋገጥ ተችሏል። በተለይም ተማሪዎቹ የቃላት ዕውቀታቸውን ለማዳበር በታላሚው ቋንቋ የመጠቀም ብቃት ካላቸው ሰዎች ጋር ግንባር ፈጥረው ለመለማመድ እና የአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎችን ባህልና የአኗኗር ሥርዓት እውቀት ለማዳበር የሚያደርጉት ጥረት በጣም ዝቅተኛ ሆኖ ተገኝቷል።

በአጠቃላይ በሁለቱም የመረጃ መሰብሰቢያ መሣሪያዎች በተገኙ መረጃዎች ትንተና ውጤት መሠረት ተማሪዎቹ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የሚማሩበት ወይም የሚለማመዱበት መንገድ ብዙዎቹን የመማር ብልሃቶች በብቃት በመገልገል ላይ የተመሠረተ አይደለም። ይህም ተማሪዎቹ ስለብዙዎቹ ብልሃቶች ያላቸው ዕውቀትና ልምድ የዳበረ አለመሆኑን ያመለክታል።

5.2 አስተያየት

የሁለተኛ ቋንቋ ተማሪዎች በታላሚው ቋንቋ ውጤታማ ይሆኑ ዘንድ ቋንቋን እንዴት መማር እንደሚቻል እንዲማሩ መርዳት የጐላ ጠቀሜታ እንዳለው ምሁራን ይጠቅሳሉ:: Huttunen (1996:87) እንደገለጹት መማርን በመማር ሂደት ተማሪዎች ለቋንቋ ትምህርታቸው ኃላፊነት ሲሰማቸው፣ ከመምህሮቻቸውና ከጓደኞቻቸው ጋር ተባብረው ሲሰሩ፣ ዓላማቸውን ከግቡ ለማድረስ ሲንቀሳቀሱ፣ በትምህርቱ ሂደት ያሳዩትን ለውጥ በራሳቸው ሲገመግሙና እንደ አንድ የቋንቋ ተማሪ በታላሚው ቋንቋ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ ዘወትር ሲገለገሉ ይገባል:: ለነዚህ ሁኔታዎች መሳካት የመጀመሪያው ተግባር በትምህርቱ ሂደት ተስማሚ የመማር ብልሃቶችን በተገቢው ቦታ፣ ጊዜና ሁኔታ የመጠቀም ልምድን ማዳበር ነው::

Wallace (1982፣ 9) እንደገለጹት ሁለተኛን ቋንቋ መማር የቋንቋውን ቃላት የመማር ጉዳይ ነው:: ሌሎች ጉዳዮችን ትተን በታላሚው ቋንቋ ራስን መግለጫ ቃላት ማጣት በንግግር ሂደት የሚያሳድረው አሉታዊ ተጽእኖ ቀላል አይደለም:: እንደ McCarthy (1990) አባባል ደግሞ ተማሪው የቋንቋውን መዋቅር በጥሩ ሁኔታ የመማሩ ጉዳይ ምንም ማለት አይደለም፤ የንግግር ድምጾችን በሚገባ በመናገሩ የሚፈይደው ነገር የለም፤ ትርጉም ያለው ተግባቦት ለማከናወን ዋናውና ትልቁ ቁምነገር የቃላት እውቀት መኖር ነው::

ተማሪው የቃላት እወቀቱን ማሳደግ የሚችለው የትምህርቱ ሂደት ዋና ተዋናይ ሆኖ በንቃት ሲሳተፍ ነው:: ስለዚህ መምህራን ለተማሪዎቻቸው ከጊዜ ወደጊዜ የተለያዩ ቃላትን ፍቺ ከማስተማር ይልቅ ተማሪው በራሱ ጥረት የታላሚውን ቋንቋ ቃላት የሚማርበትን መንገድ (ቃላትን የመማር ብልሃቶች) እውቀትና ልምድ እንዲያጐለብት ማድረግ ይበልጥ ጠቀሜታ እንዳለው ምሁራን ይጠቅሳሉ:: Oxford እና Scarcella (1994:236) እንደገለጹት የተማሪው ቃላትን የመማር ብልሃቶች እውቀትና ልምድ እየዳበረ በሄደ ጊዜ ከመምህሩ ቁጥጥር ተላቅቆ በመማሪያ ክፍል ውስጥም ሆነ ውጭ በራሱ ጥረት ቃላትን እንዲማር ያግዙታል::

ይሁን እንጂ በዚህ ጥናት ውጤት መሠረት ተማሪዎቹ ለቃላት ትምህርት ውጤታማነት በተለያየ መንገድ እገዛ የሚያደርጉ ቃላትን የመማር ብልሃቶች በብቃት እንደማይገለገሉባቸው፣ ስለመማር ብልሃቶቹም ያላቸው እውቀትና ልምድ የዳበረ አለመሆኑን ለማረጋገጥ ተችሏል:: ይህን ክፍተት ለመሙላትም የሚከተሉት የመፍትሄ ሃሳቦች ቀርበዋል::

ዋቢ መጻሕፍት

ዓለም እሸቱ (1997) መሠረታዊ የምርምርና የዘገባ አጻጻፍ:: አዲስ አበባ:: ንግድ ማተሚያ ድርጅት

ያለው እንዳወቀ (1998) የምርምር መሠረታዊ መርሆዎችና አተገባበር:: አልፋ አሳታሚ ድርጅት::

ይርጋ ዓለም (1997) «አፋቸውን በከፍኛ የፌቱ ጥሩ የቋንቋ ተማሪዎች አማርኛ ሲማሩ የሚገለገሉባቸው ቋንቋን የመማር ብልሃቶች እና የመምህራን ግንዛቤ አሰሳ»:: ያልታተመ የአርትስ ማስተርስ ዲግሪ ማሟያ ጽሁፍ:: አዲስ አበባ ዩኒቨርስቲ::

Atkins, J. et.al. (1995) Skills Development Methodology. Part I. Addis Ababa: Addis Ababa University Printing Press.

Carter, R. and McCarthy, M. (eds) 1988. Vocabulary and Language Teaching. London: Longman.

Channell, J. (1988) 'Psycho linguistic consideration in the study of L2 vocabulary acquisition' in Carter, R. and M. McCarthy (eds). Vocabulary and Language Teaching. London: Longman.

Cook Vivian (2001). Second Language Learning and Teaching. London: A member of the Hodder Headline Group.

Ethiopian Language Research Center (2005) The Ethiopian Languages. Addis Ababa University. Unpublished

Gairns, R. and S. Redman (1986) Working with Words: A guide to Teaching and Learning Vocabulary. Cambridge: Cup.

Harmer, Jermy (1995) The practice of English Language Teaching. London: Longman.

Huttenen, Irma (1996) "Learning to Learn" an overview LANGUAGE TEACHING: An International Abstracting Journal For Language Teachers, Educators, And Researchers. Cambridge: Cambridge University Press. Vol. 29. No. 5: 2-4 pp. 86-98

Jeylan Aman (1997) "Vocabulary Learning Strategies of Students of English with Particular Reference to Grade 11" unpublished M.A. Thesis. Addis Ababa University.

Lawson, M. and Hogben, D. (1996) 'The Vocabulary Learning Strategies of Foreign Language Students' Language Learning Vol. 45, No. 1, 101-135.

McCarthy (1994) English Vocabulary in Use. Cambridge: Cambridge University Press.

McCarthy, M. (1990) Vocabulary. Oxford. OUP.

Mezynski, K. (1983). Issues Concerning the Acquisition of Knowledge: Effects of Vocabulary Training on Reading Comprehensive: Review of Educational Research, Vol. 53, No. 2

Naiman, N, Frohlich, M. Stern, H.H. and Todesso, A. (1978) The good Language Learner. Toronto, Ontario: Ontario Institute for Studies in Education.

Nation, P. and J. Coady (1988) 'Vocabulary and Reading', in Carter, R. and M. McCarthy (eds), Vocabulary and Language Teaching. London: Longman.

O'malley, J. M. and Chamot A.U. (1990) Learning Strategies in Second Language Acquisition. New York: Cup.

O'Malley, J.M. (1987) 'The Effects of Training in the Use of Learning Strategies on Acquiring English as a Second Language', In Wenden, A. and J. Rubin (eds), Learner Strategies in Language Learning. New York: Prentice Hall International.

Oxford, R. (1989) 'Use of Language Strategies. A Synthesis of Studies with Implication Strategy Training'. SYSTEM: An International Journal of Educational Technology And Applied Linguistics. London: Bergmann press, Ltd.

Oxford, R. (1990) Language Learning's Strategies: What Every Teacher Should Know. New York: Newburg House publishers.

Oxford, R. and Scarcella, R.C. (1994) 'A Second Language Vocabulary Learning Among Adults: State of the Art in vocabulary instruction', System, vol. 22, No. 2 (pp. 213-214).

Richards Jack L. and Charles Lockhart (1996) Reflecting Teaching in Second Language Classroom. Cambridge: Cambridge University Press.

Rubin, J. (1975) 'What the Good Language learners can Teach us'. TESOL Quarterly, Vol. 9 (pp. 41-51)

Rubin, J. (1987) 'Learner strategies: Theoretical Assumption, Research History and Typlogy' in Wenden, A and J. Rubin (eds), Learner strategies in Language Learning. UK. Pentice Hall International.

Rudzka, B. and Channel, J. (1986) The Words You Need: More Words You Need'. English Language Teaching, Vol. 40, No. 1 (pp. 75-76).

Stern (1983) Fundamental Concept of Language Teaching. Oxford: Oxford University Press.

Thompson, H. (1984) "Developing the Stylistic and Lexical Awareness of Advanced Students" English Language Teaching. Vol. 38, No. 3 (pp. 187-191)

Thompson, I. (1987) 'Memory in Language Learning', in Wenden, A. and J. Rubin (eds). Learner strategies in Language Leaning. New York: Prentice Hall.

Tonjes, M, J. (1991) Secondary Reading, Writing, and Learning. Boston: Allyn and Bacon.

Tudor Ian (1996) Learner-Centeredness as Language Education. Cambridge. Cambridge University Press.

Wallace, M (1982) Teaching vocabulary. London: Heinemann Educational Books

Warton Glenn (2000) Language Learning Strategy of Bilingual Language Learner in Sign. LANGUAGE LEARNING: A Journal of Research

In Language Studies. University of Michigan. Blackwell Publishers, vol. 50 Nos. 1-3 pp. 203-243.

Wenden, A. (1987) 'Conceptual Background and Utility', in Wenden, A. and Rubin, J. (eds). Learner strategies in Language Learning. New York: Prentice Hall.

Wenden, A. (1991) Learner strategies for learner Autonomy. New York: Prentice Hall.

Wilkins, D.A. (1972) Linguistics in Language Teaching. Edward Arnold, London.

Wonden Anita and Joan Robin (1987) Learning Strategies in Language Learning. New York: New York prentice Hall International (UK) Ltd.

አባሪ 1

በአዲስ አበባ ዩኒቨርሲቲ
የቋንቋዎች ጥናት ተቋም

ማሳሰቢያ:-

ውድ ተማሪዎች፣ የዚህ መጠይቅ ዋና ዓላማ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ስትማሩ የምትጠቀሙባቸውን ቃላትን የመማር ብልሃቶች ለማወቅ ነው:: ጥናቱን ስኬታማ ለማድረግ የምትሰጡት እውነተኛ መረጃ ወሳኝነት አለው:: ስለዚህ ለመጠይቆቹ ትክክለኛና እውነተኛ መልስ በመስጠት ለጥናቱ ስኬታማነት የድርሻችሁን እንድታበረክቱ በአክብሮት እጠይቃለሁ:: በመጠየቁ ላይ ስማችሁን መጻፍ አያስፈልግም::

ውድ ጊዜያችሁን ሰውታችሁ መጠይቁን በመሙላት ስለተባበራችሁኝ አስቀድሜ ላመሰግናችሁ እወዳለሁ::

ክፍል አንድ:- የግል ሁኔታ

- ክፍል _____ ዕድሜ _____ ፆታ ______
- የትምህርት ቤት ስም __________ አፍ መፍቻ ቋንቋ _____________

ክፍል ሁለት:- ቃላትን የመማር ብልሃቶች አስመልክቶ የቀረበ የጽሑፍ መጠይቅ

መመሪያ

ከዚህ በታች አዳዲስ ቃላትን ለመማር ወይም ለማጥናት የሚረዱ ብልሃቶችን የሚገልጹ ሃሳቦች ቀርበዋል:: እያንዳንዱን ዐረፍተ ነገር በጥሞና አንብበህ (ሽ) የተጠቀሰውን ብልሃት አጠቃቀምህን (ሽን) አስመልክቶ ከቀረቡት ሁልጊዜ፣ አንዳንድ ጊዜ፣ አልፎ-አልፎ፣ በጭራሽ ከሚሉት አማራጭ መልሶች መካከል አንዱን ብቻ መርጠህ (ሽ) ከምርጫዎቹ ፊት ለፊት ወይም ስር በሚገኘው ሳጥን ውስጥ የ«X» ምልክት በማድረግ መልስ (መልሺ):: ለእያንዳንዱ ሃሳብ ትክክል ወይም ስህተት መልስ የለውም:: እያንዳንዳችሁ በታማኝነት መርጣችሁ የምትመልሱት መልስ ነው ትክክለኛ መልስ:: ስለዚህ ይህ ፈተና ስላልሆነ እውነተኛ አጠቃቀምህን (ሽን) የሚገልጸውን መርጠህ (ሽ) መልስ (ሺ)

በሰንጠረዥ ውስጥ የተመለከቱት ምርጫዎች የሚወክሉት:-

4. ማለት ሁልጊዜ እጠቀማለሁ ማለት ነው::
3. ማለት አንዳንድ ጊዜ እጠቀማለሁ ማለት ነው::
2. ማለት አልፎ አልፎ እጠቀማለሁ ማለት ነው::
1. ማለት በጭራሽ አልጠቀመም ማለት ነው::

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች			
		4 ሁልጊዜ	3 አንዳንድ ጊዜ	2 አልፎ አልፎ	1 በጭራሽ
1	የተማርኳቸውን ቃላት በቀላሉ ለማስታወስ፣ 1.1. በቃል ክፍላቸው (ለምሳሌ፣ ስሞችን በአንድ ወገን፣ ቅጽሎችን በሌላ ወገን፣ ግሶችን ደግሞ በሌላ ወገን) እከፍላቸዋለሁ				
	1.2 ተመሳሳይ ፍቺ ያላቸውን አንድ ላይ እመድባቸዋለሁ::				
	1.3. በፍቺ ተቃራኒነታቸው እለያቸዋለሁ				
	1.4 እንደየርዕስ ጉዳይ ግንኙነታቸው (ለምሳሌ «የቢሮ ዕቃዎች» ከሚለው ጋር ሊሄዱ የሚችሉትን እንደ ወንበር፣ ጠረጴዛ) በአንድ ላይ እመድባቸዋለሁ::				
2	ከአዲሱ ቃል ጋር በንበት (በአጠራር) የሚቀራረብ ቃል በሲዳምኛ ወይም ከሌላ ቋንቋ ፈልጌ በማጣመር በአዕምሮዬ እቀርፃለሁ:: (ለምሳሌ ዋጀ) የሚለውን የአማርኛ ቃል፣ ከሲዳምኛ «ዋጆ»- ነጭ፣ ወይም «ዋጃ»- መፍራት ጋር በማጣመር አእምሮ ውስጥ እንደመቅረጽ ማለት ነው::				
3	አዲሶቹን ቃላት ካየኋቸው ቦታ (በመጽሐፍ ገጽ፣ በጥቁር ሠሌዳ፣ በመንገድ ማስታወቂያ ወዘተ . . .) ጋር አያይዤ ለማስታወስ እሞክራለሁ				
4	ከላይ ከተጠቀሱት በተጨማሪ አዳዲስ ቃላትን በቀላሉ ለማስታወስ፣				
	4.1በንግግር ውስጥ በመጠቀም እለማመዳለሁ				
	4.2 ትርጉም የሚሰጡ ዐረፍተ ነገሮች እየመሠረትኩ እለማመዳለሁ::				
5	አዳዲስ ቃላትን ከስዕሎች ወይም ከተጨባጭ ነገሮች ጋር አያይዤ ለማስታወስ እሞክራለሁ				

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች			
		4 ሁልጊዜ	3 አንዳንድ ጊዜ	2 አልፎ አልፎ	1 በጭራሽ
6	አዲሱን ቃል በቀላሉ ለማስታወስ በሲዳምኛ ወይም በሌላ ቋንቋ በንበት (በድምጽ) የሚቀራረብ ቃል እፈልግና ሁለቱን ቃላት ከሌላ ነገር አያይዛቸዋለሁ፣ ለምሳሌ:- አዲሱ ቃል «ጐጆ» ቢሆን ከዚህ ቃል ጋር በአጠራር የሚመሳሰለውን «ጐጆ» (የሰው ስም) እወስድና «ጐጆ» የሚባል ሰው «ጐጆ» ሲሠራ (ሲቀልስ በአእምሮዬ እቀርጻለሁ)				
7	የተማርኳቸውን ቃላት በተለያዩ ጊዜያት ውስጥ እከልሳቸዋለሁ				
8	የአዲሱን ቃል ፍቺ በድርጊት አሳያለሁ (እለማመዳለሁ) ለምሳሌ «መዝለል» የሚለውን ቃል ፍቺ ወደላይ እየዘለሉ ማጥናት (መለማመድ) ማለት ነው::				
9	አዳዲስ ቃላትን እየደጋገምኩ አጠናለሁ፣ የማጠናውም:- 9.1 ቃላቱን ደጋግሜ በመጻፍና በማለት ነው				
	9.2 በአእምሮዬ ውስጥ ደጋግሜ በማመላለስ ነው				
	9.3 በቴፕ ቀድቼ ደጋግሜ በማዳመጥ ነው				
10	በአጻጻፍ አንድ ሆነው በንበት በሚለያዩ ቃላት የምሳሌ፣ ጠብቀውና ሳልተው በሚነበቡ) ላይ ልምምድ አደርጋለሁ				
11	ንግግር ሳዳምጥ ወይም ጽሑፍ ሳነብ ያጋጠሙኝን አዳዲስ ቃላት ፍቺ ለማወቅ				
	11.1 የአማርኛ መዝገበ ቃላት እጠቀማለሁ				
	11.2 መምህሮቼን ወይም ጓደኞቼን ወይም ሌሎች ሰዎችን ጠይቄ እረዳለሁ				
12	የአማርኛን ቃል ተመሳሳይ ፍቺ ወዳለው ሲዳምኛ ቃል በቀጥታ ተርጉሜ አገናዝባለሁ:: (ለምሳሌ «አንበሳ» የሚለውን ቃል «ዶቢቾ» ብሎ መተርጐም)				

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች			
		4 ሁልጊዜ	3 አንዳንድ ጊዜ	2 አልፎ አልፎ	1 በጭራሽ
13	ጠቃሚ ናቸው ብዬ የምገምታቸውን አዳዲስ ቃላት በማስታወሻ ደብተሬ አደራጅቼ እይዛለሁ				
14	ጽሑፎችን ሳነብ የሚያጋጥሙኝን አዳዲስ ቃላት ከሥራቸው በማስመር፣ ወይም በመክበብ ወይም ምልክት በማድረግ፣ ከዚያም ፍቻቸውን እፈልጋለሁ				
15	የተማርኳቸውን ቃላት እርስ በርሳቸው በማቀናጀት ወይም በአዲስ መንገድ እንደገና በማቀናበር ዐረፍተ ነገሮችን እየመሠረትኩ እለማመዳለሁ				
16	የቃላት ዕውቀቴን ለማዳበር በሚል ዓላማ 16.1 መጽሔት፣ ጋዜጣ አነባለሁ				
	16.2 የሬዲዮ፣ የቴሌቪዥን ፕሮግራም እከታተላለሁ				
17	በንባብ ሂደት (ለምሳሌ መጽሐፍ፣ መጽሔት፣ ጋዜጣ) ሳነብ የሚያጋጥሙን አዳዲስ ቃላት ፍቺ ከመዝገበ ቃላት ከመፈለጌ ወይም ሌላ ሰው ከመጠየቁ በፊት ከአገባባቸው እገምታለሁ::				
18	የፊት ለፊት ንግግር ሳዳምጥ አዳዲስ ቃላት ሲጋያጥሙኝ ፍቻቸውን ከተናጋሪው የአካል እንቅስቃሴ (ለምሳሌ የእጅ መወራጨት፣ የፊት መኮሳተር . . .) እገምታለሁ				
19	የቃላት እውቀቴን ለማሳደግ በሚል ዓላማ የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ትኩረት ሰጥቼ ለመማር እና ለመለማመድ አስቀድሜ ወስኜ ዝግጅት አደርጋለሁ				
20	በራሴ ግምጋሜ ይበልጥ የሚያስፈልጉኝን ቃላት ወይም የቃላት ተግባራት እየለየሁ ትኩረት እሰጣለሁ::				

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች			
		4 ሁልጊዜ	3 አንዳንድ ጊዜ	2 አልፎ አልፎ	1 በጭራሽ
21	የቃላት እውቀቴን ለማዳበር በሚል ዓላማ በቃላት ትምህርት ሂደት የማከናውናቸውን ተግባራት በማቀድ የጥናትና የልምምድ ፕሮግራም አዘጋጅቼ ሁኔታዎችን አመቻቻለሁ				
22	የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን የምማርበትን (ከቃላት ትምህርቴ የምጠብቀውን) የራሴን ዓላማና ግብ አዘጋጃለሁ				
23	የአዳዲስ ቃላትን ፍቺ ለመረዳት የተከተልኩት መንገድ ትክክለኛ ወይም የተሳሳተ መሆኑን በማረጋገጥ ስህተቴን በራሴ እለያለሁ				
24	በቃላት ትምህርት ከጊዜ ወደ ጊዜ ለውጥ (መሻሻል) ማሳየት አለማሳየቴን ለማረጋገጥ እራሴን በራሴ እገመግማለሁ				
25	የቃላት እውቀቴን ለማዳበር በሚል ዓላማ ባገኘሁት አጋጣሚ ሁሉ ቃላትን ለመማርና ለመለማመድ ሁኔታዎችን አመቻቻለሁ				
26	የቃላት ትምህርት (ጥናት) ከመጀመሬ በፊት አወንታዊ በሆነ መንገድ (ቀልድ ፈጥሮ ሊሆን ይችላል) አካልና አእምሮዬን አዝናናለሁ።				
27	እራሴን አዳዲስ ቃላት ለመማር ፍላጎት ያለኝና ለመማርም የምችል ጉበዝ ተማሪ አድርጌ እቆጥራለሁ				
28	በቃላት ትምህርት ወጤታማ ስሆን (ለምሳሌ የቃላት እውቀቴ መሻሻሉን ሳውቅ፣ ወይም በቃላት ፈተና ቴስት ጥሩ ውጤት ሳመጣ) እራሴን በራሴ አደንቃለሁ				
29	የአማርኛ ቋንቋ ቃላት ስማር ለአዳዲስ ቃላት የምሰጣቸው ፍቺዎች ትክክል ላይሆኑ ቢችሉም በትምህርት ሂደት መሳሳት ያለ በመሆኑ ያለፍርሃት ሙከራዬን እቀጥላለሁ				
30	ቃላት ስማር የተሰማኝን ውስጣዊ ስሜት (ደስተኛ መሆን አለመሆኔን) ከመምህሮቼ ወይም ከክፍል ጓደኞቼ ጋር እወያያለሁ				

ተ.ቁ.	ጥያቄዎች	አማራጮች			
		4 ሁልጊዜ	3 አንዳንድ ጊዜ	2 አልፎ አልፎ	1 በጭራሽ
31	ያልገባኝን ወይም እርግጠኛ ያልሆንኩበትን ቃል ፍቺ መምህሬን ወይም ጓደኞቼን ወይም ሌሎች ሰዎችን ጠይቄ እረዳለሁ				
32	የቃላት ችሎታዬን ለማዳበር ከጓደኞቼ ጋር በመተባበር (በጥንድ በቡድን) እሠራለሁ				
33	የቃላት እውቀቴን ለማሳደግ በአማርኛ ቋንቋ ጥሩ ችሎታ ካላቸው ሰዎች ጋር ጓደኝነት ፈጥሬ እለማመዳለሁ				
34	ስለአማርኛ ቋንቋ ተናጋሪዎች ባህል እና የአኗኗር ሥርዓት ለማወቅ የሬዲዮ፣ ቴሌቪዥን ፕሮግራም እከታተላለሁ ወይም መጻሕፍት፣ ጋዜጣዎች፣ መጽሔቶች አነባለሁ::				

አባሪ 2

ቃለ መጠይቅ

1. በቅርቡ የተማራችሁትን ቃላት አስቡ፤ ቃላቱን ለመማርና ለማስታወስ ይረዳችሁ ዘንድ የተጠቀማችኋቸው ዘዴዎች አሉ? ለምሳሌ በቃል ክፍላቸው፣ በርዕሰ ጉዳይ ግንኙነት፣ በፍቺ ተመሳሳይነት ወይም ተቃራኒ ማደራጀት፤ ሊሆን ይችላል፤ ካሉ እንዴት አደራጃችሁ? ለምን?
2. ቀደም ብላችሁ የተማራችሁትን ቃላት በቀላሉ ለማስታወስ ክለሳ ታደርጋላችሁ? እንዴትስ ነው የምትከልሱት?
3. የአማርኛ ቃላትን በቀላሉ ለመማርና ለማስታወስ በሲዳምኛ ወይም በሌላ ቋንቋ ውስጥ ከምታውቁት ቃል ጋር አይያዛችሁ ለመማርና ለማስወታስ ሞክራችሁ ታውቃላችሁ?

   ለምሳሌ:- ከቃሉ ጋር በንበት (በአጠራር) የሚቀራረብ ቃል ከሲዳምኛ ወይም ከሌላ ቋንቋ ፈልጋችሁ በማያያዝ፤ ወይም ቃሉን በቀጥታ ወደ ሲዳምኛ ቋንቋ በመተርጐም፤ ካሉ የትኞቹ ናቸው?
4. የአማርኛ ቋንቋ የቃላት ዕውቀታችሁን ለማዳበር ጥረት ታደርጋላችሁ? መልሳችሁ «አዎን» ከሆነ ምን ዓይነት ተግባራትን አከናወናችሁ?
5. የቃላት ዕውቀታችሁን ለማዳበር በሚል ዓላማ ከመማሪያ ክፍል ውጭ የአማርኛ ጽሑፎችን (ለምሳሌ፣ ልበለዶች፣ ግጥሞች፣ መጽሔቶች . . . ታነባላችሁ? የምታነቡት አልፎ አልፎ ነው ወይስ ሁልጊዜ ነው? በይበልጥ የምታተኩሩት በየትኛው ላይ ነው? ለምን)
6. የቃላት ዕውቀታችሁን ለማሳደግ ይረዳችሁ ዘንድ የአማርኛ የሬዲዮ፣ የቴሌቪዥን ፕሮግራም፣ በቴፕ የተቀረጹ ንግግሮች ታዳምጣላችሁ? የምታደምጡት በየዕለቱ ነው ወይስ አልፎ አልፎ ነው?
7. ጽሑፎችን ስታነቡ፣ንግግሮችን ስታዳምጡ ፍቻቸውን የማታውቋቸው አዳዲስ ቃላት ስታገኙ ምን ታደርጋላችሁ? ቃላቱን ይዛችሁ ፍቻቸውን ከመዝገበ ቃላት ታያላችሁ? ወይስ ከአገባባቸው ለመገመት ትሞክራላችሁ? ወይስ ሌሎች ሰዎችን ለምሳሌ መምህራንን ወይም ጓደኞቻችሁን ትጠይቃላችሁ? ወይስ ትተዋቸዋላችሁ?
8. ጽሑፎችን ስታነቡ ወይም ንግግሮችን ስታዳምጡ፣ በአጠቃላይ ከማንኛውም ምንጭ የምታገኟቸውን አዳዲስ ቃላት በማስታወሻ ደብተራችሁ መዝገባችሁ ትይዛላችሁ? እንዴትስ ነው የምትመዘግቡት?
9. የቃላት ዕውቀታችሁን ለማሳደግ አዳዲስ ቃላትን የምታጠነቡት ዕለታዊ ወይም ሳምንታዊ፣ ወይም ሌላ ፕሮግራም አላችሁ? በሳምንት
10. የቃላት ዕውቀታችሁን ለማዳበር ከላይ ከተዘረዘሩት አጋዥ ቃላትን የመማር ብልሃቶች በተጨማሪ የተጠቀማችሁባቸው ብልሃቶች አሉን ካሉ የትኞቹ ናቸው?
11. የቃላት እውቀታችሁ ከጊዜ ወደ ጊዜ እየተሻሻለ መሄድ አለመሄዱን ለማረጋገጥ ሞክራችሁ ታውቃላችሁ? እንዴትስ ነው ለማረጋገጥ የምትሞክሩት?

12. የቃላት ዕውቀታችሁን ለማሳደግ ይረዳችሁ ዘንድ ስለቃላት አጠናን የሚገልጽ መጽሐፍ አንብባችሁ፣ ወይም መምህራችሁን ወይም ጓደኞቻችሁን ምክር (ሃሳብ) ጠይቃችሁ ታውቃላችሁ፤

13. የአማርኛ ቋንቋ ቃላትን ስትማሩ ለትምህርታችሁ ዕቅድ፣ ዓላማና ግብ ታዘጋጃላችሁ? እንዴስት ነው የምታዘጋጁት?

14. በንባብ ሂደት የምታገኟቸውን አዳዲስ ቃላት ትርጉም በሚሰጡ ዐረፍተ ነገሮች ውስጥ በማስገባት ጭውውት፣ ወይም ንግግር፣ ወይም ምልልስ እያደረጋችሁ ትለማመዳላችሁ? ይህን ማድረጋችሁ ለምንድነው?

አባሪ 3

ተተኳሪ ተማሪዎችን ለመለየት
የተዘጋጀ ቅጽ

የትምህርት ቤቱ ስም -- ክፍል- 11ኛ ---------------

ተራ ቁጥር	ሙሉ ስም	ፆታ	አፍ መፍቻ ቋንቋ	ምርመራ

አባሪ 4፣ የተማሪዎች የአፍ መፍቻ ቋንቋ አስመልክቶ የተገኘ ጥቅል መረጃ

የት/ቤቱ ስም	ክፍል	የአፍ መፍቻ ቋንቋ																								ጠ/ድ		
		ሲዳምኛ			አማርኛ			ወላይትኛ			ኦሮምኛ			ከምባትኛ			ጉራግኛ			ሀድይኛ			ትግርኛ					
		ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ	ወ	ሴ	ድ
አዋሣ ታቦር	11 "I"	30	1	31	23	14	37	2	1	3	1	1	2	1	-	1	2	-	2	1	-	1	-	-	-	60	17	77
	11 "J"	35	1	36	39	10	49	1	-	1	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	77	12	89
	ድምር	65	2	67	62	24	86	3	1	4	2	1	3	1	-	1	2	-	2	1	-	1	1	1	2	137	29	166
ይርጋ ዓለም	11"B"	39	2	41	21	7	28	-	-	-	1	-	1	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	61	9	70
ጠቅላላ ድምር		104	4	108	83	31	114	3	1	4	3	1	4	1	-	1	2	-	2	1	-	1	1	1	2	198	38	236

በዚህ ጥናታዊ ጽሑፍ ውስጥ የተገለገልኩባቸውን መፃህፍት እና የዲግሪ ማሟያ ጥናታዊ ሥራዎች በዋቢ መፃህፍት ስር መጥቀሴንና ሥራውም የራሴ መሆኑን በፊርማዬ አረጋግጣለሁ::

ንጋቱ አሰፋ

ሰኔ 7 2000 ዓ.ም.